

VAASAN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta

Viestintätieteiden laitos

Johanna Ujainen

Monikielisyyden toteutuminen Euroopan unionin verkkotiedotuksessa

Tarkastelussa EUROPA-portaali

Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma

Vaasa 2009

SISÄLLYS

KUVAT JA KUVIOT	3
TAULUKOT	3
TIIVISTELMÄ	5
1 JOHDANTO	7
1.1 Tavoite	8
1.2 Aineisto	9
1.3 Menetelmä	11
1.4 Aikaisempi tutkimus	12
2 EUROOPAN UNIONI JA SEN KANSALAISET	14
2.1 Euroopan unionin tausta ja tulevaisuus	14
2.2 Euroopan unioni organisaationa	16
2.3 Euroopan unionin kansalaisuus	18
3 KIELI JA KIELIPOLITIIKKA	20
3.1 Kieli	20
3.2 Kielellinen identiteetti	21
3.3 Lingua franca	22
3.4 Kielipolitiikka	23
4 EUROOPAN UNIONIN KIELET JA KIELIPOLITIIKKA	29
4.1 Euroopan unionin viralliset kielet	29
4.2 Alueen muut kielet	31
4.3 EU-kansalaisten kielitaito	32
4.4 Kielipolitiikka Euroopan unionissa	33
4.5 Monikielisyyden rooli unionin politiikassa	37
4.6 Kääntäminen kommunikaation mahdollistajana	41

5 EUROOPAN UNIONIN VIESTINTÄ VERKOSSA	43
5.1 Euroopan unionin viestintäpolitiikka	43
5.2 Verkkoviestintä	46
5.3 Euroopan unionin kansalaisten tiedonsaantimahdollisuudet verkossa	47
5.4 EUROPA-portaali unionin verkkoviestintäkanavana	50
5.5 EUROPA-portaalin rakenne ja sisältö	52
5.6 EUROPA-portaalin kehittäminen	54
5.7 EUROPA-portaalin kielipolitiikka	56
6 KIELIKÄYTÄNNÖT EUROPA-PORTAALISSA	59
6.1 Aineiston esittely	59
6.2 Analyysimenetelmän kuvaus	64
6.3 Ensivaikutelma EUROPA-portaalista	66
6.4 Pysyvän tiedon esittäminen portaalin etusivulla	68
6.5 Ajankohtaisen tiedon esittäminen portaalin etusivuilla	75
6.5.1 <i>Ajankohtaista</i> -osion linkit ja niiden kohdesivut	76
6.5.2 <i>EU Päivästä päivään</i> -osion linkit ja niiden kohdesivut	77
6.5.3 <i>Uutta sivustolla</i> -osion linkit ja niiden kohdesivut	79
6.5.4 <i>Pikalinkit</i> -osion linkit ja niiden kohdesivut	84
6.6 Virallisten kielten hierarkia portaalissa	87
6.7 Informaation luonteen ja julkaisijan vaikutus portaalin kielivaihtoehtoihin	90
6.8 Yhteenveto tuloksista	93
7 PÄÄTÄNTÖ	96
LÄHTEET	102
LIITTEET	
LIITE 1. Tietoa Euroopan unionin virallisista kielistä.	110
LIITE 2. Esimerkki Pikalinkkien kohdesivuista.	111

KUVAT JA KUVIOT

Kuva 1. EUROPA-portaalin rakenne.	53
Kuva 2. EUROPA-portaalin etusivu.	61
Kuva 3. Kielivalintapainikkeet.	63
Kuva 4. Perustietoa kansalaisille.	69
Kuva 5. <i>Toiminta</i> -välilehti (4a).	70
Kuva 6. <i>Toimielimet</i> -välilehti (4b).	71
Kuva 7. <i>Asiakirjat</i> -välilehti (4c).	72
Kuva 8. <i>Palvelut</i> -välilehti (4d).	73
Kuva 9. <i>Ajankohtaista</i> .	76
Kuva 10. <i>EU Päivästä päivään</i> .	78
Kuva 11. <i>Uutta sivustolla</i> .	79
Kuva 12. <i>Pikalinkit</i> .	84
Kuva 13. Portaalin etusivujen osioiden omakielisyysaste.	94

Kuvio 1. Kielipolitiikka.	27
Kuvio 2. Euroopan unionin viestintästrategia EUROPA:an sovellettuna.	55
Kuvio 3. Portaalin etusivun osien jaottelu pysyvään ja ajankohtaiseen.	65
Kuvio 4. Virallisten kielten hierarkia portaalissa.	89

TAULUKOT

Taulukko 1. EUROPA-portaalin sisällön luokittelu.	57
Taulukko 2. Etusivujen linkkien omakielisyysaste.	67
Taulukko 3. Yhteenvedo pysyvän tiedon kohdesivujen kielivalikoimasta.	74
Taulukko 4. <i>Ajankohtaista</i> -osion omakielisyys.	77
Taulukko 5. <i>EU Päivästä päivään</i> -osion omakielisyys.	78
Taulukko 6. <i>Uutta sivustolla</i> -osion indikoitu kielivalikoima toimielinkohtaisesti.	80
Taulukko 7. Poikkeamat indikoiduista kielivalintamahdollisuuksista.	82
Taulukko 8. <i>Uutta sivustolla</i> -osion kohdesivujen kielivaihtoehdot.	83
Taulukko 9. <i>Pikalinkit</i> -osion tarkastelu.	85

Taulukko 10. Ajankohtaisten linkkien kohdesivustojen kielivalikoima.	88
Taulukko 11. Kielivaihtoehtojen jaottelu sivun sisällön mukaisesti.	91

VAASAN YLIOPISTO**Humanistinen tiedekunta**

Laitos:	Viestintätieteiden laitos
Tekijä:	Johanna Ujainen
Pro gradu -tutkielma:	Monikielisuuden toteutuminen Euroopan unionin verkkotiedotuksessa Tarkastelussa EUROPA-portaali
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Viestintätieteet
Valmistumisvuosi:	2009
Työn ohjaaja:	Anita Nuopponen

TIIVISTELMÄ:

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää sitä, miten Euroopan unioni toteuttaa monikielisyttä verkkotiedottamisessaan. Tutkimuksen kohteena oli unionin virallinen verkkotiedotuskanava EUROPA-portaali. Eryteisesti tarkasteltiin sitä, millaisena portaalin kieli-
valikoima näyttää käyttäjille ja millä kielillä käyttäjien on mahdollista saada tietoa eri asioista. Tarkemman havainnoinnin kohteena oli kahdeksan portaalin kieliversiota, jotka olivat bulgaria, englanti, espanja, ranska, saksa, suomi, tanska ja viro, mutta myös muista kieliversioista tehtiin huomioita. Tutkimuksen aineisto koostui portaalin kieliversioiden etusivujen ja Uutta sivustolla -osion linkeistä sekä linkkien kohdesivuista. Linkkejä ja kohdesivuja oli kumpiakin 1112 kappaletta. Aineisto jaettiin pysyvään ja ajankohtaiseen informaatioon päivittämistiheyden perusteella.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla selvitettiin, millaisena portaalin kielitarjonta näyttää käyttäjälle. Tutkimuksen tulosten perusteella voitiin todeta, että käyttäjän ensivaikutelma portaalista oli suhteellisen omakielinen. Kaikissa kahdeksassa tutkitussa kieliversiossa yli 90 % etusivun informaatiosta oli valitun kieliversion kielellä. Käyttäjä kohtasi kuitenkin vieraskielistä tekstiä jo etusivulla englanninkielistä kieliversiota lukuun ottamatta. Toisella kysymyksellä etsittiin vastausta siihen, millä kielillä tietoa oli saatavilla eri asioista. Portaalin pysyvistä tiedosta 75 % olikin saatavilla 22 virallisella kielellä (iiriä ei huomioitu). Iirin kielellä tietoa oli saatavilla muita kieliä heikommin. Etusivujen ajankohtaisesta tiedosta puolestaan vain 20,1 % oli saatavilla kaikilla kielillä. Kaiken kaikkiaan tutkituista kohdesivuista 56 % oli saatavilla 22 virallisella kielellä. Englannin kieli oli selvästi muita virallisia kieliä hallitsevammassa asemassa ja jonkin kielivaihtoehdon puuttuessa tilalle tarjottiin automaattisesti englantia. Myös ranskaksi, saksaksi ja tutkimuksen tekoetken puheenjohtajavaltion (Tšekki) kielellä tarjottiin useammin tietoa kuin muilla virallisilla kielillä.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että unionin verkkotiedotus ei ole monikielistä ja että englantia osaavilla kansalaisilla on muita paremmat mahdollisuudet saada tietoa portaalin kautta. Euroopan unionin verkkotiedotus ei palvele erikielisten EU-kansalaisten tiedon-
saantitarpeita tasapuolisesti. Omalla kielellä tarjottavan informaation puute voi hankaloittaa kielitaidottomien tiedonhankintaa ja siten heikentää kiinnostusta EU-asioihin.

AVAINSANAT: Euroopan unioni, kielipolitiikka, monikielisyys, verkkotiedotus

1 JOHDANTO

Euroopan unioni (EU) koostuu 27 jäsenvaltiosta, ja unionilla on käytössään 23 virallista kieltä eli sellaista kieltä, jonka kukin jäsenvaltio on liittymisensä yhteydessä ilmoittanut käytettäväksi EU-yhteyksissä. Niiden lisäksi unionin alueella puhutaan lukuisia muitakin kieliä. Tulevaisuudessa hämmöittää unionin laajeneminen uusilla jäsenmailla, ja sen seurauksena myös viralliset kielet saattavat lisääntyä entisestään.

Euroopan unioni on virallisesti monikielinen yhteisö, ja sen monikielisyyttä pidetään etuna niin taloudellisesti kuin kulttuurisestikin. Unionin kielikysymyksiin liittyen on olemassa joitakin asetuksia, mutta yhtenäinen politiikka kielten käytöstä ja asemasta kuitenkin puuttuu. (Shuibhne 2004: 1.) Unioni kannustaakin julistuksissaan yksilöitä monikielisyyteen, mutta yhteisöllisestä monikielisyydestä joudutaan tinkimään ajallisten ja rahallisten resurssien vähyden vuoksi.

Julkista viestintää määrittää tiedon julkisuus, sillä se tarjoaa kansalaisille, kansalaisjärjestöille ja viestimille mahdollisuuden tarkastella päättäjien toimia (Jääskinen 2007: 283). Viestinnän tarkoituksena on myös luoda puitteet sille, että jokaisella yhteisön jäsenellä on tasavertaiset osallistumismahdollisuudet julkiseen keskusteluun (Nieminen 2000: 110). Kieliongelmat saattavat kuitenkin olla viestinnän esteenä koko unionin tasolla tapahtuvassa tiedotuksessa. Jos Euroopan unionin kansalaiset kokevat kielen esteenä yhteisiin asioihin perehtymiseen, vaikuttaa koko Euroopan unioni vaikeasti lähestyttävältä ja etäiseltä. Tämän seurauksena heidän kiinnostuksensa ja osallistumisaktiivisuutensa voi olettaa vähenevän, mikä puolestaan edistää usein esille nostettua demokraatiavajetta (ks. Christiansen 2006: 21).

Internet on helpottanut informaation saatavuutta sekä palautteen antamista. Jäsenvaltioiden kansalaisilla on mahdollisuus kirjoittaa unionin toimielimille millä tahansa virallisella kielellä, mutta unioniin liittyvän informaation olisi oltava saatavilla kansalaisten omalla kielellä, että kansalaiset voisivat saada ajankohtaista tietoa unionin asioista ja ottaa kantaa päätöksiin. Euroopan unioni tiedottaa asioistaan kansalaisille kansallisten medioiden kautta. Internet tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden tiedottaa unionin toimin-

nasta kaikille samanaikaisesti ja samasta näkökulmasta. Euroopan unionin tärkein sähköinen viestintäkanava on EUROPA-verkkoportaali, sillä portaalissa on saatavilla kaikkien unionin instituutioiden internetin kautta tarjoama tieto (EUROPA 2008a¹). EUROPA-portaali antaa unionin virallisena internetissä olevana tiedotuskanavana kattavan kuvan unionin verkkotiedotuksesta.

1.1 Tavoite

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, miten monikielisyys toteutuu Euroopan unionin verkkotiedottamisessa virallisten kielten osalta. Tutkimuksessani selvitän Euroopan unionin yhteisöllisen monikielisuuden toteutumista EUROPA-portaalissa tarkastelemaan seuraavia asioita:

- 1) Millaisena EU:n verkkotiedotuksen kielitarjonta näyttäytyy käyttäjälle?
- 2) Millä kielillä portaalissa tarjotaan tietoa eri asioista?

Euroopan unionissa lukuisia äidinkieliä pidetään rikkautena ja kielellä on suuri symbolinen arvo. Viime vuosina Euroopan unioni on korostanut useiden kielten osaamisen tärkeyttä ja pyrkimystä monikielisyyteen, sillä ilman monikielisyyttä mahdollistavaa järjestelmää ei ole mahdollista luoda demokraattista unionia. Vuoden 2007 alusta monikielisyydestä tehtiin erillinen vastuualue, mikä kuvastaa sitä, että Euroopan unioni pitää monikielisyyttä tärkeänä. Komission tavoitteena on edistää monikielisyyspolitiikkaa niin julkaisuissaan kuin verkossakin. (KOM 596 2005: 1–2, 15.) Tutkimuksessani katsan monikielisuuden toteutuvan verkkotiedottamisessa silloin, kun sama informaatio tarjotaan tasapuolisesti aina kaikilla virallisilla kielillä.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyrin selvittämään sitä, millaisen kuvan EUROPA-portaalin käyttäjä saa portaalin kielivalikoimasta, sillä mielestäni tämä vaikuttaa käyttäjän käsitykseen siitä, onko Euroopan unionista helppo löytää informaatiota omalla äidinkielellään. Jos heti portaalin etusivulla on paljon vieraskielistä tekstiä, saattaa käyt-

¹ http://europa.eu/abouteuropa/faq/q01/index_fi.htm

täjä kokea kielitaidon puutteen olevan esteenä EU-tiedon hankintaan. Oletuksenani on, että käyttäjä kohtaa heti portaalin etusivulla vieraskielistä tekstiä. Perustan tämän oletuksen omiin ja Phillipsonin (2007: 4) havaintoihin portaalin kielitarjonnasta.

Toisen tutkimuskysymyksen avulla pyrin selvittämään sitä, millä kielillä portaalissa tarjotaan tietoa eri asioista. Tarkoituksenani on saada käsitys siitä, ovatko kaikki viralliset kielet samanarvoisessa asemassa verkkotiedotuksessa. Tämän avulla pyrin hahmotamaan sitä, onko kansalaisilla mahdollisuus saada portaalin kautta omakielistä informaatiota unionin asioista osallistuakseen keskusteluun. Phillipson (2007: 4) on todennut, että Euroopan unionin sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä on olemassa kielihierarkioita, joiden perusteella eri kielet eivät ole samanarvoisessa asemassa. Oletankin, että tällaisia kielihierarkioita ilmenee myös portaalin kielikäytännöissä. Jos eri kielet ovat portaalissa eriarvoisessa asemassa, ovat myös niitä puhuvat käyttäjät eriarvoisessa asemassa keskenään.

Tiedonvälitys siirtyy verkkoon enenevässä määrin, koska se on kustannustehokasta ja nopeaa. Tämä kuitenkin asettaa haasteita tiedon kääntämiselle, eikä kaikkea välttämättä ehditä kääntää kaikille kielille. Käännösten puuttuminen voi saattaa eri kieliä äidinkielenään puhuvat kansalaiset eriarvoiseen asemaan, sillä se rajoittaa kielitaidottomien mahdollisuuksia tiedonsaantiin ja osallistumiseen.

1.2 Aineisto

Tutkimuskohteenani on Euroopan unionin EUROPA-portaali, joka on Euroopan unionin virallinen sähköinen tiedotuskanava. Se on kokoava verkkopalvelu, josta löytyy perustietoa Euroopan yhdentymisestä sekä tietoa unionin ajankohtaisista asioista. Tutkimuksessani tarkastelen portaalin linkkien ja linkkien kohdesivujen kieliä ja kielivalikoimaa. Käytettävissä olevan aineiston laajuuden vuoksi olen rajannut tarkasteluni kahdeksaan Euroopan unionin viralliseen kieleen, jotka ovat hyväksymisvuotensa mukaisessa järjestyksessä ranska (1951), saksa (1951), tanska (1973), englantia (1973), espanja (1986), suomi (1995), viro (2004) ja bulgaria (2007). Olen valinnut aineistoon yhden

kielen jokaiselta unionin laajenemiskerralta, lukuun ottamatta Kreikan liittymistä vuonna 1981. Lisäksi mukana ovat ranska ja englantia siitä syystä, että ranskan kielellä oli vahva asema unionin perustamisen jälkeen ja englannin kielellä on vahva maailmanlaajuinen lingua franca -asema nykyään. Muut kielet on valittu satunnaisesti, sillä kielen asemaan vaikuttavat monet erilaiset arvostukset, joita on lähes mahdoton arvioida varmasti (ks. Ammon 1991: 241).

Tarvittaessa teen huomioita myös muista kuin edellä mainitsemistani kieliversioista ja kielivaihtoehdoista. Luvuissa 6.3, 6.4 ja 6.5 olen tarkastellut ensisijaisesti näitä kahdeksaa kieltä. Luvuissa 6.6 ja 6.7 olen sen sijaan kuitenkin tarkastellut kaikkia virallisia kieliä laajemman vertailun mahdollistamiseksi. Olen kerännyt aineistoa useampana otoksena siitä syystä, että portaali oli jaettavissa erilaisiin osioihin, joita päivitettiin eri tahdissa. Tästä kerron lisää luvussa 6.

EUROPA-portaalin kautta on mahdollisuus tavoittaa kaikki Euroopan unionin elinten internetin kautta tarjoama tieto. Sivuston tarkoituksena onkin ”toimia portaalina kaikkiin Euroopan unionin toimielimiin ja toimiin”. Komissio pyrkii tarjoamaan sidosryhmilleen EUROPA-portaalin kautta tiedotuspalvelut, vuorovaikutteiset viestintäpalvelut sekä sähköiset asiointipalvelut. (EUROPA 2008a.) Kansallisilla valtioilla on omat kansalliset joukkoviestimensä, mutta Euroopan unionin ainoa yhteinen viestintäkanava on EUROPA-portaali. Portaali tarjoaakin kattavimman kuvan unionin kaikkien jäsenmaiden kansalaisille suunnatusta viestinnästä. Keskitän tutkimukseni EUROPA-portaalin kahdeksan kieliversion etusivuun ja etusivun *Uutta sivustolla* -linkin kohdesivuun *Uutta sivustolla (What's new on Europa)*, sillä nämä ovat tärkeässä osassa käyttäjän etsiessä tietoa Euroopan unionista.

Esittelen EUROPA-portaalin tarkemmin luvussa 5. Luvussa 5.4 esittelen portaalin ensin yleisesti, minkä jälkeen kerron portaalin rakenteesta ja sisällöstä (5.5) sekä portaalin kehittämisestä (5.6). Luvussa 5.7 tarkastelen portaalin kielipolitiikasta annettuja suosituksia. Tutkimuksessani käsittelen monikielisyyttä keskittyen ainoastaan unionin virallisiin kieliin. Kielellisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien kielet jäävät tarkastelun ulkopuolelle. Tutkimukseen kerätyn aineiston esittelen tarkemmin luvussa 6.1.

1.3 Menetelmä

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys muodostuu eurooppalaisiin kieliin liittyvistä tutkimuksista sekä unionin monikielisyyttä koskevien periaatteiden pohjalta. Tutkimukseni on enimmäkseen kvantitatiivinen, sillä selvitän siinä eri virallisten kielten esiintymistä EUROPA-portaalissa. Tutkin linkkien sekä niiden kohdesivustojen kieliä nähdäkseen, millä kielillä portaalissa tarjotaan tietoa. Tutkimukseni on kartoittava, sillä aikaisempaa tutkimusta ei ole tehty. Taulukoiden avulla pyrin hahmottamaan eri virallisten kielten esiintymistä, sillä Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2002: 129) mukaan kvantitatiivisessa tutkimuksessa on keskeistä hahmottaa aineistoa muuttujia taulukoimalla. Laadullinen näkökulma ilmenee saatavilla olevien kielivaihtoehtojen pohdintana.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen "Millaisena EU:n verkkotiedotuksen kielitarjonta näyttäytyy käyttäjälle?" etsin vastausta selvittämällä sitä, millaisia kielivaihtoehtoja portaalissa tarjotaan. Aloitan tarkastelemalla portaalista saatavaa ensivaikutelmaa, jota selvitän laskemalla omakieliset ja vieraskieliset linkit portaalin etusivuilta. Tutkin aineiston linkkien kielet, eli montako omakielistä tai vieraskielistä linkkiä sivuston kävijä kohtaa kunkin kieliversioon etusivulla. Sen lisäksi havainnoin sitä, onko eri kieliä puhuvilla käyttäjillä saatavilla sama määrä omakielisiä otsikoita. Tämä on tärkeä tieto, sillä vieraskielisen linkin voi helposti päätellä johtavan vieraskieliselle kohdesivustolle. Näin ollen esimerkiksi englantia osaamaton tuskin siirtyy eteenpäin klikkaamalla linkkiä, jos ei ymmärrä edes linkin otsikkotekstiä. Sen jälkeen tutkin linkkien kohdesivustot, sillä myös omakielinen otsikko voi johtaa vieraskieliselle sivustolle.

Toinen tutkimuskysymykseni "Millä kielillä portaalissa tarjotaan tietoa eri asioista?", on kaksijakoinen. Tutkimuksessani otan huomioon sen, millä eri kielillä tietoa on saatavilla sekä sen, mikä vaikuttaa siihen, että tietoa tarjotaan valituilla kielillä. Ensisijaisesti olen tutkinut aineistoa kahdeksan valitsemani kielen (ranska, saksa, englantia, tanska, espanja, suomi, viro ja bulgaria) kannalta. Lisäksi olen tehnyt huomioita myös erilaisista poikkeustapauksista muiden kielten kohdalla. Aloitan tutkimalla ensin portaalilla olevaa pysyvää tietoa, jonka jälkeen tarkastelen eri kielten saatavuutta ajankohtaisen tiedon osalta.

Pohdin lopuksi tähän liittyen sitä, miten luvussa 5.7. taulukossa 1 esitettäviä *Information Provider's Guiden* ohjeita noudatetaan portaalin kielivaihtoehtoja tarjottaessa.

Tiedon tarjoaminen kaikilla 23 virallisella kielellä tarkoittaa mielestäni sitä, että kaikilla unionin virallisia kieli puhuvilla kansalaisilla on tasapuoliset mahdollisuudet saada tietoa Euroopan unionista sen verkkotiedotuskanavan eli EUROPA-portaalin kautta. Jos kielivalikoima on tätä suppeampi, voidaan ajatella, että kielimuuri voi olla tasapuolisen tiedonsaannin esteenä, sillä tutkimuksen mukaan 44 prosenttia EU-kansalaisista ei puhu mitään vieraita kieliä (*Perustietoa Euroopasta ja eurooppalaisista* 2007: 67). Menetelmään palaan tarkemmin vielä luvussa 6.2.

1.4 Aikaisempi tutkimus

Euroopan unionin päätökset koskettavat jokaista unionin jäsenvaltion kansalaista, ja EU esiintyy myös eri viestimissä päivittäin. Euroopan unionia onkin tutkittu paljon eri tieteenaloilla ja eri näkökulmista. Kielipolitiikan tutkimuksessa on otettu kantaa unionin kielitilanteeseen. Ricento (2006: xi) toteaa, että viime vuosina kielipolitiikan tutkimuksessa on huolestuttu kielten katoamisesta ja sitä varten kielen tutkimuksessa on entistä paremmin pyritty huomioimaan myös kielipolitiikkaan kytkeytyvät kaupalliset, poliittiset ja sosiaaliset tekijät.

Minna Flink (1996) on pro gradu -tutkielmassaan tutkinut Euroopan unionin instituutioiden kielikäytäntöjä pienten kielten näkökulmasta. Flink huomasi, että pienet kielet ovat usein suurempia heikommassa asemassa sisäisessä viestinnässä. Sisäisiä kielikäytäntöjä on tutkinut myös esimerkiksi Norman Labrie (1993). Omassa tutkimuksessani selvitän, miten eri kieliä painotetaan ulkoisessa tiedotuksessa. Chiara Valentini (2008) on tutkinut Euroopan unionin viestintästrategioita ja niiden vaikutuksia kansalliseen viestintään. Valentini näkee EU:n julkisena organisaationa, joka on vastuussa toiminnastaan sen sidosryhmille. Tämä onkin näkökulma, jota aion tutkielmassani hyödyntää, sillä kansalaiset ovat yksi unioni sidosryhmistä.

Phillipsonin (2003) mielenkiinnon kohteena ovat erityisesti eri kieliä puhuvien ihmisten kielelliset oikeudet. Paljon on myös pohdittu englannin kielen saavuttamaa valta-asemaa ja sen vaikutusta muihin kieliin (ks. Jenkins 2007). Englannin kielen merkitystä eurooppalaiselle kommunikaatiolle ovat pohtineet muun muassa Robert Phillipson (2003) ja Jennifer Jenkins (2007). Bernard Spolsky (2004) on pyrkinyt selvittämään kielipolitiikan käsitettä, joka on vasta viime aikoina yleistynyt alan terminä. Spolsky korostaa, että jo muodostuneita kielikäytäntöjä voi olla vaikea muuttaa. Spolsky kritisoi Phillipsonia siitä, että on epäselvää miten paljon kielipolitiikalla voidaan todellisuudessa vaikuttaa todellisiin kielikäytäntöihin, sillä lakeihin kirjattu virallinen kielipolitiikka kattaa vain pienen osan kieleen vaikuttavista tekijöistä.

Euroopan unionin kieliin liittyvä tutkimus on keskittynyt suurelta osin joko unionin vähemmistökielien aseman arviointiin (Phillipson 2003) tai instituutioiden sisäisen viestinnän kieliin (ks. esimerkiksi Ammon 2006). Ernst & Young (2008) on Euroopan komission toimeksiannosta tehnyt *Evaluation of EUROPA website* -käyttäjätutkimuksen EUROPA-portaalista. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää muun muassa portaalin käytettävyyttä, tehokkuutta ja merkitystä sekä selvittää, kuka portaalia käyttää ja millaisiin tarpeisiin. Tutkimuksella selvitettiin myös portaalin käyttäjäprofiilia ja käyttäjien tyytyväisyyttä. Kysely oli portaalissa seitsemän kuukauden ajan ja siihen tuli yli 8000 vastausta. Tutkimuksen mukaan portaalin käyttäjistä 90 prosenttia on jäsenvaltioiden kansalaisia. Aikaisempaa tieteellistä tutkimusta EUROPA-portaalista tai portaalin kielivaihtoehtoista ei ollut saatavilla.

2 EUROOPAN UNIONI JA SEN KANSALAISET

Euroopan unioni on 27 jäsenvaltion ja 495 miljoonan kansalaisen taloudellinen ja poliittinen liitto, joka on yli viidenkymmenen vuoden kuluessa muotoutunut kuuden perustajavaltion liitosta lähes koko Euroopan kattavaksi yhteistyöelimeksi. Euroopan unioni ei kuitenkaan ole vain hallitustenvälinen toimija, vaan sen toimet vaikuttavat kaikkien alueella asuvien elämään. Yksi unionin tärkeä sidosryhmä koostuu jäsenvaltioiden kansalaisista. Tässä luvussa käsittelemme tarkemmin Euroopan unionin historiaa ja tulevaisuuden näkymiä (2.1) sekä sen rakennetta ja toimintaa (2.2). Luvussa 2.3 esittelen unionin kansalaisuuden käsitteen, jonka avulla pyritään luomaan yhtenäisyyden tunnetta eri kielillä puhuvien jäsenvaltioiden kansalaisten keskuudessa.

2.1 Euroopan unionin tausta ja tulevaisuus

Euroopan unioni on ”Ainutlaatuinen taloudellinen ja poliittinen yhteistyökumppanuus, jonka muodostaa 27 demokraattista Euroopan maata.” (Katsaus Euroopan unioniin 2008). Toisen maailmansodan jälkeen eurooppalaiset halusivat taata rauhan sekä kehittää Eurooppaa yhtenäisenä talousalueena pärjätäkseen Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton kasvavalle mahdolliselle talouselämässä. Tämän seurauksena syntyi lukuisia eri valtioiden välisiä yhteistyöelimiä ja -sopimuksia. Tavoitteena oli kansainvälinen yhteistyö, joka kuitenkin takaisi kansallisen suvereniteetin loukkaamattomuuden, ja siksi perustettiin myös selkeästi poliittinen Euroopan Neuvosto edistämään taloudellista ja sosiaalista kehitystä Euroopassa. Lisäksi turvallisuusyhteistyötä sekä kaupallista yhteistyötä vahvistettiin. (Hjerpe & Hjerpe 1993: 45–50.)

Vuonna 1949 perustettu Euroopan Hiili- ja Teräsyhteisö oli ensimmäinen ylikansallinen järjestö, jossa jäsenvaltiot luovuttivat osan päätösvalloistaan kansalliset rajat ylittävälle elimelle. Sittemmin Rooman sopimuksen nojalla perustetut Euroopan ydinenergiajärjestö EURATOM (1951) ja Euroopan talousyhteisö EEC (1958) yhdistettiin Euroopan Hiili- ja Teräsyhteisön kanssa vuonna 1967 yhteisen nimen alle Euroopan yhteisöksi (EY). Nämä yhteisöt ja järjestöt olivat ”kuutosten” eli Ranskan, Saksan, Italian, Belgian,

Alankomaiden ja Luxemburgin perustamia. Vuonna 1973 Britannia, Irlanti ja Tanska erosivat vapaakauppaliitto Eftasta ja liittyivät mukaan Euroopan yhteisöön. Kreikka liittyi mukaan vuonna 1981 ja Espanja ja Portugali vuonna 1986. (Hjerpe & Hjerpe 1993: 45–50.)

Vuonna 1993 Euroopan yhteisö sinetöitiin Maastrichtin sopimuksella Euroopan unioniksi, jonka tavoitteena on edistää taloudellista ja sosiaalista kehitystä sekä vakiinnuttaa identiteettiään yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan avulla. Pyrkimyksenä on myös jäsenvaltioiden kansalaisten oikeuksien ja kiinnostuksen kohteiden edistäminen, tiiviimmän oikeus- ja sisäpoliittisen yhteistyön kehittäminen sekä instituution käytäntöjen tehokkuuden varmistaminen. (Moussis 1995: 22.)

Maastrichtin sopimuksen jälkeen Euroopan unioni on laajentunut vuosina 1995, 2004 ja 2007. Vuonna 1995 siihen liittyivät Itävalta, Ruotsi ja Suomi. Vuonna 2004 tapahtui unionin historian suurin laajeneminen kun jäsenvaltioiksi liittyivät Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari ja Viro. Myöhemmin vuonna 2007 jäseniksi hyväksyttiin Bulgaria ja Romania. Jäsenneuvotteluja unionin jäsenyydestä käyvät muun muassa Makedonia, Kroatia ja Turkki. Ehdokasvaltioiksi pyrkivät myös Albania, Bosnia ja Hertsegovina sekä Serbia ja Montenegro. Muun muassa Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi eivät ole liittyneet Euroopan unioniin, vaikka ne täyttävätkin liittymiseen vaadittavat kriteerit. (EUROPA 2009a.) EU:n tulevaisuuden kannalta on siis selvää, että unioniin liittyy uusia valtioita.

Jääskinen (2007: 60) toteaaakin, että unionin laajentuminen ei ole pysähtymässä, sillä Itä-Euroopassa on valtioita, joita jäsenyys kiinnostaa. Laajentumista Välimeren eteläpuolelle ei kuitenkaan pidetä mahdollisena, koska jäsenten tulee olla Euroopan valtioita. Jääskisen (emt. 55) mukaan tulevaisuudessa Euroopan yhdentymisen voi syventyä kahdella eri tavalla. Yhdentymistä voi tapahtua siten, että yhteistyötä laajennetaan uusille alueille. Toinen mahdollisuus integraation lisääntymiseen on unioni oikeudellisten rakenteiden tiivistäminen eli unionin perustuslaillistuminen.

Euroopan unioni on historiansa aikana laajentunut jo useaan kertaan, ja sen laajentuminen edelleen on odotettavissa tulevaisuudessa. Jokaisin laajentumisen yhteydessä myös virallisten kielten määrä on kasvanut.

2.2 Euroopan unioni organisaationa

Tässä aluvussa esittelen Euroopan unionia organisaationa sekä unionin rakennetta sen toimielimien kautta, sillä myös EUROPA-portaalin kautta löytyvät eri instituutioiden sivustot heijastavat tätä jaottelua.

Euroopan unioni täyttää julkishallinnollisen organisaation tunnusmerkit joutuessaan tasapainoilemaan tehokkuuden ja byrokraattisuuden, läpinäkyvyyden ja tilivelvollisuuden sekä kustannustehokkuuden ja sosiaalimenojen välillä. Kansainväliset julkisorganisaatiot ovat jaettavissa ylikansallisiin ja hallitustenvälisiin, mutta Euroopan unioni on osittain sekä ylikansallinen organisaatio ja osittain hallitustenvälinen organisaatio, sillä unionin päätöksenteko tapahtuu osin ylikansallisella tasolla ja osin hallitustenvälisin päätöksin. (Valentini 2008: 55–56.)

Euroopan unioni koostuu yhdeksästä julkisorganisaatiosta, jotka ovat Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto, Euroopan komissio, Tuomioistuin, Tilintarkastustuomioistuin, Euroopan talous- ja sosiaalikomitea, Alueiden komitea, Euroopan keskuspankki ja Euroopan investointipankki (Valentini 2008: 55). Jääskisen (2007: 226–227) mukaan varsinaisia toimielimiä ovat kuitenkin Euroopan parlamentti, Euroopan neuvosto, Euroopan komissio, tuomioistuin sekä tilintarkastustuomioistuin. Eri komiteat puolestaan ovat pysyviä neuvoa-antavia elimiä. Itsenäisiä ja rinnakkaisia elimiä ovat Euroopan keskuspankki ja investointipankki. Pääsääntöisesti jäsenvaltioiden pääministeristä ja komission puheenjohtajasta koostuva Eurooppa-neuvosto ei oikeudellisesti unionin toimielin. Eurooppa-neuvoston tekemät ratkaisut eivät ole oikeudellisesti sitovia, eikä se tee ratkaisujaan päätösten muodossa. Eurooppa-neuvoston kanta selviää sen tekemistä poliittisista julistuksista. (Jääskinen 2007: 229–230.)

Euroopan parlamentti on vaaleilla valittu, ja se on unionin kansanvaltainen toimielin. Parlamentin jäsenet edustavat kukin jäsenvaltioitaan. (Jääskinen 2007: 231). Parlamentilla ei ole suoranaista lainsäädännöllistä aloiteoikeutta, mutta se voi pyytää komissiota tekemään säädösehdotuksia (emt. 238). Euroopan parlamentilla on oikeus esittää kirjallisia kysymyksiä komissiolle ja kansalaiset puolestaan voivat vedota parlamenttiin tai kannella oikeusasiamiehelle. Parlamentilla on mm. budjettivalta. (Emt. 238–239, 241).

Euroopan unionin varsinainen päätöksentekuelin on neuvosto, jossa on aina jokaisesta jäsenvaltiosta ministeritason edustaja. Kukin jäsenvaltio toimii neuvoston puheenjohtajana vuorollaan ja tämä mahdollistaa puheenjohtajavaltiolla vaikuttaa unionin työskentelyn painopisteisiin puheenjohtajakaudellaan. (Jääskinen 2007: 244–246.)

Euroopan komissio koostuu komissaareista, joita kustakin jäsenmaasta tulee yksi, mutta heidän tulee ajaa unionin yleistä etua (emt. 254). Komission tehtävät liittyvät pääsääntöisesti toimeenpanovallan käyttöön unionissa ja sen tehtävät vaihtelevat hieman toimialoittain. Komissio osallistuu muun muassa neuvoston ja parlamentin päätöksentekoon. (emt. 253, 257–258.)

Päätöksenteossa tasapaino jakautuu eri toimielinten välillä siten, että parlamentti tuo päätöksenteolle demokraattista legitimitettä edustaen EU-kansalaisia, komissio edustaa yhteiseurooppalaista näkökulmaa ja neuvosto pitää huolta jäsenvaltioiden kansallisista intresseistä. Nämä kolme toimielintä muodostavat järjestelmän, joka laatii koko EU:n alueella sovellettavat politiikat ja säädökset. Päätöksiä tehdessä komissio, parlamentti ja neuvosto ovat riippuvaisia toisistaan. Tuomioistuin toimii erotuomarina eri osapuolten välillä. (Jääskinen 2007: 278; EUROPA 2008b.)

Ylikansallisen ja monikulttuurisen demokratian toteuttaminen ei ole helppoa, sillä demokratian perusoletuksena on usein yksi ja suhteellisen yhtenäinen kansakunta. Toisaalta monikulttuurisuus ei kuitenkaan ole este demokraattisten instituutioiden toiminnalle, koska esimerkiksi Intiassa demokratia toteutuu siitä huolimatta. (Jääskinen 2007: 453) Yhdeksi demokratian toteutumisen ongelmaksi on Euroopan unionissa koettu muun muassa yhteisen median, ja sen kautta muodostuvan yhteisen julkisuuden, puuttuminen

(Jääskinen 2007: 453). Tästä syystä perustuslakiäänestysten epäonnistuttua tartuttiin unionin viestintäpolitiikkaan demokratiavajeen korjaamiseksi (Karppinen, Nieminen & Mörä 2008: 7). Euroopan unioni kiinnitti huomiota kansalaisten kuulemiseen. Siihen liittyvät huomiot on kirjattu kahteen suunnitelmaan, jotka ovat ”*K-suunnitelma*”: *kansanvalta, kuunteleminen ja keskustelu* (KOM 494 2005) sekä *Valkoisen kirjan euroopalaisesta viestintäpolitiikasta* (2006, myöhemmin *Valkoinen kirja*).

Tässä luvussa esitellyistä pääinstituutioista Euroopan parlamentti näyttäisikin olevan suurimmassa vastuussa unionin suhteesta kansalaisiin. Euroopan neuvosto ja komissio puolestaan toimivat kansainvälisellä ja ylikansallisella tasolla.

2.3 Euroopan unionin kansalaisuus

Euroopan unionin kansalaisia ovat kaikki sen jäsenvaltioiden kansalaiset, mutta käytännössä heillä on melko vähän yhteistä keskenään. Unionin kansalaiset ovatkin ensisijaisesti kansallisvaltioidensa kansalaisia omine kielineen ja perinteineen. Euroopan yhteisöstä tehtiin vuonna 1992 Maastrichtin sopimuksella Euroopan unioni ja samalla luotiin unionin kansalaisuuden käsite. Unionin kansalaisuus täydentää jäsenvaltion kansalaisuutta, mutta ei korvaa sitä. Jäsenmaiden kansalaiset ovat automaattisesti unionin kansalaisia ja unionin kansalaisuus ainoastaan täydentää jäsenvaltion kansalaisuutta muun muassa oikeuksilla. (Avain EU-käsitteisiin 2007: 21)

Maastrichtin sopimuksen (2007) nojalla Euroopan unionin kansalaisilla on seuraavat oikeudet:

- oikeus liikkua ja oleskella vapaasti yhteisössä,
- oikeus äänestää ja olla ehdokkaana Euroopan parlamentin vaaleissa ja asuinpaikkansa kunnallisvaaleissa,
- oikeus diplomaatti- ja konsulisuojeluun oman jäsenvaltionsa ulkopuolisella kolmannen maan alueella, jossa hänen oma jäsenvaltionsa ei ole edustettuna,
- oikeus vedota Euroopan parlamenttiin ja kääntyä Euroopan oikeusasiamiehen puoleen.

Näitä oikeuksia täydentää *Euroopan unionin perusoikeuskirja* (2007), joka puolestaan määrittää yleisemmin ihmisoikeuksia unionin alueella kieltämällä syrjinnän muun muassa syntyperän, rodun, poliittisen vakaumuksen uskonnon tai kielen perusteella. Näin ollen unionin kansalaiset ovat samanarvoisessa asemassa joka suhteessa.

Kansalaisten oikeus osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon on oleellinen osa demokratiaa. Ongelmana onkin ainoastaan se, miten huomioidaan eri alaidentiteetit, jotka muodostuvat esimerkiksi uskonnosta, kielestä ja etnisyydestä. Euroopan unionin tapauksessa onkin siis huomioitava huoli monikulttuurisen ja monikielisen demokratian mahdollisuuksista. Euroopan parlamentin (2007b: 2) mukaan unionin legitimitetin perustana on toimielinten vastuullisuus ja avoimuus.

Julkisyhteisö eroaa muista yhteisöistä siinä, että julkisyhteisön jäseniä ovat kaikki sen piiriin kuuluvat. Kaikilla yhteisön jäsenillä on periaatteessa myös tasavertaiset oikeudet. (Nieminen 2000: 112). Kaikilla julkisyhteisön jäsenillä onkin Niemisen (emt. 112–113) mukaan tasavertaiset oikeudet myös viestinnän näkökulmasta. Kielimuuri saattaa kuitenkin estää kansalaisten tiedonsaantia. Jos kaikkia tekstejä ei ole käännetty kaikille virallisille kielille, yksikielisten kansalaisten tiedonsaanti vaikeutuu.

3 KIELI JA KIELIPOLITIikka

Kieli on kansallisuuden ohella tärkeä yksilön identiteettiä määrittävä ominaisuus (3.1 ja 3.2). Vaikka useimmissa Euroopan maissa kieli on kiinteästi kansalliseen identiteettiin liitettävä tekijä, on suurin osa valtioista tosiasiasa kuitenkin monikielisiä. Toisinaan ainut mahdollisuus monikielisten yksilöiden kommunikaatioon on yhteinen välittäjäkieli eli lingua franca (3.3). Demokratiaan liittyvä tärkeä arvo on ihmisten samanarvoisuus, ja yhteisöllisyys rakennetaan suurelta osin kielen avulla. (Sajavaara 2000: 87–88.) Kielipolitiikan (3.4) avulla voidaan pyrkiä määrittämään yhteisön kielikäytäntöjä ja antamaan jopa selkeitä ohjeita kielen tai kielten käytöstä. Luvussa 4 pohdin myöhemmin näitä asioita Euroopan unionin näkökulmasta.

3.1 Kieli

Kielen käsitettä on mahdoton määrittellä yksiselitteisesti. Karlsson (1998: 259–260) toteaa, että sen vuoksi myös maailman kielten täsmällisen lukumäärän esittäminen on mahdotonta. Yhtenä kieliä erottavana tekijänä voidaan pitää ymmärrettävyyttä, ja siksi määrittelyä vaikeuttaa kielen ja murteen rajan erottaminen. Kielen määrittelyssä olennaista ovat myös poliittis-valtiolliset tekijät. Näin ollen ruotsia ja norjaa siis pidetään eri kielinä, vaikka niiden puhujat pystyvätkin ymmärtämään toisiaan kaksisuuntaisesti. (Karlsson 1998: 259–260). Tässä tutkimuksessa kielen käsitteellä viitataan poliittis-valtiolliseen näkemyksen (ks. Karlsson 1998: 260) mukaisesti valtiollisiin kansalliskieliin eli kieliin, joilla on tunnustettu asema jossain valtiossa. Lisäksi kieliksi lasketaan alueelliset, jossain valtiossa viralliseksi tunnustetut kielet.

Perinteisesti kielellä on katsottu olevan kaksi tehtävää: viestinnällinen ja representatiivinen. Viestinnällinen tehtävä edustaa ihmisten välistä kanssakäymistä ja representatiivinen tarkoittaa sitä, että kielen avulla ihminen hahmottaa maailmaa. (Joseph 2004: 15.) Representatiivisella tehtävällä on siis suuri vaikutus siihen, miten ihminen kokee ympärillä olevan maailman, mutta myös siihen, miten ihminen hahmottaa oman paikkansa maailmassa. Edwards (1985: 17) puolestaan jakaa kielen tehtävät viestinnällisiin ja sym-

bolisiin tehtäviin. Jako vastaa Josephin (2004) tekemään jakoa, mutta Edwards (1985) korostaa kielen symbolisen tehtävän liittyvän ennemminkin ryhmän identiteettiin, kuin yksilön identiteettiin.

Sajavaaran (2000: 80, 83) mukaan kirjakieli on ”ehkä tärkein kansakunnan identiteetin ja yhtenäisyyden symboleista”. Kieli on myös tärkeä väline kulttuuriperinnön välittämiseksi ja säilyttämiseksi (*Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielipoliittinen ohjelma* 1998.) Edwardsin (1985: 16) mukaan kielten paljous on puolestaan perua ihmisen tarpeesta erottua muista kielen avulla ja suojella ryhmän erottuvuutta muista. Kieli on siis tärkeä sekä yhdistävä että erottava tekijä.

3.2 Kielellinen identiteetti

Ihminen ymmärtää ympäröivää maailmaa kielen kautta, ja kieli on ihmiselle väline kommunikointiin muiden kanssa. Nimenomaan äidinkieli on kieli, jolla ihminen useimmiten ajattelee ja unelmoi, lisäksi se on olennainen osa ihmisen kielellistä identiteettiä. (Joseph 2004: 184–185.) Kieli on yksi identiteettiä muodostavista tekijöistä iän, sukupuolen sosiaaliluokan ja uskonnon lisäksi (Edwards 1985: 3). Lisäksi ”kaikki tieto omasta kielestä vahvistaa identiteettiä” (*Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielipoliittinen ohjelma* 1998.)

Kansakunta on aina kuviteltu poliittinen yhteisö. Valtioiden rajat ovat sattumanvaraisia, eivätkä näiden rajojen sisällä olevat yksilöt tunne toisiaan, vaikka tunne yhtenäisyydestä onkin olemassa. (Anderson 2007: 39–40.) Josephin (2004: 93) mukaan tutkijat kiistelevät siitä, ovatko kansalliskieli jotain, minkä toimii kansakunnan perustana, vai onko se vain osa kansallisen identiteetin ja yhtenäisyyden luomiseen käytettyä ideologiaa. Philipson (2003: 25) on jälkimmäisen vaihtoehdon kannalla, sillä hän toteaa, että kansallisvaltioita luodessa kieltä käytetään yhdistävänä tekijänä ryhmäidentiteetin luomiseksi ja poliittisen vallan vahvistamiseksi, sillä kieliä on maailmassa enemmän kuin valtioita. Voisikin ajatella, että yhteisen eurooppalaisen identiteetin luominen on vaikeaa, sillä eri maiden kansalaisilla ei ole yhteistä kieltä eikä kulttuuria, jotka yhdistäisivät heitä. Saja-

vaara (2000: 72) toteaa, että kielenkäyttäjät suhtautuu äidinkieleensä erittäin tunnepitoisesti ja on valmis puolustamaan omaa kieltään. Kielikysymykset ovat siis tunteita herättäviä asioita, ja siksi ei olekaan helppoa toteuttaa kieliin liittyviä muutoksia.

3.3 Lingua franca

Kun erikielillä yksilöillä ei ole yhteistä kieltä, käytetään usein apuna välittäjäkieltä eli *lingua francaa*. Jenkinsin (2007: 1) mukaan lingua franca toimii välittäjäkielenä sellaisten ihmisten kesken, jotka eivät osaa toistensa äidinkieltä. Yleensä lingua franca, kuten esimerkiksi englanti, on opittu vieras kieli (ks. Saari 1980: 31), mutta Jenkins (2007: 3) laskee mukaan myös äidinkielenään kieltä puhuvat. Lingua franca ovat yleensä joko jo olemassa oleva maailmankieli, yksinkertaistetut kielet (pidgin-kielet) tai keinotekoisesti luodut kielet kuten esimerkiksi esperanto. (Edwards 1994: 39, 43.)

Englannin kielen nykyinen ylivalta on Brittein saarten kolonialismin ja USA:n taloudellisen ylivoiman peruja. Englannin asema kaupan, populaarikulttuurin ja jopa urheilun kielenä on vahvempi kuin muiden eurooppalaisten kielten. (Chesterman 2005: 116, 118; Lafitte 1994: 186–187.) Lafitte (1994: 185) huomauttaa, että esimerkiksi saksan kieli kärsi vakavan arvonalennuksen Saksan hävitessä toisen maailmansodan, eikä sen vuoksi ole riittävän arvostetussa asemassa.

Euroopan unionin lingua francana toimi aluksi ranska, koska unionin hallintatapa perustui ranskalaiseen perinteeseen ja edelleenkin unionin useat toimielimet sijaitsevat ranskankielisellä alueella, mutta englannista on kiistatta tullut Euroopan unionin pääasiallinen kieli, kun se ohitti ranskan 90-luvun aikana. (Johansson & Wiberg 2005: 36.)

Euroopassa on kautta aikojen käytetty välittäjäkieliä. Latina toimi Rooman imperiumin tuhoutumiseen asti Euroopan lingua francana uskonnollisissa ja lainopillisissa teksteissä ja opetuksessa. Paikallisia kieliä käytettiin paikallisesti ja latina toimi lukutaitoisia yhdistävänä kielenä. (Phillipson 2003: 35, 39–40.)

Phillipson (2003: 40) on vertaillut silloista latinaa ja nykyistä lingua francaa eli englantia keskenään. Kieliä yhdistää se, että molemmilla kielillä on kirjoitettu paljon kirjallisuutta, ja kieli on tai on ollut avainasemassa tieteelliseen tiedon levittämässä. Molemmat mahdollistavat kansalliset rajat ylittävän viestinnän sekä molempia on opiskeltu kouluissa useita vuosia monissa eri maissa. Kieliä erottaa puolestaan se, että latina ei kytkeytynyt mihinkään tiettyyn ideologiaan, vaan toimi yleiskielenä. Rooman imperiumin hajottua latina ei ollut kenenkään äidinkieli, toisin kuin englantia. Englanti puolestaan liitetään kiinteästi globalisaation ja kapitalistiseen ideologiaan. Englanti on myös modernin teknologian ansiosta saanut uusia käyttömahdollisuuksia verrattuna latinaan. (Phillipson 2003: 40.) Täten voi siis sanoa, että latinan käyttäjät olivat keskenään huomattavasti tasa-arvoisemmassa asemassa, koska kukaan ei saanut viestinnässä kieltä äidinkielenään puhuvan etulyöntiasemaa. Englantia äidinkielenään ja vieraana kielenä puhuvien epätasa-arvoisuutta ei usein tiedosteta, kun englantia käsitellään lingua franca. (Phillipson 2003: 40.) Näin ollen englannin lingua franca -asema sisältää monia ongelmia.

Clyne (2004: 29) korostaa kielen yhteyttä kulttuuriin huomauttaessaan, että monikielisen viestinnän korvaaminen lingua francan käytöllä on kaikkea muuta kuin ongelmaton. Yhden yhteisen kielen omaksuminen ei vähennä monikulttuurisuutta, sillä kulttuurista johtuvien erilaisten viestintämallin ymmärtäminen vaatii vähintään yhden toisen kielen ja kulttuurin tuntemusta. Näin ollen lingua francan käyttö ei siis poistaisi viestinnän esteitä, vaan se pikemminkin lisäisi väärinkäsityksiä, sillä tällainen yhteinen kieli ei takaa yhteistä kulttuurista ymmärrystä. Clyne (2004: 24) toteaaakin, että monikielisyys tarjoaa hyvän lähtökohdan ymmärtää erilaisia eri kulttuurien viestintätyylejä. Kieleen liitetty paljon arvoja ja arvostuksia, eikä lingua francan käyttö ole aina puolueetonta.

3.4 Kielipolitiikka

Kieleen liittyvistä suorista tai epäsuorista toimenpiteistä puhuttaessa käytetään monenlaisia termejä. Cooper (1989) kannattaa *language planning* -termiä (kielisuunnittelu) ja Spolsky (2004) *language policy* -termiä (kielipolitiikka). Suomenkielisessä kirjallisuudessa

nessa Sajavaara (1980; 2000) käyttää termejä **kielenohjailu**, jolla hän viittaa lähinnä kielenhuoltoon, ja **kielisuunnittelu**. **Kielipolitiikan** käsitettä tarkentaakseen Phillipson (2003: 17) toteaa, että englanninkielinen *language policy* viittaa laajemmin kielen ja erityisesti kielenkäytön käytäntöihin, ei välttämättä pelkästään sen poliittisiin ulottuvuuksiin. Myös Haarman (1991: 103) pyrkii selventämään tätä toteamalla, että perinteisesti kielipolitiikka (*language politics*) tarkoittaa kielen sääntelyä kansallisella tasolla luoden viitekehyksen, johon kielikäytännöt (*language policies*) ovat vaikuttaneet. Suomenkielen sanan *politiikka* viittaa yleiskielessä (Facta Tietopalvelu 2009) suoraan poliittisuuteen ja valtaan, kun taas englanninkielinen sana *policy* (vrt. *politics*) voidaan ymmärtää laajemmin menettelytapana tai käytäntönä (MOT Sanakirjasto 2009).

Kielipolitiikka (*language policy*) on kuitenkin vakiintunut terminä alan tutkimuksessa sen jälkeen, kun on kiinnitetty yhä enemmän huomiota kielen yhteiskunnallisiin ulottuvuuksiin (ks. Ricento 2006; Sajavaara 2000). Omaan tutkimukseeni olen valinnut termin **kielipolitiikka**, sillä mielestäni se korostaa aiheen poliittisuutta ja viittaa politiikkaan menettelytapana kattavaan laajasti erilaiset kieleen kohdistuvat toimenpiteet (ks. Facta Tietopalvelu 2009).

Käsitteenä kielipolitiikka voidaan määritellä **laajemmin** tai **suppeammin**. Laajemman määritelmän mukaan se on minkä tahansa kokoisessa yhteisössä tapahtuvaa kielen kontrollointia tai kieleen liittyviä käytäntöjä (ks. Spolsky 2004). Suppeasta näkökulmasta se on tiukemmin liitoksissa valtion virallista kieltä/virallisia kieliä koskeviin päätöksiin ja toimenpiteisiin (ks. Saari 1980: 31). Tätä suppeampaankin näkökulmaa voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta. Cooperin (1989: 29) mukaan kielipolitiikka on ainoastaan kielisuunnittelun (*language planning*) tavoite. *Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielipoliittisessa ohjelmassa* (1998) kielipolitiikalla kuitenkin tarkoitetaan "yhteiskunnan ja kielen suhdetta sekä kielentutkimuksen ja -huollon tehtäviä tämän suhteen hoitamisessa". Tämä jälkimmäinen näkemys sopiikin paremmin oman tutkimukseni taustalle.

Muita kielipolitiikkaan liitettäviä käsitteitä ovat esimerkiksi *language management* (Spolsky 2004: 8), jolla tarkoitetaan erityisesti tietoisia toimenpiteitä kielenkäyttöön ja

sen ohjailuun liittyen Tällaisia toimenpiteitä toteuttava taho (*language manager*) voi olla perustuslakia tai paikallishallintoa suunnitteleva elin. Se voi kuitenkin olla myös yritys, joka pyrkii määrittämään virallisen kielensä tai ryhmä, joka haluaa vaikuttaa kielien asemaan yhteisössä tai vain perheenjäsen, joka haluaa vaikuttaa kodissa puhuttuun kieleen. Spolskyn (2004) käyttämä termi *language management* viittaa selvästi samaan kuin Cooperin (1989) termi *language planning*, sillä molemmat tarkoittavat jonkin auktoriteetin johtamia kieleen liittyviä toimenpiteitä. Sajavaara (2000: 74) huomauttaa, että kielenohjailun muotoihin ja asenteisiin vaikuttaa yhteiskunnan senhetkisen tilan lisäksi myös kielen asema eli korostetaanko kielen symbolista arvoa vai sen kommunikatiivista funktiota.

Spolsky (2004: 5) on laajentanut kielipolitiikan käsitteen myös virallisten tahojen ulottumattomissa tapahtuvaan kieltä sääntelevään toimintaan. Spolskyn (2004: 40) mukaan kielipolitiikka voi ylittää kielen tasolta aina kielen pienimpien yksikköjen tasolle. Samoin kuin kielipolitiikan olemassaoloon ei vaikuta kieliyhteisön koko, vaan se voi ulottua valtioiden tasolta aina kylän, urheilujoukkueen tai perheen tasolle. Kielipolitiikalla (*language policy*) voidaan Spolskyn (2004: 45) mukaan tarkoittaa kolmea eri asiaa. Kielipolitiikka tarkoittaa käytännön kielellisiä valintoja kieliyhteisössä, yhteisön uskomuksia kielestä ja sen käytöstä sekä määrätietoisia pyrkimyksiä kielen suunnitteluun tai hallintaan. Spolsky (emt. 45) korostaa, että kielipolitiikka on siis paljon muutakin kuin poliittisesti tehtyjä päätöksiä kielenkäytöstä ja kieltenopetuksesta.

Huomio kiinnittyy kuitenkin usein sellaisiin kielipolitiikkaa toteuttaviin tahoihin, joilla on valtaa ja vaikutusvaltaa. Valtiossa hallituksilla on valta kansalaisiin. Se voi tehdä politiikkaa ja sillä on myös keinot sen toteuttamiseen. Kun viranomaisia ohjataan kansallista tasoa ylemmältä tasolta, on luonnollista tehdä päätökset kaikkein ylimmällä tasolla. (Spolsky 2004: 40.)

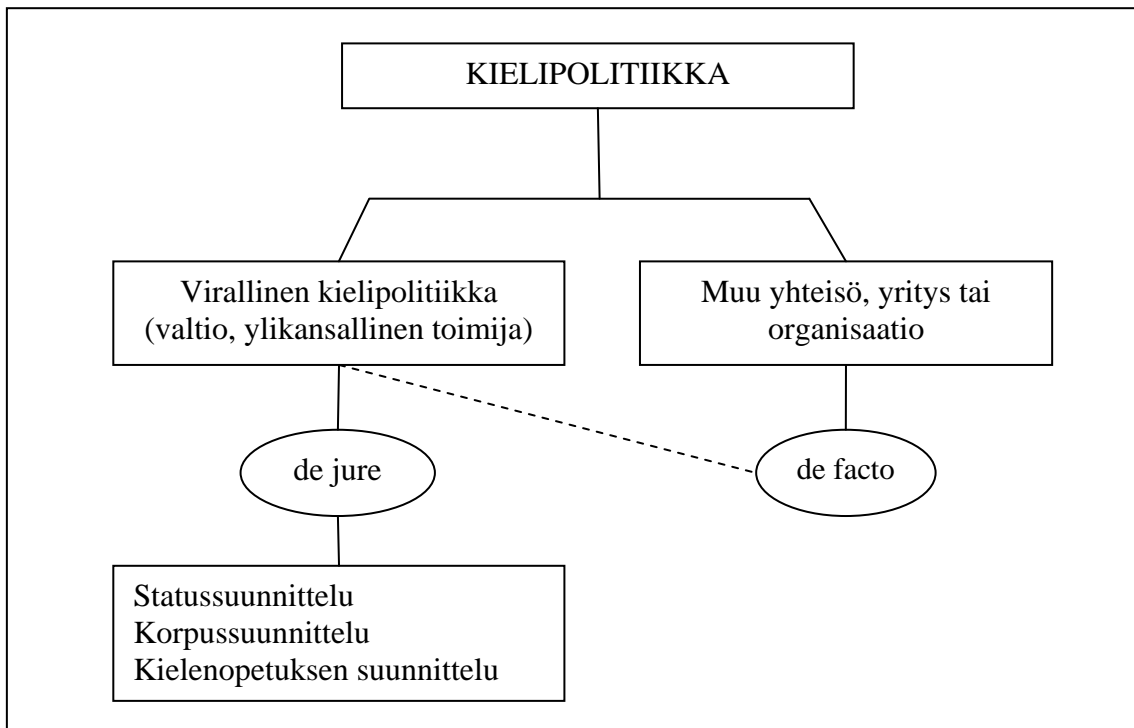
Selkeimmin virallinen kielipolitiikka onkin tunnistettavissa virallisissa dokumenteissa, kuten esimerkiksi perustuslaki tai kielilaki, jotka ovat selkeitä kannanottoja kieliyhteisön kielikäytäntöihin (Spolsky 2004: 11). Spolsky (2004: 12–13) mainitsee, ettei läheskään kaikilla valtioilla kuitenkaan ole perustuslaissa määriteltyä kielipolitiikkaa. Joissa-

kin maissa on kuitenkin tehty erillisiä kieliin liittyviä lakeja. Epävirallinen kielipolitiikka on havaittavissa yhteisön vakiintuneista kielikäytännöistä sekä asenteista kieltä kohtaan (Spolsky 2004: 8). Spolsky (emt. 8) huomauttaa myös, että jonkinlainen kielipolitiikka on aina olemassa, vaikka se ei olisikaan laissa määritelty. Monissa valtioissa ja yhteisöissä noudatetaan omaa kirjoittamatonta kielipolitiikkansa, joka perustuu yhteisön omiin vakiintuneisiin kielikäytäntöihin. Kielipolitiikka käsittää siis muutakin kuin virallisesti päätöksillä luodun yhtenäisen kielipolitiikan, ja Spolskyn (emt. 8) mukaan tällainen virallisestikaan luotu kielipolitiikka ei takaa sitä, että sitä noudatetaan tai että se olisi muuttumatonta.

Labrie (1991: 24) korostaa, että epäsuorasti muiden poliitikoiden kautta tapahtuva kielen sääntely on yleensä nimenomaan varsinaisen politiikan puutetta (*laissez-faire*) ja että se koostuu sanattomista ja kiistämättömistä käytännöistä, joihin on ajaututtu. Vahvimmat kielet pääsevät valtaan ilman, että niin on päätetty. Phillipsonin (2003: 143) huomauttaa, että *laissez faire* -politiikka vahvistaa taloudelle hyödyllisiä kieliä. Tämän perusteella voi todeta, että kielellistä sääntelyä tapahtuu joka tapauksessa. Kielipolitiikoita määrittämällä voidaan kuitenkin johdattaa kielivalintoja tiettyyn suuntaan. Toisaalta virallisen ja kirjatun kielipolitiikan olemassaolo ei takaa, että sitä noudatettaisiin. Suurin tarve virallisille kielellisille linjauksille on uusien valtioiden muodostuessa, jolloin on usein määriteltävä alueella olevien keskenään kilpailevien kielten asema. (Spolsky 2004: 13). Spolsky (2004: 39) huomauttaa, että jos kielipolitiikkaa ei ole virallistettu, saattaa olla epäselvyyttä siitä, mikä on kyseisen yhteisön kielipolitiikka.

Valtioissa valtakielten kehitystä on ohjattu tietoisesti, sillä muun muassa opetukseen, terveydenhoitoon ja joukkoviestintään tarvitaan yhtenäinen standardisoitu kieli. Kielen kehittäminen voi kuitenkin palvella myös poliittisia päämääriä, sillä omalla kielellä on tärkeä asema yksilön ja ryhmän identiteetin vahvistamisessa. (Sajavaara 2000: 67.) Kielenhuollon avulla kieltä pyritään kehittämään tehokkaaksi viestinnän ja ajattelun työkaluksi (Sajavaara 2000: 71). Phillipsonin (2003: 142–143) mukaan kielipolitiikan tavoitteita voivat olla kansallisen yhtenäisyyden edistäminen, kielellisten oikeuksien takaaminen, monikielisyyden edistäminen, kielellisen monimuotoisuuden edistäminen, kielen kehittäminen ja taloudellisen kehityksen edistäminen.

Valtiolliseen kielipolitiikkaan liittyvät toimenpiteet jaetaan kolmeen osaan. Kloss (1969: 81) jakaa kielipolitiikan statussuunnitteluun (*status planning*) ja korpussuunnitteluun (*corpus planning*). Cooper (1989: 33) on lisännyt tähän jakoon kolmanneksi kielenopetuksen suunnittelun (*acquisition planning*). Statussuunnittelu keskittyy kielen aseman suunnitteluun yhteisössä (Cooper 1989: 99). Johanssonin ja Pyykön (2005: 16–17) mukaan korpussuunnittelu keskittyy kieleen systeeminä ja se käsittää esimerkiksi sanaston ja kieliopin kehittämiseen. Korpussuunnittelulla määritellään oikeat kielimuodot. Kielenopetuksen suunnittelussa keskitytään nimen mukaisesti kielen asemaan opetuksessa sekä edistämään kielenopiskelua (Cooper 1989: 157).

Kuvio 1. Kielipolitiikka.

Kieleen liittyvät ideologiat ja uskomukset tarkoittavat kieliyhteisön käsitystä siitä, miten kielen eri muotoja arvotetaan, mitä pidetään hyväksyttävänä ja mitä ei. Useimmissa valtioissa kilpailevia ideologioita saattaa kuitenkin olla useita, mutta näistä muodoista yksi

on yleensä ylitse muiden. Kieleen liittyvät ideologiat toimivatkin kielipolitiikan tavoin, ainoastaan sitä johtava ulkopuolinen taho korvautuu ryhmän sisäisellä sääntelyllä. Kielikäytäntö puolestaan on sitä, mitä arkipäiväisessä kielenkäytössä todella tapahtuu. (Spolsky 2004: 14.) Kielipolitiikka voikin olla joko virallista (*de jure*) tai sellaista, kuin miten se toteutuu käytännössä (*de facto*) (Schiffmann 1996: 2.) Kuvioon 1 olen tiivistänyt oman näkemykseni kielipolitiikasta. Tässä työssä keskityn virallisen tahon toteuttamaan kielipolitiikkaan.

Kielelliset valinnat ovat aina vallankäyttöä. Tietyn kielen valinta ohitsee muiden työntää muita kieliä syrjään. Johansson ja Pyykkö (2006: 10–19) toteavat, että englannin kieli valitaan usein käytettäväksi kieleksi taloudellisista tai käytännöllisistä syistä tai englanninkielisen kulttuurin levinneisyyden vaikutuksesta. He jatkavat myös, että tämän vallan ansiosta varsinkin kielitaidoton vanhempi ikäluokka sulkeutuu ulos osasta julkista viestintää. Tämä on esimerkki heihin kohdistuvasta vallankäytöstä. Jos jonkun ryhmän mahdollisuudet osallistumiseen ja tiedonhankintaan ovat rajoitetut, samalla myös vähenee heidän mahdollisuutensa ilmaista mielipiteensä ja siten osallistua demokraattiseen päätöksentekoon (Johansson ym. 2005: 19). Kielipolitiikan tärkein tehtävä onkin Phillipsonin (2003: 140) mukaan taata kaikille samanarvoinen asema viestinnässä.

4 EUROOPAN UNIONIN KIELET JA KIELIPOLITIikka

Euroopan unionin kielitilanne on kaikkea muuta kuin yksinkertainen, sillä unionin alueella on monia erilaisessa asemassa olevia kieliä. Unionin toimielimet näkevät kuitenkin tämä kielten moninaisuuden etuna niin taloudellisesti kuin poliittisesti. Tässä luvussa esittelen Euroopan unionin kielitilannetta ja kielipolitiikkaa sekä teen katsauksen kansalaisten kielitaidosta. Tutkimuksessani keskityn Euroopan unionin virallisiin kieliin (4.1), mutta esittelen lyhyesti myös muita unionin alueella olevia kieliä (4.2) unionin kielitilannetta havainnollistaakseni. Luvussa 4.3 tarkastelen EU-kansalaisten kielitaitoa, joka vaikuttaa unionin käännöstarpeisiin ja kielipolitiikan määrittelyyn. Sen jälkeen perehdyn tarkemmin unionin tällä hetkellä harjoittamaan kielipolitiikkaan (4.4) sekä monikielisyteen (4.5) unionin kielipolitiikan merkittävänä periaatteena. Luvussa 4.6. pohdin kääntämisen merkitystä unionin viestinnälle. Näiden teemojen kautta luon taustaa luvun 6 tutkimukselle.

4.1 Euroopan unionin viralliset kielet

Euroopan unionissa on käytössä tällä hetkellä 23 kieltä, joilla on virallisen kielen asema. Virallisia kieliä ovat bulgaria, englanti, espanja, hollanti, italia, iiri, kreikka, latvia, liettua, malta, portugali, puola, ranska, romania, ruotsi, saksa, slovakki, sloveeni, suomi, tanska, tšekki, unkari ja viro. Näillä kielillä on tunnustettu asema unionissa. Kieliä on vähemmän kuin jäsenvaltioita, sillä joissakin valtioissa puhutaan samaa kieltä. (EUROPA 2009b.) Liitteestä 1 näkyvät kaikkien virallisten kielten puhujamäärät ja virallistamisvuodet.

Euroopan unionissa **virallinen kieli on se jäsenvaltiossa käytettävä kieli, jonka valtio on ennen jäsenyyttään ilmoittanut käytettäväksi EU-yhteyksissä.** Kaikille jäsenvaltioiden virallisille kielille ei siis välttämättä ole haettu virallisen kielen asemaa. Virallisen kielen asema takaa sen, että kielellä julkaistaan esimerkiksi kaikki unionin oikeudelliset asiakirjat. Lainsäädäntö ja poliittiset asiakirjat julkaistaan kaikilla näillä 23 kielellä. Kaikki Euroopan unionin viralliset kielet (*official language*) ovat myös unionin työkie-

liä (*working language*). Unionin sisäisessä viestinnässä käytettäviä kieliä on kuitenkin huomattavasti vähemmän, sillä unionin eri toimielimille ja osastoille on kullekin määrätty vielä erikseen omat työkielet. (EUROPA 2007.) Virallisten kielten lisäksi unionin alueella on kuitenkin olemassa lukuisia muita kieliä, joista lisää luvussa 4.2.

Kansallisvaltioissa virallinen kieli on tietylle poliittisesti rajatulle alueelle, esimerkiksi valtio, sijoittuva kieli, jolla on laillistettu asema. Kansallisella tasolla virallinen kieli sidotaan yhteiskuntaan valtiota perustettaessa, mutta myös kaikissa virallisissa sosiaalisissa käytännöissä. Virallinen kieli on se kieli, jota käytetään kouluissa, julkishallinnossa ja muissa virallisissa yhteyksissä. (Bourdieu 1991: 45–46.) Bourdieun (emt. 46) mukaan yhtenäisen kieliyhteisön muodostaminen mahdollistaa myös kielellisten valtasuhteiden syntymisen. Bourdieu (emt. 45–46) kuvaa viralliseksi kieleksi kielimuotoa, johon kaikkia kielellisiä käytäntöjä peilataan. Se on eräänlainen normi. Valtion tapainen yhtenäinen kielellinen yhteisö on aina poliittisen hallinnan seurausta, ja se uusiutuu jatkuvasti yhteisön instituutioiden käyttäessä virallista kieltä.

Unionin kielistä puhuttaessa tehdään usein jako valtakieliin tai suuriin kieliin ja pieniin kieliin. Valtakieliksi lasketaan unionissa muita kieliä tunnustetun aseman saaneet englanti ja ranska, sekä myös saksa, espanja ja italia. Pieniä kieliä ovat sitten loput, puhujamäärältään vähäisemmät kielet (Johansson & Wiberg 2005: 33). Vaikka on toki huomattava, että uusien jäsenmaiden liittyttyä 2004 puolasta tuskin voidaan puhua pienenä kielenä, sillä sitä puhuu äidinkielenään noin 50 miljoonaa ihmistä. Johansson ja Wiberg (2005: 33) toteavat, että kielten asemaan unionissa vaikuttaa niiden puhujamäärä, mutta myös poliittinen ja kaupallinen painoarvo. Tästä syystä uusien jäsenvaltioiden kielet, kuten esimerkiksi puola, saattavat olla vanhojen jäsenvaltioiden kieliä heikommassa asemassa.

Eurobarometri-tutkimuksessa kieliä on luokiteltu niiden virallisen valtiollisen aseman perusteella. Tämän lisäksi valtiossa voi olla muitakin virallisia kieliä, kuten esimerkiksi vain rajoitetulla alueella kansalliskielen asemassa oleva kieli, jota käytetään hallinnossa ja lainsäädännössä virallisen kansalliskielen rinnalla tällä alueella. Alueelliset tai vähemmistökielet ovat sellaisia kieliä, joita osa valtion kansalaisista käyttää, mutta jotka

kuitenkaan eivät ole murteita, maahanmuuttajien kieliä tai keinotekoisia kieliä. Tällaisiksi kieliä ovat Ranskan bretoni (alueellinen kieli) tai unkarin kieli naapurimaa Slovaakiassa (vähemmistökieli). Lisäksi määritellään erikseen ei-kotoperäiset kielet, kuten turkin kieli Saksassa, jossa sitä puhuu suuri siirtolaisten joukko. (*Special Eurobarometer 243* 2006: 5.) Unionin alueella käytettävät kielet eivät suinkaan rajoitu 23 viralliseen kieleen.

4.2 Alueen muut kielet

Eurooppalaisiksi kieliksi laskettavia kieliä on yhteensä noin 3,5 % kaikista maailman kielistä, kun kielten kokonaismääräksi maailmassa on ilmoitettu 6912 kieltä (Ethnologue 2005). Euroopan alueella puhutaan paljon muitakin kieliä, kuin pelkästään eurooppalaisiksi kieliksi laskettavia kieliä, kuten turkki ja kiina. Tämän lisäksi eurooppalaisista kielistä esimerkiksi englanti, espanja, portugali ja ranska ovat levinneet laajalti myös Euroopan ulkopuolelle (ks. Edwards 1994: 1).

Euroopan unionin jäsenvaltioista ainoastaan Ranska, Saksa ja Hollanti ovat sellaisia, joissa on ainoastaan yksi kansallinen kieli. Esimerkiksi Suomessa ja Irlannissa niitä on kaksi ja Belgiassa ja Luxemburgissa kolme. (Karlsson 1998: 282.) Virallisten kielten lisäksi van Els (2005: 265) esittelee kielet, joilla on jossain maassa 'rajoittunut virallinen asema', jolloin niillä on virallinen asema jäsenvaltiossa vain jollain tietyllä alueella, kuten esimerkiksi baskin ja katalaanin kielet Espanjassa. Unionin alueella on tällä hetkellä noin 50 kieltä, joilla on virallinen tai rajoitettu virallinen asema jossain jäsenvaltiossa. Tähän lisäksi on vielä huomioitava murteet ja kielten alueelliset variaatiot. Pelkästään kielten suuri määrä ei aiheuta ongelmia, vaan myös niiden erilaiset painoarvot. Van Els (emt.) mainitsee esimerkkinä kreikan ja katalaanin kielet. Kreikan ainoa kansalliskieli on kreikka, ja sen puhujia maassa on noin 10 miljoonaa. Katalaanin puhujia on Espanjassa saman verran kuin on kreikalla puhujia Kreikassa, mutta katalaanilla on vain rajoitettu virallisen kielen asema Espanjassa. Euroopassa puhutut kielet eivät rajoitu pelkästään eurooppalaisiin kieliin, sillä maahanmuuttajat ovat tuoneet mukanaan omat kielensä.

Monet Euroopan unionin ulkopuolella puhuttavista kielistä ovat vahvasti edustettuina myös sen rajojen sisäpuolella siirtolaisten ansiosta. Sen sijaan, että tämä nähtäisiin Eurooppaa kielellisesti hajottavana tekijänä, sitä on katsottavana etuna maailmanpolitiikan ja kaupan kannalta. (Clyne 2004: 30). Tämän Euroopan unionikin on havainnut (ks. KOM 596 2005). Euroopan unioni tukee epävirallisia kieliä jonkin verran, ja se on rahoittanut hankkeita vähemmistökielten ja alueellisten kielten tukemiseksi. (EUROPA 2008c)

4.3 EU-kansalaisten kielitaito

Euroopan unioni on yhteisönä monikielinen, mutta Jyränki (2005: 72) korostaa, että ”unioni on pääosin yksikielisten ihmisten yhteisö”. Kotimaan kansalliskieli on suurimmalle eurooppalaisista heidän äidinkiellensä. (*Special Eurobarometer* 2006: 6). Lisäksi yli puolet (56 %) EU-kansalaisista puhuu vähintään yhtä vierasta kieltä äidinkiellensä lisäksi. Toisaalta 44 prosenttia ei puhu mitään vieraita kieliä. (*Perustietoa Euroopasta ja eurooppalaisista* 2007: 67). Yleisimmät vieraat kielet puolestaan ovat englantia, espanja, ranska, saksa ja venäjä tässä järjestyksessä. Äidinkiellensä lisäksi englantia arvioi osaavansa riittävän hyvin 38 prosenttia kansalaisista. Kaukana perässä tulevat ranska (14 %), saksa (14 %), espanja (6 %) ja venäjä (6 %). (*Special Eurobarometer* 2006: 12).

Englannin kieltä osataan Euroopassa tutkimuksen mukaan paremmin kuin muita kieliä, sillä tutkimukseen osallistuneista 29 valtiosta yhdeksässätoista englantia on käytetyin vieras kieli. Ranska on käytetyin vieras kieli ainoastaan 3 maassa. (*Special Eurobarometer* 2006: 13.) Tämä ei kuitenkaan vielä tarkoita sitä, että englantia osattaisiin joka maassa tai että sitä osattaisiin hyvin. Eri jäsenvaltioiden välillä saattaa olla suuriakin eroja siinä, miten suuri osa väestö osaa vieraita kieliä. Esimerkiksi ruotsalaisista 89 prosenttia sanoo osaavansa englantia, kun puolestaan Ranskassa vastaava luku on 36 prosenttia ja Espanjassa 27 prosenttia. (*Special Eurobarometer* 2006: 13.)

Nykyisten ja tulevien jäsenvaltioiden kansalaisista 68 % arvioi, että kaikkein hyödyllisin vieras kieli uran ja henkilökohtaisen kehityksen kannalta on englantia. Sitä seurasivat ranska (25 %) ja saksa (22 %). Kuitenkin 10 % kyselyyn vastanneista ei koe tarpeelliseksi minkään muun kuin äidinkieltensä osaamista. Ranskan ja saksan suosio hyödyllisinä pidettyinä kielinä on laskenut selvästi edellisestä, vuonna 2001 tehdystä vastaavasta tutkimuksesta. (*Special Eurobarometer 2006*: 30.)

Saaren (1980: 29) mukaan kielellisten vähemmistöjen edustajat puhuvat yleensä todennäköisemmin vieraita kieliä, sillä poliittisista ja käytännöllisistä syistä vähemmistöön kuuluvat joutuvat oppimaan enemmistön kielen. Näin ollen valtakielten puhujat eivät välttämättä siis koe vieraiden kielten oppimista tarpeelliseksi myöskään Euroopan unionissa.

EU-kansalaisten kielitaito on siis jakautunut epätasaisesti, eivätkä kaikki suinkaan osaa vieraita kieliä yhtä hyvin. Osa eurooppalaisista osaa useitakin vieraita kieliä, mutta melkein puolet ei osaa mitään vierasta kieltä äidinkieltensä lisäksi. Osa EU-kansalaisista ei edes koe vieraiden kielten osaamista tarpeelliseksi.

4.4 Kielipolitiikka Euroopan unionissa

Luvussa 3.4 esittelemäni määritelmän mukaisesti kielipolitiikka tarkoittaa tässä tutkimuksessa kielipoliittisten päätösten tekoa, suunnittelua ja toteuttamista. Kielipolitiikkaa on monialaisuutensa vuoksi vaikea erottaa omaksi politiikan osa-alueekseen, mutta se ei kuitenkaan estä unionia tekemästä selkeitä päätöksiä käytettävistä kielistä. Nykyisellään unionin kielipolitiikka koostuu monista, enemmän tai vähemmän, virallisista käytännöistä. Lindstedt (2005: 57) toteaaakin, että unionilta puuttuu johdonmukainen kielipolitiikka.

Euroopan unionin tai sen edeltäjien perustussopimukset eivät sisällä päätöksiä kielipolitiikasta samalla lailla, kuten ne sisältävät päätöksiä esimerkiksi maatalouspolitiikasta. Kaikissa perustussopimuksissa kuitenkin korostetaan kielellisiä oikeuksia yhtenä kansa-

laisten perusoikeuksista. Unionin uusi perustuslakiluonnoskaan ei sisällä kattavaa kannanottoa kielipolitiikkaan. (Johansson & Wiberg 2005: 57.) Johanssonin ja Wibergin (emt. 57) mukaan unionin kielipolitiikan puuttuminen saattaa olla uhkana monikielisyyden toteutumisessa, koska se jää vain puheiden tasolle. Phillipsonin (2008: 259) mukaan politiikassa onkin vallalla *laissez-faire* -periaate ja markkinavoimat hallitsevat kielten valintaa.

Tärkein unionin kielipolitiikkaa koskeva asetusta on asetusta no 1/58 vuodelta 1958, jolla on julistettu unionin viralliset kielet. Sen ensimmäinen artikla määrittää viralliset kielet, jotka ovat samalla kaikki myös työkieliä. (Euroopan talousyhteisön neuvosto 1958.) Asetusta on täydennetty uusilla kielillä aina unionin laajentuessa (Labrie 1993: 76).

Unionin perustuslakisopimukseen ja perusoikeuksiin kirjattu periaate *kielellinen monimuotoisuus* on tulkittavissa varsin laajasti. Se ei esimerkiksi määrittele, tarkoitetaanko sillä vain virallisia kieliä vai myös vähemmistökieliä, joilla ei ole virallisen kielen asemaa unionissa. *Euroopan unionin perusoikeuskirjan* (2007) 22. artikla ilmaisee asian seuraavasti: ”Unioni kunnioittaa kulttuurista, uskonnollista ja kielellistä moninaisuutta” ja 21. artikla kieltää kielen perusteella tapahtuvan syrjinnän. EU on tukenut vähemmistökielensä asemaa niin, että sillä voidaan katsoa olevan jonkinlainen epäsuora kielipolitiikka myös niiden suhteen. (Moring 2005: 93.)

Kielipolitiikka on vaikea määritellä erillisenä kokonaisuutena, sillä se on sidoksissa moneen muuhun poliittisen päätöksenteon alaan. Suorin kannanotto EU:n kielipolitiikkiin kysymyksiin on *Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa* (2002), jonka 21. artiklassa todetaan, että:

Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vedota Euroopan parlamenttiin 194 artiklan mukaisesti. Jokainen unionin kansalainen voi kääntyä 195 artiklan mukaisesti asetettavan oikeusasiamiehen puoleen. Jokainen unionin kansalainen voi kirjoittaa tässä artiklassa tai 7 artiklassa tarkoitettulle toimielimelle tai elimelle jollakin 314 artiklassa mainitulla kielellä ja saada vastauksen samalla kielellä.

Tämä artikla ilmaisee selkeästi, että unionin kansalaiset voivat kääntyä toimielinten puoleen kaikilla virallisilla kielillä. Artiklan määrittämien oikeuksien ulkopuolelle jää-

vät kuitenkin kaikki ne kielet, jotka eivät ole unionin virallisia kieliä, vaikka olisivatkin jäsenvaltion kansallisia kieliä.

Euroopan yhteisön perustamissopimus (2002) ja *Euroopan unionin perusoikeuskirja* (2007) ottavat kantaa tasa-arvoon ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, jotka voidaan tietenkin tulkita koskevan myös kielellistä tasa-arvoa ja kielten monimuotoisuuden kunnioittamista. Phillipsonin (2003:15–16) mukaan kielipolitiikkaan vaikuttavat pyrkimykset kulttuurisen identiteetin säilyttämisestä, kaupankäynnin sujuvuuden takaamisesta sekä ulkopolitiikan toteuttamisesta. Kieliasioden pohtiminen liittyy kiinteästi myös koulutuksen suunniteluun ja tieteelliseen tutkimukseen.

Huhta (2005: 98) puhuu eurooppalaisesta kielipolitiikasta tarkoittaen sillä niitä toimia, joilla unionissa on pyritty vaikuttamaan muun muassa kielten rooliin ja jäsenmaiden kielikoulutuspolitiikkaan. Valintoja on tehtävä sen ehdoilla, halutaanko tukea kielten monimuotoisuutta ja kulttuurista arvoa vai eletäänkö elinkeino- ja työelämän ehdoilla (Huhta 2005: 99).

Euroopan unioni onkin keskittynyt kielipolitiikassaan lähinnä kielenopetukseen ja kielitaidon edistämiseen. Euroopan parlamentin (2008) mukaan ”Euroopan unionin kielipolitiikan päätavoite on edistää vieraiden kielten opettamista ja oppimista”. Tämä ei ota millään tavalla kantaa esimerkiksi unionin viestinnän kielellisiin linjauksiin. Uutena osa-alueena unionin kielipolitiikkaan on vuonna 2005 lisätty monikielisyys ja sen tukemiseksi monikielisyyspolitiikka.

Coulmas (1991: 27–28) toteaa, että koordinoitun kielipolitiikan puuttuminen johtaa yhä kasvavassa määrin epätasa-arvoisuuteen jäsenvaltioiden kansalaisten välillä. Hän (emt.) huomauttaa, että englannin kieltä ei tulisi vastustaa pelkästään periaatteen vuoksi, vaan unionin lingua francasta pitäisi olla virallinen päätös. Komission virallinen näkemys englannin kielen asemasta tulee esille kirjallisiin kysymyksiin annetuista vastauksista.

”Komissio ei ole tehnyt päätöstä, jonka perusteella englannin kieltä suosittaisiin muiden virallisten kielten kustannuksella. Komissiossa ei ole annettu yksiköille ohjeita, joiden mukaan asiakirjojen tai aineiston laadinnassa ja jakelussa tulisi käyttää vain englantia. Missään yksikössä ei käytetä englantia ainoana työkiele-

nä. – – Ulkopuolisille tarkoitetut asiakirjat esitetään yhteisön virallisilla kielillä, jos kyseessä on kaikille tarkoitettu asiakirja; muussa tapauksessa käytetään vastaanottajien kieliä – –.” (Kirjallinen kysymys E-0615/02 2002)

Nähdäkseni tämä vastaus koskee kaikkea komission tuottamaa kirjallista materiaalia, ja siten myös esimerkiksi komission tiedotteita. Pool (1996: 164) esittelee **kieliregiimin** (*language regime*) käsitteen, joka käsittää virallisten kielten valinnan lisäksi selkeät säännöt näiden kielten käytöstä. Poolin (emt. 163) mukaan unionin tulisi päättää painottaako se käytännöllisyyttä vai oikeudenmukaisuutta ja valita kieliregiiminsä sen mukaisesti.

Virallisen ja poliittisen kielipolitiikan puuttuminen ei kuitenkaan tarkoita, ettei enemmän tai vähemmän vakiintuneita käytäntöjä olisi kuitenkin olemassa. Tällöin vallalla ovat epäsuoremmat kielensäätelyn keinot. (Phillipson 2003: 14–15.) Virallinen kieli ja työkieli ovat juridisesti määriteltyjä, mutta käyttökieli on vaikeammin määritettävissä (Johansson & Wiberg 2005: 34).

Euroopan unionin kulttuurienvälisen työryhmän ehdotuksia sisältävä raportti (Maalouf 2008: 3–4) korostaa, että kulttuurinen monimuotoisuus on Euroopalle hyödyllinen haaste, jonka ratkaisu voisi toimia esimerkkinä maailmassa, joka ”kärsii sekasortoisesta suhtautumisesta omaan moninaisuuteensa”. Ryhmä ei pidä yhteen ainoaan kieleen päätymistä toivottavana, sillä heidän mukaansa se vaarantaa koko Euroopan yhdentymishankkeen. Raportissa listataankin suosituksia monimuotoisuuden tukemiseksi, ja ryhmä esittelee kielikysymyksen yhdeksi ratkaisuksi *omaksutun kielen* käsitteen. He toteavat, että ”omaksuttu kieli ei meidän näkemysemme mukaan suinkaan olisi toinen vieras kieli, vaan pikemminkin eräänlainen toinen äidinkieli”. (Maalouf 2008: 9–10.) Coulmasin (1991: 17) mukaan unionin monikielisyyspolitiikkaan liittyy kaksi herkkää aihetta. Toinen on se, miten kielellinen tasa-arvo ratkaistaan keskenään epätasa-arvoisten kielten kesken. Toiseksi Euroopan unionin on hänen mielestään määritettävä kansallisten kielten ja vähemmistökielten suhde.

Phillipsonin (2003: 9) mukaan jokainen jäsenvaltio on periaatteessa itse vastuussa kielipolitiikastaan, sillä subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti asiat on päätettävä niin lähellä

kansalaisia kuin mahdollista. Hän (emt.) kuitenkin toteaa, että myös EU-tason päätökset vaikuttavat kansallisella tasolla eurooppalaisiin kieliin. Hänen mukaansa sillä, miten Euroopan unioni käsittelee monikielisyyttä, on seurauksia niin kansainvälisellä kuin kansallisenkin tasolla. Phillipson (2003: 69) korostaa, että tasa-arvoisuuden varmistamiseksi kielipolitiikasta pitäisi tehdä näkyvää. Jos Euroopan maat aikovat panostaa kielipolitiikkaan, pitää nimetä selkeät vastuualueet ja virkamiehet valvomaan niitä. Sama pitää tehdä myös ylikansallisella tasolla. (Phillipson 2003: 69.) Epäselvyyden välttämiseksi unionin kielipolitiikasta olisi syytä tehdä virallisia linjauksia, sekä toteuttaa näitä linjauksia johdonmukaisesti käytännössä.

Phillipson (2003: 21) pitää ongelmallisena sitä, että Euroopan unionin kielipolitiikkaa käsitellään usein liian käytännöllisyyteen pyrkivästä näkökulmasta, vaikka kieli on oleellinen osa yksilön identiteettiä, kansallista ja ryhmäidentiteettiä. Siitä syystä kielikysymykset ovat herkkä aihe. Jos kielet nähdään vain käytännöllisestä näkökulmasta kommunikaation välineinä, jää huomioimatta kielen tärkeä asema siinä, miten se luo ja muokkaa yksilön käsitystä maailmasta. (Phillipson 2003: 108.) Christiansen (2006: 22) huomauttaa, että kielimuuri heikentää EU-kansalaisten kiinnostusta Euroopan unionin asioita kohtaan. Maalouf (2008: 12–13) toteaaakin:

”Jos kieltä laiminlyödään, sen puhujat ovat vaarassa vieraantua Euroopan yhdentymisajatuksesta. Kukaan ei voi tuntea sisimmässään kuuluvansa yhtenäiseen Eurooppaan, jollei hän tunne, että hänen omaa kulttuuriaan ja ennen kaikkea hänen omaa kieltään kunnioitetaan ja että hänen maansa liittyminen Euroopan unioniin rikastuttaa hänen omaa kieltään ja kulttuuriaan eikä aiheuta niiden syrjäyttämistä.”

Euroopan unionin kielipolitiikka on määritelty melko laajasti unionin laillisesti sitovissa asiakirjoissa. Kielelliseen monimuotoisuuteen kannustetaan Euroopan unionissa, ja sen tärkeyttä korostetaan, vaikka toisaalla kustannustehokkuuden nimiin vedoten käytännössä monikielisuuden toteutuminen tunnustetaan riittämättömäksi.

4.5 Monikielisuuden rooli unionin politiikassa

Euroopan unioni on sitoutunut kielipolitiikassa vahvasti monikielisyyteen (EUROPA 2008d). Euroopan unioni määrittelee monikielisyyden kahdella eri tavalla: toisaalta monikielisyys on tilanne, jossa tietyllä maantieteellisellä alueella puhutaan useita kieliä ja toisaalta se on henkilön kyky hallita useita eri kieliä. (*Special Eurobarometer 243* 2006: 3.) Spolsky (2004: 4) käyttää yhteisön monikielisyydestä termiä *multilingual* ja tämän yhteisön jäsenenä olevan yksilön monikielisyydestä termiä *plurilingual*. Carsonin (2003: 21) *collective multilingualism* tarkoittaa samaa kuin yhteisöllinen monikielisyys ja *individual multilingualism* puolestaan samaa kuin yksilöllinen monikielisyys.

Eurooppalaisesta yhteisöllisestä monikielisyydestä puhuttaessa voidaan erottaa kolme eri tasoa. Ensimmäisellä tasolla tarkasteltuna monikielisyys on instituutioiden monikielisyyttä, joka näkyy EU:ssa työskentelevien arjessa. Toisella tasolla monikielisyyttä ilmenee unionin elinten ja jäsenmaiden kansalaisten välillä ja kolmannella tasolla monikielisyys vaikuttaa EU-kansalaisten arjessa. (Carson 2003: 19.) Yhteisöllinen monikielisyys voi olla virallista (*de jure*) monikielisyyttä tai tosiasiallista (*de facto*) monikielisyyttä (Clyne 1997: 301). Maantieteellisesti ja yksilötasolla Euroopan unioni on tosiasiallisesti monikielinen, mutta unionin elinten ja kansalaisten välinen monikielisyys on osittain monikielisyyttä ainoastaan virallisesti. Tässä tutkielmassa Euroopan unionia tarkastellaan kuitenkin organisaationa ja siten monikielisyydellä tarkoitan yhteisöllistä monikielisyyttä.

Kielipolitiikan toteuttamisessa monikielisyyteen voi suhtautua monella tavalla. Monikielisyyttä voidaan pyrkiä torjumaan kokonaan, sitä voidaan sietää tai siihen voidaan suhtautua myötämielisesti. Kielipolitiikalla voidaan antaa yhdelle tai useammalle kielelle erikoisasema. Parhaassa tapauksessa monikielisyyttä pyritään edistämään. Kun kielipolitiikan tavoite on edistää monikielisyyttä, taustalla voivat olla pyrkimykset esimerkiksi taloudellisiin hyötyihin tai poliittisessa mielessä varmistaa eri ryhmien osallistumismahdollisuudet. (Clyne 1997: 304.)

Euroopan unionin virallisiin kieliin liittyvän monikielisyyden ylläpitämisen taustalla on eurooppalaisen oikeusjärjestelmän oikeusvaltioperiaate, jonka mukaan ihmisten on saatava lukea omalla kielellään ne säädökset, joita hänen on noudatettava. Jos unionin po-

liittinen organisoituminen tapahtuisi vain yhdellä tai kahdella kielellä, tämä karsisi kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ja demokratiasta tulisi vain eliitin demokratiaa. (Jyränki 2005: 60, 71). Unionin monikielisyys on siinä mielessä poikkeuksellista, että kaikki muut kansainväliset organisaatiot, kuten YK, ovat määritelleet virallisiksi kielikseen vain muutaman kaikkien jäsenvaltioiden kielistä. EU:n poikkeuksellinen kielitilanne johtuu sen asemasta lakien säätäjänä, sillä kansalaisten ei voida olettaa noudattavan lakia, jota hän ei pysty lukemaan omalla äidinkielellään. (Sunnari 2004: 52–54.)

Euroopan unioni on kielipolitiikassaan sitoutunut vahvasti monikielisyyteen ja sen tukemiseen. Komission tiedonannossa *Uusi monikielisyyden puitestrategia* (KOM 596 2005) monikulttuurisuus nähdään osana eurooppalaisia perusarvoja ja monikielisyys nähdään tärkeänä arvona demokratian toteutumiseksi. Tähän pyritään erityisesti kansalaisten kielitaidon lisäämisellä. (Emt 2005: 1–2, 15.) Monikielisyys on avain unionin arvoihin demokratiasta, tasa-arvosta, läpinäkyvyyden periaatteesta sekä kilpailukyvystä. Monikielisyyteen kannustamisella korostetaan myös kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta (ks. Euroopan parlamentti 2007a.) Yhden tai kahden lingua francan käyttö puolestaan etäännyttäisi kansalaiset toimielimistä. (Euroopan parlamentti 2007b: 6.)

Unionin monikielisyyttä tutkineilla on erilaisia visioita unionin kielellisestä tulevaisuudesta. Siinä missä Ammon (2006: 320) näkee laajan monikielisyyden parhaana vaihtoehtona, Van Els (2005) on varma, että taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti yksinkertaisin vaihtoehto on englannin ottaminen unionin käyttökieleksi tulevaisuudessa. Mitä unionin kielipolitiikkaan tulee, kannattajia löytyy sekä pienten kielten käytön lisäämiselle, että yhteen tai kahteen lingua francaan tyytymiselle. Osa on sitä mieltä, että ensimmäinen vaihtoehto on ainoa oikea, mikäli kaikki unionin alueella olevat kielet halutaan säilyttää (ks. Ammon 2006: 320–322). Toiset puolestaan uskovat pienimpienkin kansalliskielten säilyvän siitä huolimatta, että unionin yhteiseksi kieleksi valitaan joku sen suurista kielistä (ks. Van Els 2005: 270.) Haarman (1991: 104) näkee monikielisyyden toteutumisen esteenä sen, että kieli nähdään erottamattomana osana kansallista identiteettiä ja se vaikuttaa myös kieltenopetukseen kansallisella tasolla. Tämä estääkin hänen mielestään ylikansallisen tason toiminnan (emt. 104, 106).

Christiansen (2006: 24) puolestaan esittelee Intiassa kehitettyä ”kolmen kielen mallia”, jossa kaikki opettelevat yhden lingua francan ja yhden toisen kielen äidinkiellensä lisäksi. Christiansenin (2006) esittelemä malli painottaa siis yksilön kielikyvyn kehittämistä. Phillipson (2007: 9) toteaa, ettei mikään lingua franca ole neutraali. Hän (emt.) korostaa, että englannin valitseminen käytettäväksi kieleksi ei ratkaise unionin viestintään liittyviä ongelmia. Englanti avaa paljon mahdollisuuksia, mutta samalla sen käyttö sulkee ulkopuolella kieltä osaamattomat (emt. 5). Phillipson (2008: 259) huomauttaa, että englannin kielen laaja-alainen käyttö vahvistaa sen asemaa myös vieraiden kielten opetuksessa. Phillipsonin (2007: 2) mukaan kieli on valtaa ja yhden kielten valinta luo eriarvoisuutta. Esimerkiksi englannin kielen tämän hetkinen asema ei anna kielenkäyttäjille mahdollisuutta valita vapaasti opiskeltavia kieliä. Phillipson (2003: 177) ehdottaakin erilaisia vaihtoehtoja, joissa olennaista on usean kielen hallitseminen. Phillipson (emt. 152) korostaa, että jokaisella on oikeus kommunikoida omalla äidinkielellään.

Euroopan unionin suositus on Barcelonan tavoitteen mukaisesti, että lapsi oppisi vähintään kaksi vierasta kieltä jo varhaisessa vaiheessa. Komission pitkän tähtäimen tavoitteena on yksilön monikielisyys suhteen, että jokainen osaisi äidinkiellensä lisäksi kahden kieltä. (KOM 596 2005: 3–4.) Myös Euroopan unionin neuvosto (2008) korostaa monikielisuuden yhteydessä yksilön kielitaidon tärkeyttä, mutta toteaa myös, että Euroopan unionin toimielinten on panostettava kielellisen monimuotoisuuden edistämiseen.

Unionin monikielisyyspolitiikan tavoitteisiin kuuluu kieltenoppimisen tukeminen ja kielelliseen monimuotoisuuteen kannustaminen, monikielisen talouden edistäminen sekä unionin lainsäädännön, menettelyiden ja tietojen saattaminen kansalaisten omalla kielellä. (KOM 596 2005: 2.) On kuitenkin huomioitava, että aina tulee olemaan erityisryhmiä, joiden kielelliset valmiudet ovat muita heikompia ja siksi käännöspalvelut ovat tärkeitä. Euroopan unionissa käännöspalvelut ovatkin tärkeässä asemassa viestinnän toteuttamista.

4.6 Kääntäminen kommunikaation mahdollistajana

Edwardsin (1994: 39) mukaan monikielisen viestinnän vaihtoehtona on lingua francan käyttö tai kääntäminen ja tulkkaus. Koska monikielisyydellä on unionille tärkeä symbolinen arvo (Koskinen 2000:1), on kääntäminen nyt ja tulevaisuudessa tarpeellinen osa unionin kommunikointia ja unioni pyrkii tekemään siitä entistä tehokkaampaa (Euroopan parlamentti 2007a.).

Euroopan unionin toimielinten kielipalveluiden kulut muodostavat yhteenlaskettuna ainoastaan yhden prosentin EU:n talousarviosta. Käännöspalvelu ei käytä vielä täysimääräisesti hyväkseen erilaisia käännöspalveluita apunaan. Siksi Euroopan parlamentti suosittelee toimielimiä käyttämään tietokantoja, tietokoneavusteisia käännöksiä, etätyötä ja ulkoistamista hyödykseen käännöstyössä. Käännösten laatua on myös valvottava entistä tarkemmin. Vuonna 2005 Euroopan tilintarkastustuomioistuin arvioi käännöstöiminnan kokonaiskustannuksiksi 511 miljoonaa euroa. (Euroopan parlamentti 2007a.) Käsite *hallittu täydellinen monikielisyys* on kirjattu parlamentin menettelysääntöihin. Se onkin ainoa keino pitää kustannukset talousarvion kannalta hyväksyttävissä rajoissa ja samalla säilyttää jäsenten ja kansalaisten välinen tasa-arvo. (Euroopan parlamentti 2007a.)

Instituutiot saavat itse päättää käyttökielistään. Kieliasetus rinnastaa virallisen ja työkielen (Jyränki 2005: 62). Parlamentti on ainoa, joka soveltaa täyttä kielten tasavertaisuutta. Parlamentissa kaikki puheet tulkataan ja tekstit käännetään kaikille kielille. (Jyränki 2005: 62.) Englanti, ranska ja saksa ovat komission sisäisiä työkieliä (Labrie 1993: 111) ja siksi näillä kielillä luonnostellaankin eniten dokumentteja. Instituutioiden sisäisessä viestinnässä englanti ja ranska ovat tärkeimmät kielet, sillä Euroopan komission (2007: 6) mukaan 72 prosenttia alkuperäisteksteistä luonnosteltiin vuonna 2006 englanniksi ja 14 prosenttia ranskaksi. Saksaksi luonnosteltiin teksteistä vain 2,7 prosenttia ja muilla kielillä 10,8 prosenttia. Tämän voisi olettaa heijastuvan myös ulkoiseen viestintään.

Koskisen (2000: 51) mukaan Euroopan unionin kääntämisyjärjestelmän tarkoituksena on eri kielten samanarvoisuuden ja käännösten vastaavuuden takaaminen. Koskisen (emt.)

mukaan joidenkin käännösten tärkein tehtävä on olla olemassa ja olla todisteina kielellisestä tasa-arvosta. Unionin sisäisessä viestinnässä viralliset dokumentit luetaan usein englanniksi, eikä omakielisen käännöksen valmistumista jäädä odottamaan. Koskinen (2000: 52) toteaa, että kaikki viralliset kielet ovat virallisesti samanarvoisia, mutta monesti siitä on hyötyä, jos osaa toista unionin lingua francoista eli englantia tai ranskaa. Samalla lailla kun kääntäminen nähdään tärkeänä unionin sisäisessä viestinnässä, viestii se varmasti jotain kielten arvostuksesta myös ulkoisessa tiedottamisessa.

5 EUROOPAN UNIONIN VIESTINTÄ VERKOSSA

Euroopan unionin viestintäpolitiikan periaatteet määrittävät kaikkea unionin viestintää (5.1). Internet on tuonut mukanaan uusia kanavia ja uusia mahdollisuuksia tavoittaa eri maiden kansalaiset. Euroopan unioni panostaakin verkkoviestintäänsä entistä enemmän. Internet ei kuitenkaan ole ainoa kanava unionin asioista tiedottamiseen. Esimerkiksi Suomessa Euroopan unioniin liittyvä viestintää hoitaa valtionhallinnon lisäksi Eurooppa-tiedotus, Euroopan komission Suomen edustusto, Euroopan parlamentin tiedotustoi- misto sekä erilaiset EU-tietoa jakavat verkostot ja kansalaisjärjestöt (*Valtionhallinnon viestintäsuositus 2002: 32.*) Tässä luvussa keskityn kuitenkin pelkästään EUROPA- portaalin kautta tapahtuvaan verkkoviestintään. Luvussa 5.2. määrittelen verkkoviestin- nän käsitteen, minkä jälkeen kerron EU-kansalaisten tiedonsaantimahdollisuuksista in- ternetin kautta (5.3). Tämän jälkeen esittelen tarkemmin EUROPA-portaalin (5.4), joka on tutkimukseni kohteena luvussa 6. Lisäksi tarkastelen tarkemmin portaalin rakennetta ja sisältöä (5.5) sekä portaalin kehittämisstrategiaa (5.6).

5.1 Euroopan unionin viestintäpolitiikka

Viestintäpolitiikalla ymmärretään jonkin julkisen tahon, kuten valtio tai organisaatio, toimia viestinnän tukemiseksi ja sääntelemiseksi. Laajimmillaan viestintäpolitiikan määritelmä sisältää myös muut kuin julkiset organisaatiot. Viestintäpolitiikkaan liittyy niin taloudellisia kuin ideologisiakin näkökulmia, ja se on oleellinen tekijä tiedonväli- tyksen demokratian vahvistamiseen sekä yksilön sananvapauteen liittyvissä tehtävissä. (Kivikuru 1998: 231, 233.)

Kivikuru (1998) liittää viestintäpolitiikan vahvasti joukkoviestintään ja sen sääntelyyn. Tähän samaan keskittyy Euroopan unionin politiikka "*audiovisuaaliala ja viestimet*". *Valkoinen kirja unionin viestintäpolitiikasta* (2006) onkin ensimmäinen selkeä viestin- täpolitiikkaan kantaa ottava tiedonanto siinä mielessä kuin viestintä tässä tutkimuksessa ymmärretään. *Valkoisessa kirjassa* (2006) määritelty viestintäpolitiikka viittaa ennem- minkin unionin roolista tai toiminnasta tiedottamiseen sekä yleiseen viestintästrategiaan.

Julkisen organisaation viestintä perinteisen tiedonjakamisen eli tiedottamisen lisäksi identiteettien ja legitimaation rakentamista (Hakala 2000: 85, 105). Tästä syystä viestinnällä on keskeinen rooli yhteisen eurooppalaisen identiteetin rakentamisessa. Julkishallinnon viestintää puolestaan määrittävät kaksi keskeistä periaatetta, jotka ovat **julkisuus** ja **harkinta** (Hakala 2000: 85). Yksi tämän työn osalta tärkeä päätöksentekoon liittyvä asia onkin päätöksenteon avoimuuteen liittyvä julkisuusperiaate, sillä se erottaa julkisyhteisön viestinnän yrityksen viestinnästä. Julkisuusperiaatteen mukaisesti kaikilla kansalaisilla on oikeus päästä tarkastelemaan viranomaisten hallussa olevia asiakirjoja, lukuun ottamatta salaisia asiakirjoja. Julkisuusperiaate tarjoaa kansalaisille, kansalaisjärjestöille ja tiedotusvälineille mahdollisuuden valvoa päättäjien toimintaa. (Jääskinen 2007: 283.) Julkisuusperiaate onkin demokraattisuuteen pyrkivän organisaation keskeinen tiedotusstrategia, ja viranomaisten päätökset legitimoidaan julkisessa keskustelussa. (Hakala 2000: 86).

Euroopan unionin viestintäpolitiikassa ilmaistaan vahvasti pyrkimys lisätä tietoa ja keskustelua erityisesti kansalaisten keskuudessa, sillä kansalaiset ovat kokeneet tähänastisen viestinnän liian yksipuoliseksi tiedottamiseksi (*Valkoinen kirja* 2006: 4). Komission tiedonannossa *Kumppanuuteen perustuva EU-viestintä* (KOM 568 2007: 3) todetaan, että unionin viestintäpolitiikka liittyy kiinteästi muihin unionin politiikkoihin. Luonteeltaan sen on oltava huolellisesti suunniteltu, demokraattisesti toteutettu ja sitä varten tulee olla riittävästi resursseja.

Euroopan unionin viestinnästä vastaava komissaari Margot Wallström (2008) korostaa, että Euroopan unionin viestinnän tavoitteita ovat avoimuus, kumppanuus sekä kansalaisten parempi kuuleminen. Pyrkimyksenä on tiedottaa unionin kansalaisille siitä, miten EU:n politiikat vaikuttavat heidän jokapäiväiseen elämään, sekä kuunnella kansalaisia entistä paremmin. Lisäksi on tärkeää viedä asiat kansalliselle tasolle ja hoitaa tiedotus niitä kanavia pitkin, jotka kansalaiset kokevat helpoimmin saavutettaviksi.

Komission esittämän *Valkoisen kirjan* (2006) tarkoituksena on herättää keskustelua keinoista Euroopan unionin ja sen kansalaisten välisen kuilun kaventamiseen. Keinona tä-

hän nähdään avoin viestintäpolitiikka. *Valkoisessa kirjassa* (2006: 2) todetaan, että kaksisuuntainen viestintä on oleellinen osa toimivaa demokratiaa. Kaksisuuntaisuus on tärkeää, sillä demokratian toimimiseksi kansalaisten on tiedettävä mitä on tekeillä ja heillä on oltava myös mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. *Valkoinen kirjan* (2006: 2) avulla pyrittiinkin herättämään keskustelua ja luomaan suunnitelma siitä, miten viestintää pystytään tulevaisuudessa tehostamaan. Komission siinä esittämässä toimintamallissa pyritään vuoropuheluun ja kansalaiskeskeiseen viestintään.

Euroopan unionin komissio määrittelee tiedonannossaan *Kumppanuuteen perustuva EU-viestintä* (KOM 568 2007: 3), että viestintäpolitiikka on ulotettava myös unionin rajojen ulkopuolelle. Euroopan unioni pitää tärkeänä tiedottaa toiminnastaan myös Euroopan ulkopuolelle. Sen tarkoituksena on lisätä tietoisuutta EU:sta ja vahvistaa sen asemaa vahvana ja kilpailukykyisenä yhteisönä maailmassa.

Päästäkseen lähemmäs kansalaisia unionin viestintä on ulotettava selkeämmin alueelliselle ja paikalliselle tasolle, mutta myös kansalaisia on kannustettava aktivoitumaan (KOM 568 2007: 7, 9). Viestintäänsä unioni harjoittaa mahdollisimman monen eri kanavan kautta. Käytössä ovat audiovisuaaliset viestimet, internet, lehdistö, julkaisut, tapahtumat ja tiedotustoimipisteet. Internet määritellään kuitenkin tärkeimmäksi välineeksi kaksisuuntaiseen viestintään, sillä se mahdollistaa palautteen antamisen sekä tarjota keskustelutilan käyttäjilleen. (KOM 568 2007: 4.)

Euroopan komission ja muiden EU:n toimielinten yhteistyön tiivistäminen ja viestinnän yhtenäistäminen ovat myös tärkeässä osassa, kun halutaan poistaa kuilua unionin ja kansallisten toimijoiden välillä. Komissio on määritellyt viisi toimialuetta, joilla yhteistyötä voidaan tehdä. Osa-alueisiin kuuluvat yhteisten periaatteiden määrittely, kansalaisten tarpeiden huomioiminen ja heidän kuunteleminen, tiedotusvälineet ja uusi teknologia, yleisen mielipiteen selvittäminen sekä yhteistyön lisääminen. (KOM 568 2007: 6–11.)

Yhteisiä periaatteita ovat oikeus saada tietoa, tiedon kattavuus eli mahdollisuus saada omakielistä tietoa yleisistä asioista monen eri viestintäkanavan kautta, monimuotoisuus

eli sosiaalisen, poliittisen ja kulttuurisen taustan kunnioittaminen ja huomioiminen sekä osallistuminen eli kansalaisten mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. (KOM 568 2007: 6–11.) On siis tärkeää tiedottaa unionin toiminnasta kattavasti, jotta eri sidosryhmät voivat hyödyntää unionin tarjoamat mahdollisuudet ja saada äänensä kuuluville. Vuoropuhelun lisääminen erityisesti kansalaisten kanssa on yksi tärkeimmistä tavoitteista, joka todetaan komission tiedonannossa ”*K-suunnitelma*”: *kansanvalta, kuunteleminen ja keskustelu* (KOM 494 2005).

Nieminen (2000: 126) toteaa, että ennen internetiä julkisyhteisöltä ovat puuttuneet suorat kanavat kansalaisille suunnattuun viestintään. Euroopan unionin viestinnän tärkeimpiä tavoitteita ovat kaksisuuntaisuus ja avoimuus, sillä ne mahdollistavat demokraattisen viestinnän. Viestintä ei voi tapahtua pelkästään ylikansallisella tasolla, mutta sillä tasolla sen toteuttaminen onnistuu nykyään helpoiten internetin avulla.

5.2 Verkkoviestintä

Internetin käyttö on arkipäiväistynyt kehittyneissä valtioissa ja siitä onkin tullut laajimmalle levinnyt ja merkittävä tietoverkko. Se on tärkeä osa viestintää niin työ- kuin arkielämässä. (Aula, Matikainen ja Villi 2006: 9.) Verkkoviestintä on kohde- tai joukkoviestintää, joka tapahtuu verkkoon yhdistettyjen tietokoneiden ja internetin kautta. (Facta Tietopalvelu 2009). Tutkielmassa termejä **verkko** ja **internet** käytetään synonyymeinä.

Internet toimii monisuuntaisen viestinnän välineenä mahdollistaen vuorovaikutussuhteiden muodostumisen. Internet voidaan käsittää myös tilana, jonne voi mennä mistä tahansa ja milloin tahansa, jos käytettävissä vain on internetyhteys. Kahden edellä mainitun lisäksi internetiä voi käyttää alustana muille viestinnällisille sisällöille. (Aula, Matikainen ja Villi 2006: 10). Internet onkin ehkä ainoa ”tila”, johon on mahdollista luoda kaikille Euroopan unionin kansalaisille kaikki yhtä kaukana tai yhtä lähellä oleva yhteinen alue. Internet voi tarjota mahdollisuuden edistää demokratiaa ja kansalaisaktiivisuutta, sillä se helpottaa kansalaisten pääsyä yhteiskunnalliseen informaatioon (Aula, Ma-

tikainen ja Villi 2006: 14). Internet mahdollistaa myös eri viestintämuotojen yhdistämisen (emt. 10).

Verkkoviestinnän kautta tieto saadaan välitettyä tehokkaasti ja se tarjoaa kanavan julkisen keskustelun lisäämiseen. On tärkeää, että kaikilla sidosryhmillä on tasa-arvoinen pääsy niille tärkeisiin verkkopalveluihin. Tiedonsaanti on kuitenkin turvattava myös niille, jotka eivät voi tai halua käyttää uusia medioita. Tietoverkossa asiat esitetään sisältölähtöisesti ja niiden tulee olla helposti saatavilla. Portaali-rakennetta voidaan käyttää helpottamaan kokonais kuvan jäsentämistä varten. (*Valtionhallinnon viestintäsuositus* 2002: 15–16.) Portaali määritelläänkin yleisesti juuri aloitussivuna monen erityyppisille palveluille (Facta Tietopalvelu 2009).

Tiedottaminen on eri kohderyhmille tähdättyä suoraa tai välillistä viestintää. Valtionhallinnon tiedotuksen tärkeä kohderyhmä ovat joukkoviestimet, joiden kautta viestit leviävät laajalle. (*Valtionhallinnon viestintäsuositus* 2002: 15.) Suoraan kohderyhmille tapahtuva tiedottaminen voidaan toteuttaa esimerkiksi internetin eli verkon välityksellä. Tässä tutkielmassa käytänkin internetin kautta tapahtuvasta tiedottamisesta termiä *verkkotiedotus*.

5.3 Euroopan unionin kansalaisten tiedonsaantimahdollisuudet verkossa

Internet tarjoaa kaikille Euroopan unionin kansalaisille tilan, jossa voi keskustella ajasta ja paikasta riippumatta muiden jäsenvaltioiden EU-kansalaisten kanssa tai hankkia tietoa Euroopan unionin toiminnasta. Euroopan unioni on havainnut internetin mahdollisuudet kansalaisia yhdistävänä tekijänä.

Viestinnän näkökulmasta kansalaiset voidaan nähdä *kansalaisina, asiakkaina* tai *käyttäjinä*. Kansalaiset voivat osallistua julkisyhteisön viestintään tuomalla mielipiteensä julkisesti esimerkiksi keskustelufoorumeilla. Käyttäjän ominaisuudessa voidaan hankkia tietoa politiikoista ja asiakkaana kansalainen saa henkilökohtaisempaa neuvontaa esimerkiksi jossain tiedotuspisteessä. (Nieminen 2000: 114.)

Toimiva demokratia edellyttää, että kansalaisilla on riittävästi tietoa ja että heillä on mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin päätöksiin. Komission tiedonannon *K-suunnitelma: kansanvalta, kuunteleminen ja keskustelu* (KOM 494 2005) avulla on tarkoitus saada laajempi kuva myös kansalaisten tarpeista ja oletuksista demokratian toteuttamiseksi. (KOM 494 2005: 1.) Tavoitteena on 1) laajemman julkisen keskustelun virittäminen, 2) kansalaisten osallistuminen ja 3) Euroopan asioita koskevan vuoropuhelun aikaansaaminen. (Emt. 6–10.)

Laajemman keskustelun virittäminen ja kansalaisten osallistuminen ovat kiinteästi sidoksissa toisiinsa, sillä keskustelu syntyy ainoastaan silloin, kun kansalaisetkin ottavat siihen osaa. *Valkoisessa kirjassa* (2006) unionin uuden viestintästrategian tavoitteeksi mainitaan osapuolten välisen dialogin lisääminen, jotta viestinnästä saadaan Brysselkeskeisyyden sijaan hajautetumpaa. Tällä hetkellä kansalaiset kokevat Euroopan unionin viestintäpolitiikan toistaiseksi suhteellisen yksisuuntaiseksi tiedottamiseksi. Unionin viestinnän pitäisikin palvella paremmin kansalaisia ja poliittisen keskustelun olisi vilkastuttava niin, että kenellä tahansa olisi mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. Tällä hetkellä keskustelua käydään suurelta osin ainoastaan kansallisella tasolla. (*Valkoinen kirja* 2006: 3)

Euroopan komissio haluaa toimillaan edistää aktiivista eurooppalaista kansalaisuutta ja eurooppalaista julkisuutta edistämällä tietojen vaihtoa, keskustelua ja lisätä tietämystä. Komission viestintätoimintojen tavoitteena on saada kaikki sidosryhmät entistä paremmin mukaan toimintaan sekä kansallisella, alueellisella että paikallisella tasolla. Tämä onnistuu lisäämällä kommunikaatiota unionin toimielinten, suuren yleisön, järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan sekä erityisryhmien kesken. (KOM 568 2007: 2)

Internet on tärkeässä asemassa vuoropuhelun lisäämiseksi, ja komissiossa onkin huomattu sen tärkeys viestintäkanavana: ”Komissio käyttää uusinta verkkotekniikkaa keskustellakseen toimintalinjoistaan ja esitelläkseen niitä Internetissä, jonka avulla mielipide muodostetaan yhä useammin.” (Emt. 1, 10). Mahdollisuuksien lisääminen ei kuitenkaan vielä tarkoita automaattisesti sitä, että kansalaiset osaisivat niitä hyödyntää. Kak-

sisuuntaiseen eli vuorovaikutteiseen viestintään tarvitaan aina kaksi aktiivista toimijaa. Internetin kautta tarjottavia osallistumisen keinoja rajoittaa myös se, että kaikilla EU-kansalaisilla ei ole pääsyä internetiin. Euroopan komission teettämä *Flash Eurobarometer 241* (2008: 15) osoittaa, että 68 % EU-kansalaisista oli käyttänyt internetiä viimeisen kolmen kuukauden aikana. Näistä henkilöistä 31 % käytti internetiä päivittäin. Kyselyyn vastanneista 14 % ei ollut käyttänyt internetiä koskaan tai ainoastaan muutaman kerran. Internetin käyttö ei myöskään jakautunut tasaisesti eri jäsenvaltioiden kesken. Ahkerimpia internetin käyttäjiä olivat tanskalaiset (91 %) ja vähiten sitä käyttävät romanialaiset (41 %) (*Flash Eurobarometer 241* 2008: 6). Tutkimukseen oli haastateltu yli 27 000 satunnaisesti valittua yli 15-vuotiasta EU-kansalaista.

Internetin lisäksi kansalaisilla on mahdollisuus ottaa yhteyttä Euroopan unioniin myös muiden kanavien kautta. Näitä ovat unionin tiedotustoimistot ja auttavat puhelimet. Useimmat EU:n tarjoamista osallistumismahdollisuuksista ovat suhteellisen suoraviivaisia ja yksisuuntaisia. Kansalaiset voivat eri kanavia pitkin lähettää unionille kysymyksiä tai tiedusteluita, joihin sitten vastataan, käytetystä kanavasta riippuen, muutamasta minuutissa tai muutamassa päivässä. Jos asia on monialainen, kansalaisille ilmoitetaan ajankohta, koska vastaus on valmis. Tällaisia osallistumismahdollisuuksia tarjoaa myös muun muassa Euroopan parlamentin alisivusto, joka tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden ottaa yhteyttä parlamenttiin sähköisen *Kansalaisten postilaatikko* -lomakkeen kautta. Internet tarjoaa siis kansalaisille yhden kanavan heidän saadakseen äänensä kuuluviin, mutta myös muita kanavia tarvitaan. *Your Europa* -palvelun kaltaiset keskustelufoorumien muodossa olevat kuulemismenettelyt tarjoavat unionin eri maiden kansalaisille yhteisen ympäristön keskustella samasta asiasta samassa tilassa. Internetissä tarjottavat vaikuttamismahdollisuuden tuovat jäsenvaltioiden kansalaisten mielipiteen kansalliselta tasolta kaikille yhteiseen tilaan.

5.4 EUROPA-portaali unionin verkkoviestintäkanavana

Verkkosivusto, tai lyhyemmin **sivusto**, on tietyn organisaation tuottama WWW-sivujen joukko (Tietotekniikan termitalkoot 2007). Portaali puolestaan on verkkopalvelu, joka omien toimintojensa lisäksi tarjoaa pääsyn muihin verkkopalveluihin (emt. 2007). Käytännössä ero sivuston ja portaalin välillä voi olla epäselvä. EUROPA-portaalista käytetään portaalissa molempia termejä, enkä siksi ole itsekään tehnyt eroa näiden välillä. *Portaali*-termin voidaan katsoa korostavan EUROPA:a palveluna, jonka kautta pääsee unionin kaikkien instituutioiden sivustoille.

Euroopan unionin EUROPA-portaali (<http://europa.eu>) on kokoava verkkopalvelu, josta löytyy perustietoa Euroopan unionista sekä tietoa unionin ajankohtaisista asioista. Sivuston kautta on mahdollisuus tavoittaa kaikki Euroopan unionin elinten internetin kautta tarjoama tieto. Sivuston tarkoituksena on ”toimia portaalina kaikkiin Euroopan unionin toimielimiin ja toimiin, joita ne toteuttavat perussopimuksessa määrätyn toimivallan nojalla”. (EUROPA 2008a².) Portaalin kohderyhminä ovat niin kansalaiset kuin erityisalojen ammattilaisetkin.

Palvelin syntyä vuonna 1995 G7-maiden ministerikokousta varten, ja myöhemmin siitä päätettiin tehdä komission yleinen tiedotuskanava. Portaalia ylläpitää Euroopan unionin komissio yhdessä muiden toimielinten kanssa. Portaalin yleisestä koordinoinnista, kehittämisestä ja päivittäisestä hallinnoinnista on vastuussa viestinnän pääosasto yhteistyössä pääsihteeristön, tietotekniikan keskuksen ja julkaisutoimiston kanssa. Verkkosivujen sisältöä pyritään päivittämään päivittäin, ja sisältö on ”mahdollisuuksien mukaan saatavissa kaikilla EU:n virallisilla kielillä”. (EUROPA 2008a³.)

Euroopan unionin kansalaisille tehdyn kyselyn mukaan internet on kolmanneksi (68 %) tärkein tiedonlähde Euroopan unioniin liittyvistä asioista. Tärkeimmäksi informaation jakelukanavaksi koettiin televisio ja kansalliset sanomalehdet (kumpikin 75 %). (*Flash Eurobarometer 189b* 2006: 35.) On kuitenkin huomattava, että tulos koskee internetiä

² Tietoa EUROPA-palvelimesta. Kysymykset 1 ja 2.

³ Tietoa EUROPA-palvelimesta. Kysymykset 3,8, 9,10 ja 11.

kokonaisuudessaan, ei pelkästään EUROPA-portaalia. Vaikuttaisi siis siltä, että Euroopan unionia koskevan tiedon tarjoamisessa internet ja EUROPA-portaali ovat tärkeässä osassa.

EUROPA-portaalin kautta on mahdollista katsella videoita parlamentin kokouksista tai kuunnella esimerkiksi komissaarien puheita. Portaalin sivustot sisältävät monenlaisia multimediaelementtejä interaktiivisuuden lisäämiseksi ja mielenkiinnon herättämiseksi. Portaalissa toimii *Debate Europe* -keskustelufoorumi, *EuropaGO* -online-pelisivusto, *Direct Europe* -yhteydenottopalvelu sekä linkki EU:n omaan *EUTube*-kanavaan *YouTube*-videopalvelussa. Lisäksi EU-komissaarit pitävät omilla sivuillaan blogeja. Sen lisäksi se sisältää loputtomasti kirjallisia dokumentteja, kuvia ja taulukoita. Euroopan unionin verkkotiedotus yhdistääkin monta eri tiedostomuotoa sen sijaa, että sieltä löytyisi pelkästään kirjoitettua tietoa. Tässä tutkimuksessa on kuitenkin keskitytty tekstimuodossa olevaan informaatioon.

Demokratian toteutumiseksi kansalaisten tulisi saada äänensä kuuluviin (*Valkoinen kirja* 2006: 3). Mahdollisuuksia kansalaisten mielipiteen ilmaisuun tarjotaan EUROPA-portaalissa muun muassa keskustelufoorumien ja muutamien sivustojen avulla, jotka ovat luotu varta vasten tiettyyn teemaan liittyvän keskustelun herättämiseksi. On myös mahdollista lähettää sähköpostia valitsemalleen edustajalle. Internet-kuulemista varten perustettu sivusto *YourEuropa*, jolla kansalaisten toivotaan tuovan esiin mielipiteitään kulloinkin ajankohtaisista poliittisista aloitteista. Mahdollisuuksien lisääminen ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita keskustelun lisääntymistä.

Se, että EUROPA-portaali on unionin pääasiallinen tiedotuskanava kansalaisten suuntaan, aiheuttaa rajoituksia tiedonsaantiin niille, joilla ei ole mahdollisuutta päästä internetiin tai niille, jotka eivät osaa sitä käyttää. EU on keskustelun lisäämiseksi ja osallistumismahdollisuuksien maksimoimiseksi perustanut portaalin yhteyteen muun muassa *Debate Europe* -keskustelufoorumin, mutta siellä keskusteluun pystyvät osallistumaan vain ne, joilla on riittävät tietotekniset valmiudet tai internetyhteys käytössään.

Valtionhallinnon viestintäsuosituksessa (2002: 9) todetaan, että tiedottaminen pelkään ei riitä viranomaisten toiminnan avoimuuden toteutumiseksi. EUROPA-portaalin kautta toteutettu unionin viestintä on vain osa unionin viestintää ja sellaisenaan riittämätön kattamaan unionin kaikki viestintätarpeet. EUROPA-portaali mahdollistaa kuitenkin laajan tiedonvälityksen.

5.5 EUROPA-portaalin rakenne ja sisältö

EUROPA-portaali (<http://europa.eu>) toimii Euroopan unionin kotisivuna internetissä. Sen kautta on pääsy lukemattomille EU:sta tietoa tarjoaville sivuille sekä sen kautta pääsee unionin instituutioiden omille sivustoille. Portaalin sisältö on jaoteltu sivustolle asiakokonaisuuksittain ja portaalia selaillessa huomaa usein siirtyneensä *europa.eu* -alkuisen osoitteen alta esimerkiksi Euroopan parlamentin⁴ tai komission⁵ sivustolle. Portaalin yhtenäisen visuaalisen ulkonäön takaamiseksi on luotu *Information Provider's Guide* (myöhemmin IPG 2008), joka määrittää sivujen sisältöä, ulkoasua ja tekniikkaa, ja kaikkien uusien sivustojen on vuoden 2008 alusta lähtien ollut noudatettava tätä ohjetta. (*Communicating about Europe via Internet* 2007: 8.)

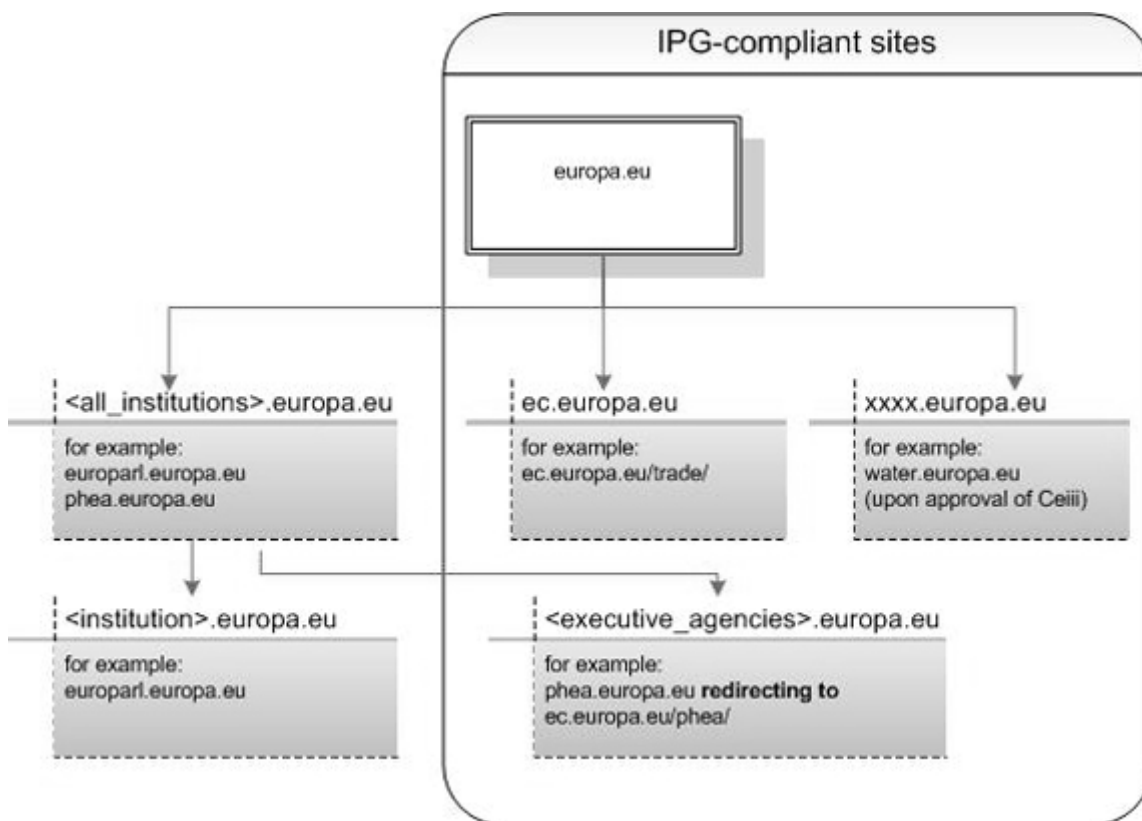
EUROPA-portaali jakautuu kahtia instituutioiden yhteisiin (*inter-institutional*) sivustoihin sekä Euroopan komission alaisuudessa oleviin sivustoihin. Kaikille Euroopan unionin instituutioiden sivustoille pääsee EUROPA-portaalin kautta, mutta ne eivät varsinaisesti ole osa sitä (ks. kuva 1). EUROPA toimii ainoastaan kulkureittinä näihin. Jokainen instituutio hallinnoi itse sivujaan. (IPG 2008.) Tarkoituksena on tarjota kansalaisille tietoa unionista ilman, että heidän tarvitsee tietää, minkä osaston alle kukin asia kuuluu. (IPG 2008⁶.) Kaikilla unionin toimielimillä on omat alisivustonsa, kuten on myös erillaisilla komiteoilla ja erillisvirastoilla. Myös osa portaalissa tarjottavista palveluista on saanut oman osoitteensa, kuten EU Bookshop (bookshop.europa.eu). Instituutioiden yhteiset sivustot ovat usein käyttäjän ensimmäinen kontakti portaaliin, eikä niiden sisällön

⁴ <http://www.europarl.europa.eu/>

⁵ <http://ec.europa.eu/>

⁶ http://ec.europa.eu/ipg/basics/structure/index_en.htm

ymmärtäminen vaadi ennakkotietoja aiheista. Komission sivujen tarkastelu saattaa puolestaan vaatia erikoistuneempaa tietoa aiheista. (IPG 2008.)

Kuva 1. EUROPA-portaalin rakenne (IPG 2008).

EUROPA-portaalin eri alisivustot on luontevasti integroitu portaaliin (kuva 1), minkä todistaa myös se, että Ernst & Youngin (2008) Euroopan unionille tekemässä EUROPA-portaalia arvioivassa tutkimuksessa 8 % yhteensä 8212 vastaajasta ei tuntenut yhtäkään EUROPA-portaalin alisivustoista. Tämä kuvastaa sitä, että Euroopan unionista tietoa etsivät hakeutuvat harvoin suoraan jonkin instituution sivulle. Sen sijaan, että he käyttäisivät esimerkiksi suoraan jonkin tarvitsemansa palvelun (esimerkiksi EU Bookshop⁷) osoitetta, he päätyvät sivustolle EUROPA-portaalin kautta tai esimerkiksi Googlen hakupalvelun kautta.

⁷ <http://bookshop.europa.eu/>

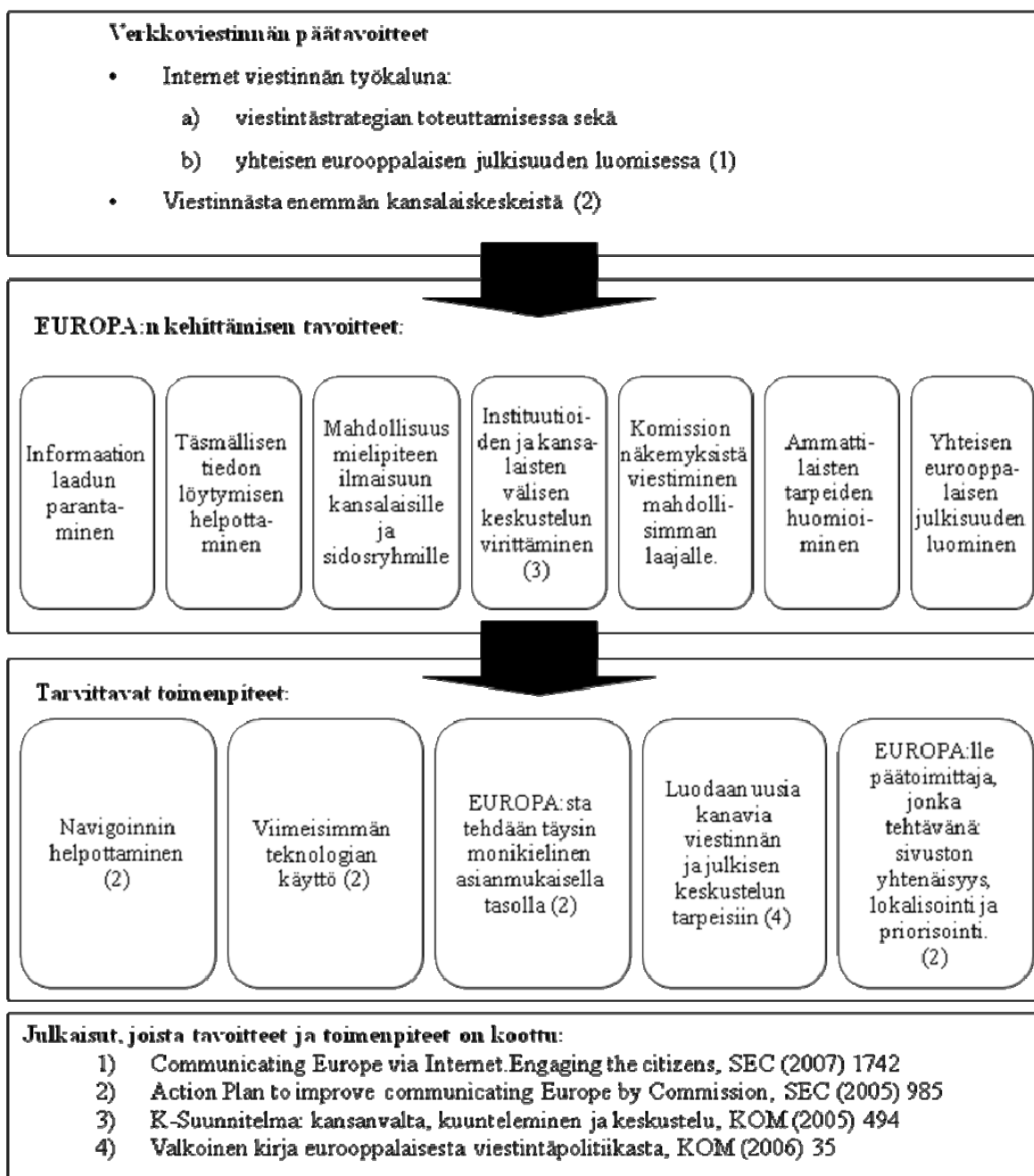
5.6 EUROPA-portaalin kehittäminen

Viimeisimmässä internetiä koskevassa strategiassaan *Communicating about Europe via the Internet. Engaging the Citizens* (2007: 3) Euroopan komissio on asettanut tavoitteeseen kehittää EUROPA-portaalia edelleen. Tarkoituksena on kannustaa muitakin internetissä olevia sivustoja keskusteluun EU-asioista, ja siten lisätä tietoa unionin toiminnasta. Portaalista on strategian mukaan tarkoitus kehittää yhä tehokkaampi tiedotuskanava EU-asioille sekä toisaalta lisätä kansalaisten mahdollisuuksia saada mielipiteensä esille. Verkkotiedotusta tehostetaan muun muassa kiinnittämällä huomiota portaalin sisältöön ja kielivalikoimaan. Sisällön painopiste suunnataan kansalaisille tärkeän tiedon esittämiseen instituutioiden sisäisen tiedonvälityksen asemesta. (*Communicating about Europe via the Internet. Engaging the Citizens* 2007: 6). Tarkoituksena on järjestää EUROPA-portaalin sisältö uudelleen ja kiinnittää enemmän huomiota kielten valintaan. Strategian mukaan EUROPA-portaali saa myös oman kääntämisyksikön, jonka avulla pyritään varmistamaan, että kaikki ylemmän tason sivustojen teksti voidaan esittää kaikilla 23 kielellä. (*Communicating about Europe via Internet* 2007: 8–9.)

Euroopan unionin verkkoviestinnän tehostamiseksi ehdotetut toimenpiteet esitellään kuviossa 2, joka perustuu Ernst & Youngin (2008) tutkimukseen *Evaluation of the EUROPA website*. Ernst & Youngin tekemä EUROPA-portaalin arviointi toteutettiin kyselytutkimuksena portaalin käyttäjille, ja sen pohjalta luotiin portaalin kehittämisstrategia. Portaalin kehittämistavoitteet liittyvät sekä portaalin sisällön kehittämiseen että EUROPA-portaalin suosion lisäämiseen (kuvio 2). Yleisellä tasolla tavoitteita ovat:

- 1) informaation saatavuuden ja laadun parantaminen,
- 2) keskustelun ja vuorovaikutteisuuden lisääminen,
- 3) eri kohderyhmien huomioiminen,
- 4) lisätä tunnetta yhtenäisestä yhteisöstä.

Tavoitteet ovat yhteneviä luvussa 5.1 esiteltyjen unionin viestintäpolitiikan yleisten tavoitteiden kanssa, mutta kuvioon 2 on kerätty myös toimenpiteet niiden toteuttamiseksi EUROPA-portaalin kohdalla.

Kuvio 2. Euroopan unionin viestintästrategia EUROPA:an sovellettu (Ernst & Young 2008: 55. Käännös JU.)

Tavoitteiden saavuttamiseksi eli informaation saatavuuden parantamiseksi portaalin rakenne muokataan pyramidin muotoon siten, että EUROPA ja komission sivuston etusivu suunnataan tavalliselle käyttäjälle ja sivustojen seuraavat tasot keskittyvät erikoistiedon tarjoamiseen eri kohderyhmille. Näin huomioidaan myös eri tarpeisiin tietoa etsivät

kohderyhmät. Interaktiivisuuden lisääminen puolestaan taataan sillä, että komissaarien ja komission virkamiesten on myös säännöllisesti osallistuttava ajankohtaisia aiheita koskeviin verkkokeskusteluihin. Tämän lisäksi eri medioiden (radio, tv, internet, video) yhdistelmiä pyritään hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan. (*Communicating about Europe via Internet 2007: 9–10.*) Vuorovaikutteisuus ja keskustelu lisääntyvät myös, kun kansalaisille tarjotaan mahdollisuus käydä keskustelua portaalissa olevilla keskustelufoorumeilla.

EUROPA:n teknisen uudistamisen suurimpana haasteena pidetään portaalissa olevan hakutoiminnon muokkaamista helppokäyttöisemmäksi. Portaalin kehittämistä varten sen muokkaajille tarjotaan viimeisimmät sovellukset ja välineet. (Emt. 10–11.) Sivuston kielivalinnat tehdään komission käännösprioriteettien mukaisesti ja käytettävien kielten valinta perustellaan sivustolla olevassa *language policy statement* -tiedonannossa. (Emt. 9–10.)

5.7 EUROPA-portaalin kielipolitiikka

EUROPA-portaalin tavoitteena on ”tarjota kansalaisille tietoa heidän äidinkielellään tai kielellä, jota he ymmärtävät”, mutta käytännössä laajan kielivalikoiman tarjoamista ohjaavat ja rajoittavat henkilöstöresurssit, tekniset resurssit, tiedon vanheneminen, lainsäädännön vaatimukset ja kustannustehokkuus (EUROPA 2008a⁸). EUROPA-portaaliin tekstiä tuottaville tahoille tehdyn *Information Provider’s Guide* -ohjeen (IPG) mukaan käytettyjen kielten määrään vaikuttavat ensisijaisesti sivun sisältö, tekstin tarkoitettu kohdeyleisö sekä käytössä olevat resurssit (IPG 2008). Ohjeessa ei kerrota, miten esimerkiksi kohdeyleisö määritellään.

Oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti unionin lainsäädäntö ja tärkeät poliittiset asiakirjat pitää julkaista kaikilla 23 virallisella kielellä (ks. Jyränki 2005: 60). Kaikki unionin viralliset asiakirjat julkaistaan niillä kielillä, jotka niiden julkaisupäivänä ovat virallisia

⁸ http://europa.eu/abouteuropa/faq/q10b/index_fi.htm

kieliä. Sen sijaan, jos tieto on kiireellistä tai muuttuvaa, sitä ei julkaista kaikilla kielillä. Erikoistietoa tai ajankohtaista tietoa julkaistaan kohderyhmän yleisimmin käyttämällä kielellä. (EUROPA 2008a⁹.) IPG (2008) korostaa, että kielivalintojen tulisi olla huolellia harkittuja ja perusteltavissa.

Taulukko 1. EUROPA-portaalin sisällön luokittelu (IPG 2008).

Yleinen informaatio (1)	Erikoistunut informaatio (2)	Uutiset ja uutisiin liittyvä informaatio (3)
<ul style="list-style-type: none"> • sivustojen etusivut • pysyvä informaatio (UKK, tietoa sivustosta, ym.) • viralliset dokumentit • pääosastojen missio • pääosastojen organisaatiokaavio 	<ul style="list-style-type: none"> • tekninen informaatio • puheet • informaatio rahoitusmahdollisuuksista • kampanjat, keskustelufoorumit, blogit 	<ul style="list-style-type: none"> • newsrooms • lehdistötiedotteet • uutiskirjeet • Mitä uutta -sivustot • aikataulut, tapahtumat, konferenssit

EUROPA-portaalin sisältö on luokiteltu kolmelle eri tasolle, jotka ovat (1) yleinen informaatio, (2) erikoistunut informaatio sekä (3) uutiset ja uutisiin liittyvä informaatio. Taulukossa 1 on esimerkki siitä, mitä sisältöä arvotetaan milläkin tavalla. Tulen hyödyntämään taulukon 1 jakoa luvussa 6, kun pohdin EUROPA-portaalin kielellisiä valintoja.

Sivustolla oleva tieto on luokiteltu kolmeen eri ryhmään, joihin portaalin sisällön saataavuus eri kielillä on jaoteltavissa. Yleisen tason informaatio tarjotaan kaikilla virallisilla kielillä. Erikoistiedon pitäisi olla ohjeen mukaan saatavilla vähintään kahdella kohderyhmän eniten käyttämällä kielellä. Uutiset ja uutisiin liittyvät informaatio puolestaan voidaan julkaista suppeammalla kielivalikoimalla kuin kaikki 23 virallista kieltä, koska kääntämiseen ei ole riittävästi aikaa. Samalla sivulla ei pitäisi olla kuin yhtä kieltä. Useita kieliä saa käyttää samalla sivustolla ainoastaan poikkeustapauksissa, kuten esimerkiksi silloin, kun sivulla esitetään uutisia. (IPG 2008). Jos dokumentit eivät sido jäsenvaltioita lainopillisesti, ne voidaan julkaista vain muutamalla kielellä, jotka ovat yleensä englantia, ranska tai saksa. (IPG 2008.)

⁹ http://europa.eu/abouteuropa/faq/q10b/index_fi.htm

EUROPA-portaalin kielikäytännöistä todetaan, että 27 jäsenvaltion unionissa pyritään jatkossa tarjoamaan alisivustojen ensimmäinen ja toinen porras käyttäjän äidinkielellä, mutta vuonna 2004 ja 2007 unioniin liittyneiden maiden kielille kaikkea ei ole vielä ehditty kääntää. Nopeasti vanhenevaa tai erikoistunutta tietoa esitetään jollain kolmesta unionin käytetyimmästä kielestä englanti, ranska tai saksa, mutta tilanteesta riippuen kielivalikoimaa voidaan supistaa tai laajentaa. EUROPA-portaalin kielikäytännöstä pyritään tiedottamaan kansalaisille kaikilla portaalin alisivustoilla heidän äidinkielellään kohdassa *About this site*. Näillä alisivustoilla kerrotaan, mikä on sivuston kohderyhmä, ja onko sivuston tieto yleistä tietoa vai erikoistietoa sekä miten se vaikuttaa sivuston kielivalikoimaan. (IPG 2008; EUROPA 2008a¹⁰.) Tämä tieto puuttui havaintojeni mukaan vielä toistaiseksi monelta sivulta ja sivustolta.

Informaatio pyritään tarjoamaan portaalissa mahdollisuuksien mukaan kaikilla virallisilla kielillä, mutta käytännössä erikielisen informaation tuottamista rajoittavat monet eri tekijät (EUROPA 2008a¹¹). EUROPA-portaali on portti valtavaan tietomäärään, ja informaation tarjoaminen kaikilla virallisilla kielillä on suuri haaste. Seuraavassa luvussa tarkastelen sitä, miten Euroopan unioni toteuttaa tällä hetkellä monikielistä verkkotiedotustaan EUROPA-portaalissa. Otan tutkimuksessani huomioon tässä luvussa esitetyt suositukset alaluvussa 6.7, jossa tarkastelen sitä, kuinka suosituksia on noudatettu EUROPA-portaalissa.

¹⁰ http://europa.eu/abouteuropa/faq/q10b/index_fi.htm

¹¹ http://europa.eu/abouteuropa/faq/q10b/index_fi.htm

6 KIELIKÄYTÄNNÖT EUROPA-PORTAALISSA

Pyrkimys täydelliseen monikielisyyteen aiheuttaa haasteita Euroopan unionin verkkotiedotukselle. Seuraavaksi tarkastelenkin sitä, miten Euroopan unioni toteuttaa monikielisyyttä verkkotiedotuksessaan. Monikielisyyden toteutumista havainnoin tutkimalla sitä, millaisena kielitarjonta näyttäytyy käyttäjälle ja millä eri kielillä portaalissa tarjotaan tietoa eri asioista. Esittelen tässä luvussa ensin tarkemmin tutkimuksen aineiston (6.1) ja menetelmän (6.2). Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni etsin vastausta tekemällä yleiskatsauksen käyttäjän portaalista saamasta ensivaikutelmasta (6.3) tutkimalla kahdeksan eri kieliversion etusivun linkit yhdeltä päivältä.

Toiseen tutkimuskysymykseeni "Millä kielillä portaalissa tarjotaan tietoa eri asioista" etsin vastausta analysoimalla portaalin pysyvää ja ajankohtaista informaatiota. Ensin selvitän sitä, miten hyvin asioista tietoa saa eri kielillä. Tutkin pysyvän tiedon saatavuutta kaikilla virallisilla kielillä (6.4). Sen jälkeen tarkastelen ajankohtaisen tiedon omakielisyyttä luvuissa 6.5. Pysyvämpi informaatio perehdyttää lähinnä EU:n rakentamiseen ja toimintaan. Ajankohtaisen informaation kautta sivuilla kävijä saa tietoa tämänhetkisistä puheenaiheista.

Sitten selvitän toiseen tutkimuskysymykseeni liittyen sitä, millä kielillä tietoa sitten on saatavilla. Luvussa 6.6 kartoitan kielten asemaa toisiinsa verrattuna. Lopussa pohdin monikielisen informaation saatavuuteen vaikuttavia tekijöitä (6.7) ja teen yhteenvedon analyysin tuloksista (6.8). Linkin kohdesivulla tarkoitan sivua, jolle käyttäjä siirtyy klikatessaan linkkiä. Taulukoissa käytetyt kielilyhenteet näkyvät liitteessä 1.

6.1 Aineiston esittely

Tutkimukseni kohteena on Euroopan unionin EUROPA-verkkoportaali¹². Tutkimukseni keskityn portaalin erikielisiin etusivuihin¹³ (kuva 2), josta tarkastelen siellä olevia

¹² <http://europa.eu>

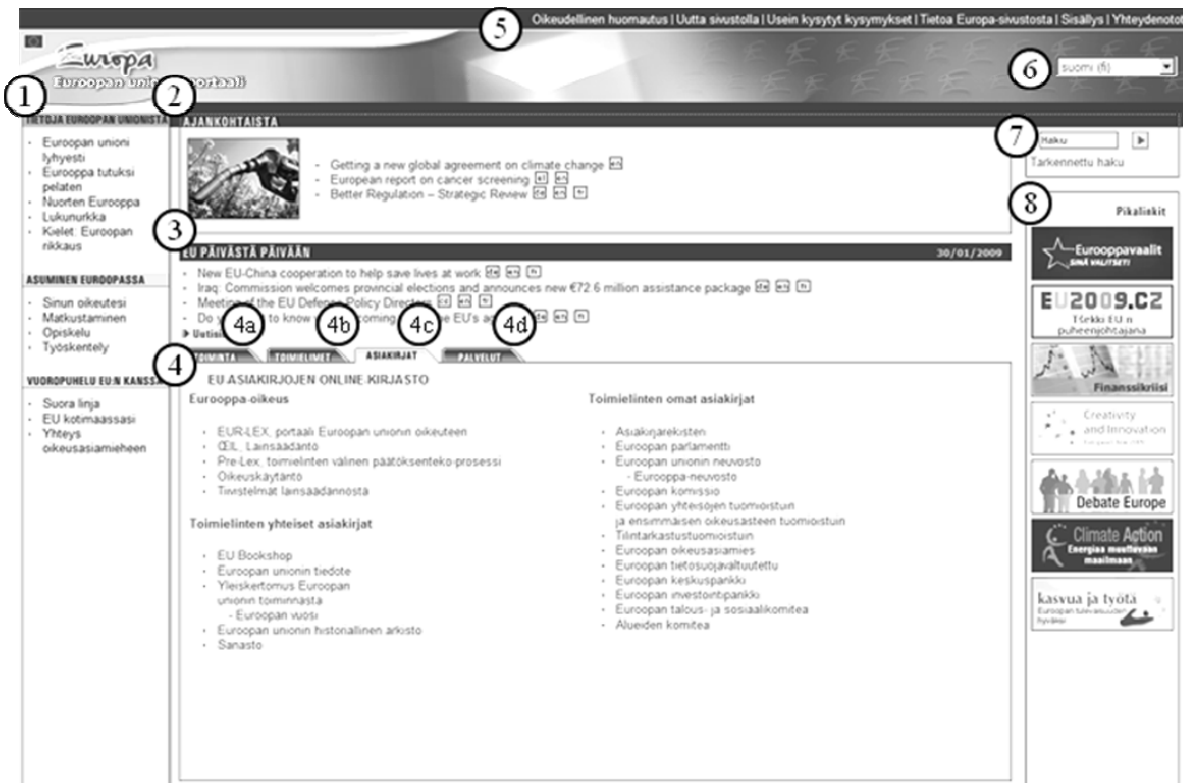
linkkejä ja niiden kohdesivuja. Lähemmässä tarkastelussa on sivuston kahdeksan eri kieliversiota. Yhden kieliversioiden etusivulla oli 104 linkkiä. Näin ollen tutkittavia linkkejä oli yhteensä 1112 kappaletta ja tutkittavia kohdesivuja yhtä monta kappaletta. Linkeistä 832 kappaletta sijaitsi suoraan etusivuilla ja loput 280 kappaletta sijaitsivat etusivun *Uutta sivustolla* -linkin kohdesivulla. Kaikkien kieliversioiden *Uutta sivustolla* -linkki johti samalle sivulle. Portaalin tarkastelussa korostuu käyttäjäkeskeinen näkökulma, ja siksi huomioon myös virallisesti portaalin ydinrakenteen ulkopuolella sijaitsevat Euroopan unionin instituutioiden sivut kohdesivujen tarkastelussa. Kuten luvussa 5.5 todettiin, portaalin sisältö on rakennettu niin, ettei käyttäjän tarvitse tietää, minkä instituution alle mikäkin tieto kuuluu, vaan portaalin sisältö on jaoteltu asiakokonaisuuksittain. Portaalin aloitussivuna on kielivalikko¹⁴, josta kansalaisen on valittava joku 23 virallisesta kielestä päästäkseen jatkamaan portaaliin. EUROPA-portaalista on siis tehty 23 eri versiota nimenomaan 23 virallisen kielen mukaan. Portaalialia ei ole jaoteltu jäsenvaltioiden mukaan.

Olen rajannut tarkasteluni kahdeksaan viralliseen kieleen. Tarkastelun kohteena on siis portaalin kahdeksan kieliversiota, jotka ovat kielen hyväksymisvuoden mukaisessa järjestyksessä ranska (1951), saksa (1951), englantia (1973), tanska (1973), espanja (1986), suomi (1995), viro (2004) ja bulgaria (2007). Olen valinnut aineistoon yhden kielen jokaiselta unionin laajenemiskerralta, lukuun ottamatta Kreikan liittymistä unioniin vuonna 1981. Lisäksi mukana ovat ranska ja englantia siitä syystä, että ranskan kielellä oli vahva asema unionin perustamisen jälkeen ja englannin kielellä on vahva maailmanlaajuinen lingua franca -asema nykyään. Tarvittaessa teen huomioita myös muista kuin edellä mainitsemistani kieliversioista ja kielivaihtoehtoista. Luvuissa 6.3, 6.4 ja 6.5 olen tarkastellut ensisijaisesti näitä kahdeksaa kieltä. Pysyvän tiedon tarkastelun (6.4) lopuksi olen kuitenkin kerännyt taulukon kaikista kielistä, jotta voin vertailla pysyvän tiedon ja ajankohtaisen tiedon kielivalikoimia myöhemmin luvussa 6.6. Luvusta 6.6 löytyy myös yhteenveto ajankohtaisen tiedon kielivalikoimista kaikkien kielten osalta.

¹³ Esimerkiksi suomen kieliversioiden etusivu: http://europa.eu/index_fi.htm

¹⁴ <http://europa.eu>

Kun portaalin käyttäjä valitsee haluamansa kieliversioiden, pääsee hän portaalin varsinaiselle kielikohtaiselle etusivulle (kuva 2), jota tarkoitan tästä eteenpäin etusivusta puheussani. Kaikkien sivuston kieliversioiden etusivut olivat visuaalisesti samannäköisiä, ja ne sisältävät samat elementit ja linkit, joten olisin voinut valita tutkittavakseni eri kieliversioista mitkä tahansa. Linkkejä jokaisella etusivulla oli yhtä monta jokaisessa osiossa ja kaikkia kieliä ymmärtämättäkin voi huomata, että aiheet olivat samat, sillä linkkejä klikkaamalla päätyy aina samannäköiselle sivulle kieliversiosta huolimatta. Näin ollen ne ovat rakenteeltaan identtiset jokaisessa kieliversiossa.

Kuva 2. EUROPA-portaalin etusivu.

EUROPA-portaalin jokaisen kieliversioiden etusivu (kuva 2) on samannäköinen ja se on jaettavissa kahdeksaan eri osioon sivun asettelun mukaisesti. Vasemmassa sivupalkissa

(1) on kaksitoista linkkiä, jotka on jaoteltu kolmen otsikon alle: *Tietoja Euroopan unionista*, *Asuminen Euroopassa* ja *Vuoropuhelu EU:n kanssa*. Kutsun tätä 12 linkkiä sisältävää osiota jatkossa selvyuden vuoksi yhdellä nimellä *Perustietoa kansalaisille*. Keskellä sivua on kolme osiota: sivun yläreunassa on *Ajankohtaista*-osio (2), sivun keskellä *EU Päivästä päivään* (3) ja alareunan linkkilista (4), joka jakautuu edelleen neljälle välilehdelle, jotka ovat *Toiminta*, *Toimielimet*, *Asiakirjat* ja *Palvelut*.

Sivun vasemmassa yläreunassa (5) ovat linkit *Oikeudellinen huomautus*, *Uutta sivustolta*, *Usein kysytyt kysymykset*, *Tietoa Europa-sivustosta*, *Sisällys* ja *Yhteydenotot*, jotka tarjoavat tietoa EUROPA-portaalin sisällöstä. Numerolla 6 on merkitty etusivulla oleva kielivalikko, josta kieliversio kieltä on mahdollista vaihtaa. Samanlainen valikko löytyy myös kaikilta muilta sivuilta, mutta valikossa oleva kielivalikoima saattaa vaihdella. Kielivalikon alla on portaalin hakutoiminto (7), jonka olen jättänyt kokonaan tarkastelun ulkopuolelle, sillä se toimii jokaisessa kieliversiossa kieliversio kielellä. Sivun kahdeksas elementti on oikeassa reunassa oleva *Pikalinkit*-osio (8).

Osa edellä mainituista osioista on pysyvämpiä ja osa päivittyy jopa päivittäin. Neljän viikon mittaisen etusivujen havainnointijakson ja linkkien kohdesivustojen perusteella voi todeta, että osioissa 1, 4 ja 5 muutoksia tapahtuu harvemmin. Useimmiten päivitettiin osiot 2 ja 3, koska ne sisälsivät kaikkein ajankohtaisinta tietoa ja linkit tärkeimpiin lehdistötiedotteisiin. *EU Päivästä päivään* päivittyi säännöllisimmin, kuten nimikin antaa jo ymmärtää. *Pikalinkit*-lista puolestaan päivittyy ainoastaan muutaman kerran kuukaudessa ja silloinkin päivittyy vain osa kuvakkeista.

Portaalin laajuus asetti haasteita aineiston rajaamiselle, koska jokaisen linkin takaa löytyy uusi sivusto täynnä linkkejä. Valitsinkin tarkastelun kohteeksi ainoastaan linkin ja linkin takana olevan ensimmäisen tason kohdesivun, jota tarkastelin jokaista yhtenä kokonaisuutena. Toiseksi ongelmaksi muodostui se, että kaikki kohdesivut eivät teknisesti olleet EUROPA-portaalin osia. Suuri osa linkeistä johtaa esimerkiksi parlamentin tai komission omille sivustoille. Kuten luvussa 5.5 kerroin, eri instituutioiden portaalit eivät ole EUROPA-portaalin osia, vaan omia kokonaisuuksiaan. Käyttäjä ei kuitenkaan useinkaan edes erota, koska siirrytään EUROPA-portaalista instituutioiden sivuille

(Ernst & Young 2008). Tästä syystä olenkin tutkimuksessani korostanut portaalia käyttävän kansalaisen näkökulmaa, enkä ole ryhtynyt pohtimaan sitä, onko jokin kohdesivu osa portaalia vai ei. Osaltaan tähän vaikuttaa myös se, että tutkin unionin verkkotiedotamista ja käsittelen portaalia hajanaista tietoa yhteen liittävässä välineessä. Aineiston esittäminen oli hankalaa myös useiden poikkeustapausten takia. Joissain tapauksissa joku virallisista kielistä ei ollut saatavilla tuntemattomasta syystä. Olen huomionut puuttuvat kielet iiriä lukuun ottamatta. Iirinkielisen informaation kohdalla poikkeus sivuston käytäntöihin oli ennemminkin se, että informaatio oli saatavilla myös iiriksi. Olen siis jättänyt iirin kielen osittain tarkastelun ulkopuolelle siksi, että ennen kuin se liitettiin viralliseksi kieleksi vuonna 2007, Irlanti oli käyttänyt virallisena kielenä ainoastaan englantia iirin ollessa pelkkä sopimustekstien kieli. Näin ollen iirin kielellä on hieman erilainen asema muihin virallisiin kieliin verrattuna.

Keräsin aineiston neljässä osassa tammikuun ja maaliskuun 2009 välisenä aikana. Tämä johtui siitä, että näitä eri osioita päivitettiin eri tahdissa: toisia useammin ja toisia harvemmin. *Uutta sivustolla* -osio oli tarkastelussa tammikuun ajalta. Etusivujen ajankohtaisia asioita tarkastelin neljän viikon ajan. *Pikalinkkejä* havainnoin koko portaalin tarkasteluajan. Palaan aineiston keruun ajankohtaan tarkemmin kunkin aineiston osaluheen kohdalla luvuissa 6.5.1, 6.5.2, 6.5.3 ja 6.5.4.

AJANKOHTAISTA

- Getting a new global agreement on climate change [en](#)
- European report on cancer screening [en](#) [en](#)
- Better Regulation – Strategic Review [de](#) [en](#) [fr](#)

Kuva 3. Kielivalintapainikkeet.

Käytän sivustoja tarkastellessa termejä *linkki* ja *otsikko* lähes synonyymeinä, sillä osa etusivujen linkeistä toimii myös kohdesivunsa otsikkona ja osa on suoraan lehdistötiedotteiden otsikoita. Samaten osa etusivujen otsikoista toimii myös linkkeinä. Lehdistötiedotteiden ja ajankohtaisotsikoiden kohdalla saattaa kuitenkin olla niin, että otsikko

itsessään ei ollut linkki, vaan sen perässä oleva neliön muotoinen kielivalintapainike (ks. kuva 3) toimi linkkinä. Tässäkin tapauksessa otsikko johti kohdesivulle kielivalinnan jälkeen, joten käsittelen myös tällaisia otsikoita suorien linkkien kanssa samanarvoisina.

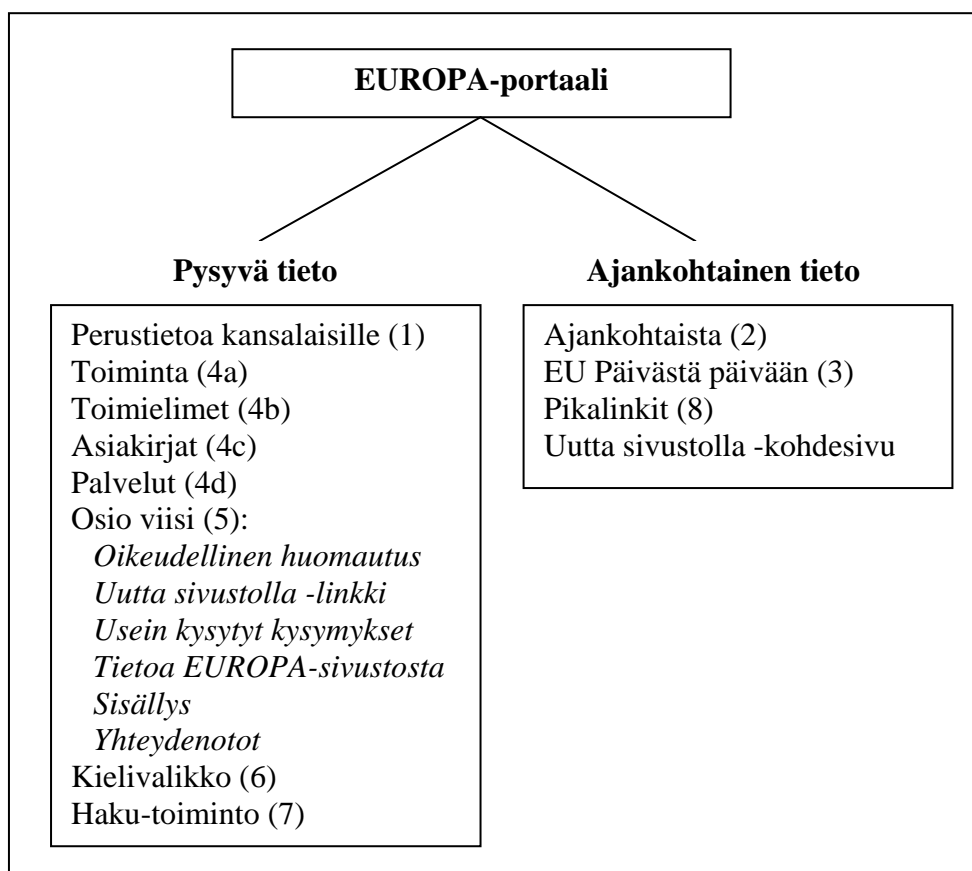
Kielivalintapainike on esillä silloin, kun linkin kohdesivu ei ole saatavilla käyttäjän valitseman kieliversion kielellä. Valittavissa olevat linkkien kielivaihtoehdot näkyvät kaikilla sivuilla ja sivustoilla samannäköisinä painikkeina. Poikkeuksena ovat kuitenkin ne kielet, joilla tieto on saatavilla omakielisenä. Esimerkiksi englanninkielisellä etusivulla eri kielivaihtoehtoja ei tarjota, koska silloin englanninkielinen otsikko toimii suoraan linkkinä englanninkieliseen uutiseen. Kokonaisen sivuston kielivalikoimaa voi puolestaan vaihtaa sivun yläreunassa olevasta pudotusvalikosta, josta voi valita haluamansa saatavilla olevista kieliversioista.

6.2 Analyysimenetelmän kuvaus

Etsin tutkimuskysymyksiini vastauksia laskemalla portaalin etusivujen linkkien ja linkkien kohdesivujen kieliä. Aloitan EUROPA-portaalin analyysin yleiskatsauksella eri kieliversioiden etusivuista (luku 6.3), sillä etusivu toimii kansalaiselle ”eteisenä” unionin verkkopalveluun. Etusivun perusteella kansalainen luo usein ensimmäisen vaikutelman sivustosta, varsinkin, jos ei ole käyttänyt sitä aikaisemmin. Portaalin etusivuja analysoimalla saan vastauksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, minkälaisen kuvan käyttäjä saa portaalista. Sen jälkeen etsimään vastausta toiseen tutkimuskysymykseeni tutkimalla tarkemmin sitä, millä kielillä portaalin etusivun pysyvä ja ajankohtainen tieto on saatavilla.

Portaalista saamani yleiskuvan perusteella olen jakanut EUROPA-portaalin etusivulla olevat linkit **pysyvään** ja **ajankohtaiseen** tietoon sillä perusteella, miten usein linkit vaihtuivat tarkastelujaksoni aikana (kuvio 2). Myöhemmin viittaen tähän jaotteluun puhumalla etusivujen pysyvistä tai ajankohtaisesta tiedosta. Pysyvää tietoa ovat jokaisen etusivun vasemmassa reunassa olevat asumiseen, opiskelemiseen ja työskentelemiseen

sekä yhteyden ottamiseen liittyvät linkit (1) eli *Perustietoa kansalaisille* -osio sekä keskellä alhaalla olevat *Toiminta* (4a), *Toimielimet* (4b), *Asiakirjat* (4c) ja *Palvelut* (4d). Ajankohtaista tietoa puolestaan ovat *Ajankohtaista* (2), *EU Päivästä päivään* (3) ja oikean reunan *Pikalinkit*-lista (8). Olen tehnyt jaottelun siksi, että aineistoa kerätessäni huomasin tiedon luonteen vaikuttavan saatavilla oleviin kielivaihtoehtoihin.

Kuvio 3. Portaalin etusivun osien jaottelu pysyvään ja ajankohtaiseen.

Seuraavaksi siirryin tutkimaan portaalissa esitettävään pysyvän tiedon kielivalikoimia (ks. luku 6.4) saadakseni vertailukohteen ajankohtaisemmalle tiedolle (luku 6.5). Pysyväksi tiedoksi (ks. luku 6.3) luokiteltiin sellaiset linkit, jotka eivät ole muuttuneet kertaakaan vajaan kahden kuukauden kestäneen portaalin tarkastelun aikana. Lisäksi tähän ryhmään kuuluivat aivan sivun yläreunassa olevat *Oikeudellinen huomautus*, *Uutta sivustolla*, *Usein kysytyt kysymykset*, *Tietoa EUROPA-sivustosta*, *Sisällys* ja *Yhteydenotot*,

jotka kuitenkin jätin analyysini ulkopuolelle, sillä ne eivät ole kansalaisille tarjottavaa tietoa Euroopan unionista vaan tietoa EUROPA-portaalista. Ainoastaan *Uutta sivustolla* -linkin takaa löytyi linkkejä portaalissa julkaistuu ajankohtaiseen tietoon, ja otin sen siksi mukaan analyysiin omana osionaan. Lisäksi olen jättänyt analyysin ulkopuolella etusivuilla olevan hakutoiminnon, jonka avulla portaalista voi hakea tietoa.

Luvussa 6.5 seuraan jokaisessa kahdeksassa kieliversiossa sellaisia linkkipolkuja, joiden kautta sivuston käyttäjä ohjataan etusivulta portaalin ajankohtaisimpaan tietoon. Tällaisia polkuja ovat *Pikalinkit*, *Ajankohtaista*- ja *EU Päivästä päivään* -otsikoiden alla olevat aiheet sekä *Uutta sivustolla* -linkin takaa löytyvä kooste jokaisen kuukauden ajankohtaisista tiedostoista. *Ajankohtaista* sekä *EU Päivästä päivään* -osioita tarkastelin neljän viikon ajalta. *Ajankohtaista*-otsikon alle olleet linkit päivittyivät muutaman kerran viikossa ja *EU Päivästä päivään* -otsikon alla olleet linkit päivittäin viikonloppuja lukuun ottamatta. *Uutta sivustolla* -osion linkkejä tarkastelin kuukauden ajalta. *Pikalinkkejä* havainnoin koko etusivujen tarkastelun ajan, sillä huomasin, että ne päivittyivät vain muutaman kerran kuukaudessa.

Luvussa 6.6 vertailen eri osioita keskenään ja pohdin kielten välistä hierarkiaa portaalissa. Luvussa 6.7 pohdin kielten esiintymisen suhde tiedon luonteeseen ja lopuksi luvussa 6.8 teen yhteenvedon analyysin tuloksista.

6.3 Ensivaikutelma EUROPA-portaalista

Aloitan analyysin selvittämällä kävijän portaalin kielitarjonnasta saamaa ensivaikutelmaa yhdeltä päivältä. Kun EUROPA-portaalin käyttäjä hakeutuu suoraan portaalin kielikohtaiselle etusivulle¹⁵, muodostaa hän ensivaikutelman EUROPA-portaalista etusivun perusteella. Tässä alaluvussa olen rajannut aineistoni siten, että tutkimuksen kohteena ovat ainoastaan kahdeksan Euroopan unioniin viralliseksi kieleksi julistettua kie-

¹⁵ Esimerkiksi suomenkielinen etusivu: http://europa.eu/index_fi.htm

len kieliversiota, jotka ovat ranska, saksa, tanska, englanti, espanja, suomi, viro ja bulgaria. Tässä luvussa olen ottanut mukaan kaikki etusivuilla näkyneet linkit.

Tämän osion analyysin perusteella portaalin jokaisen kieliversion etusivu antaa hyvän kuvan portaalin kielivaihtoehtoista, sillä sen linkit ovat suurelta osin kieliversion kielillä eli omakielisiä. Taulukossa 2 on esitetty etusivujen omakielisten ja vieraskielisten linkkien osuus 19.3.2009.

Taulukko 2. Etusivujen linkkien omakielisyysaste.

Kieliversio	Linkkejä kokonaan tai osittain vieras kielellä (N=134)		Linkkejä omalla kielellä (N=134)	
	kpl	%	kpl	%
Englanti	0	0 %	134	100 %
Ranska	4	3,0 %	130	97,0 %
Saksa	6	4,5 %	128	95,5 %
Espanja	10	7,5 %	124	92,5 %
Tanska	11	8,2 %	123	91,8 %
Suomi	12	9,0 %	122	91,0 %
Viro	13	9,7 %	121	90,3 %
Bulgaria	13	9,7 %	121	90,3 %

Kaikissa tarkastelun kohteina olleissa kieliversioissa vieras kieli oli poikkeuksetta englanti. Näin ollen englanninkielisen kieliversion linkit olivat täysin (100 %) omakielisiä. Vieraskielistä tekstiä ei englannin kieliversiossa ollut. Kartoitus etusivujen kielellisestä ensivaikutelmasta kuitenkin osoitti, että minkä tahansa virallisen kielen käyttäjä löytää suhteellisen paljon omakielisiä linkkejä etusivulta, sillä vain reilu kymmenen bulgarian, eestin, espanjan, tanskan ja suomen etusivuilla olevasta 134 linkistä oli osittain tai täysin vieraskielisiä.

Ranskan etusivu oli neljää linkkiä ja saksan etusivu kuutta linkkiä lukuun ottamatta ensimmäisellä omakielinen. Englannin, ranskan ja saksan muita suurempaan omakielisyyden asteeseen vaikuttaa se että osa *Ajankohtaista-* ja *EU Päivästä päivään* -linkeistä johtaa EUROPA-portaalin *Press Room*:iin, joka tarjotaan englanniksi, ranskaksi ja saksaksi. Ranskaksi tietoa löytyi hieman enemmän kuin saksaksi. Taulukon 2 perusteella

voidaan kuitenkin todeta, että jokaisen kieliversioiden etusivu on suurelta osin omakielinen ja käyttäjä voi lähteä etsimään tietoa helposti. Kieli ei muodostu esteeksi, koska kaikilla tässä alaluvussa tarkastelluilla kielillä tarjottiin yli 90 prosenttia sivuston informaatiosta.

Etusivujen ei-omakieliset linkit olivat suurelta osin ajankohtaisia otsikoita, jotka vaihtelivat päivittäin tai viikoittain. Tämä osoittaa sen, että pysyvä materiaali on omakielistä ja vieraskieliset elementit sivustolla ovat niitä, jotka liittyvät usein vaihtuviin ajankohtaisiin asioihin, kuten *Ajankohtaista*, *EU Päivästä päivään* -tiedotteet sekä *Pikalinkit*-lista. Keskitynkin etusivun näihin osioihin tarkemmin luvussa 6.5.

6.4 Pysyvän tiedon esittäminen portaalin etusivulla

Portaalin etusivuilla olevaa pysyvää tietoa tarkastelemalla pyrin selvittämään sitä, millaista tietoa portaalista saa omalla kielellä. EUROPA-portaalin pysyvä tieto eli osiot, joita ei päivitetty kertaakaan portaalin havainnointiaikani 15.1.–23.3.2009, ovat etusivun (ks. kuva 2 luvussa 6.1) vasemmassa reunassa olevat linkit eli *Perustietoa kansalaisille* -osio (osio 1) sekä keskellä sivun alaosassa olevat neljälle välilehdelle sijoitetut linkit (osio 4). Jätän tarkastelun ulkopuolelle osion 5 sivun yläreunassa, sillä osio sisältää kuusi portaalia koskevaan tietoon liittyvää linkkiä *Oikeudellinen huomautus*, *Uutta sivustolla*, *Usein kysytyt kysymykset*, *Tietoa Europa-sivustosta*, *Sisällys* ja *Yhteydenotot*, koska ne eivät anna lisää tietoa Euroopan unionista tai sen toiminnasta, vaan pelkästään EUROPA-portaalista. Luvussa 6.5.3 tarkastelen erikseen *Uutta sivustolla* -linkin kohdesivustoa, koska se sisältää linkkikokoelman koko portaalin ajankohtaisista linkeistä. Lisäksi tarkastelun ulkopuolella ovat myös portaalin kielivalikko (6) ja hakutoiminto (7). Ajankohtaiseksi luokittelen tietoon (osiot 2, 3 ja 8) palaan luvussa 6.5.

Tässä alaluvussa käsittelem ensin *Perustietoa kansalaisille* -osion ja sitten osion 4 välilehti kerrallaan. Luvun lopussa löytyy taulukko 3, johon olen kerännyt yhteenvedon molempien osioiden linkkien kohdesivuista. Linkkien kieltä en tässä luvussa enää erittele, sillä ne sisältyvät luvun 6.3 analyysiin. Todettakoon kuitenkin, että kaikissa kahdeksas-

sa kieliversioissa osion linkit olivat omakielisiä lukuun ottamatta *EU Bookshop* ja *Europe by Satellite* -palveluita.

TIETOJA EUROOPAN UNIONISTA
<ul style="list-style-type: none"> . Euroopan unioni lyhyesti . Eurooppa tutuksi pelaten . Nuorten Eurooppa . Lukunurkka . Kielet: Euroopan rikkaus
ASUMINEN EUROOPASSA
<ul style="list-style-type: none"> . Sinun oikeutesi . Matkustaminen . Opiskelu . Työskentely
VUOROPUHELU EU:N KANSSA
<ul style="list-style-type: none"> . Suora linja . EU kotimaassasi . Yhteys oikeusasiamieheen

Kuva 4. Perustietoa kansalaisille.

Perustietoa kansalaisille -osion linkkien kautta (kuva 4) kävijällä on mahdollisuus tutustua Euroopan unioniin, siellä asumiseen, opiskelemiseen ja työskentelemiseen sekä ottaa yhteyttä Euroopan unioniin. Yhteensä 12 linkkiä on jaoteltu kolmen otsikon alle, jotka ovat *Tietoja Euroopan unionista*, *Asuminen Euroopassa* ja *Vuoropuhelu EU:n kanssa*.

Kuvassa 4 näkyvät linkit johtavat kaikki sivustolle, joka on samalla kielellä kuin lähtösivukin. Vieraskielistä tekstiä ei näy kohdesivuilla lukuun ottamatta bulgarian- ja vironkielistä sivustoa. Esimerkiksi vironkielisessä versiossa *Euroopa selgeks mängides* (Eurooppa tutuksi pelaten) johtaa englanninkieliselle *EuropaGO*-sivustolle. Tarkemmin tarkastellessa selviää, että *EuropaGO* -sivusto on saatavilla ainoastaan 11 virallisella kielellä, eikä sitä ilmeisesti edes aiota kääntää, sillä vuosi sitten huhtikuussa tilanne oli sama kuin se on edelleen. Vajaassa vuodessa osio olisi varmasti ehditty kääntää kaikille virallisille kielille, jos niin olisi tarkoitus. Lisäksi tässä osiossa tarjottiin tietoa virallisten

kielten lisäksi myös islannin, norjan ja turkin kielellä. Tällaisia kohdesivuja olivat opis-
keluun liittyvä *Ploteus*-portaali sekä *Nuorten Eurooppa* -portaalin

Toinen tässä luvussa analyysin kohteena ollut pysyvämpää tietoa tarjoava osio (4) sijaitsee sivun keskellä alareunassa, jossa linkit on jaoteltu neljälle välilehdelle, jotka ovat *Toiminta* (4a), *Toimielimet* (4b), *Asiakirjat* (4c) ja *Palvelut* (4d). Näillä välilehdille on jokaiselle teemoiteltu kymmeniä linkkejä, jotka johtavat edelleen erilaiseen portaalissa tarjottavaan tietoon.

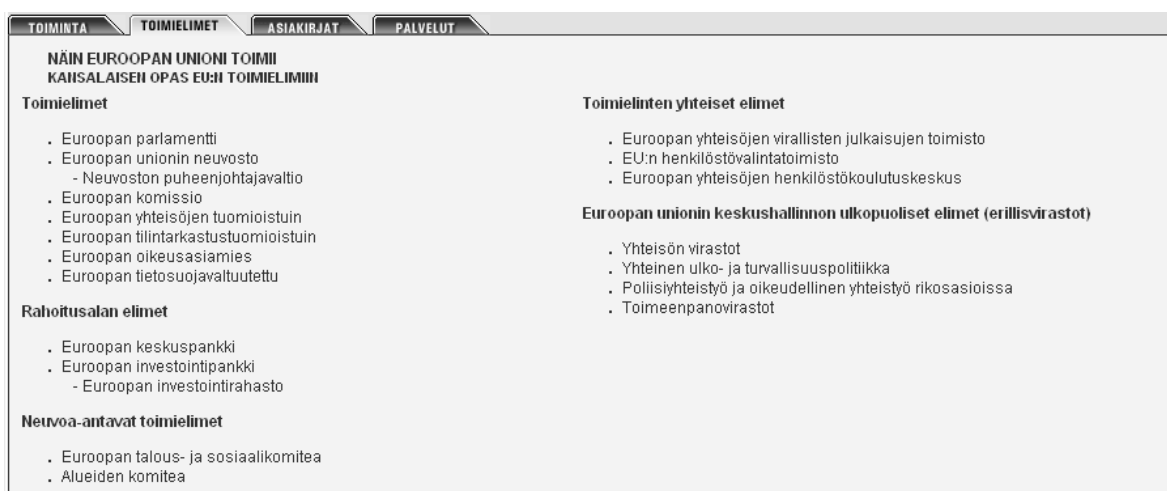

Kuva 5. *Toiminta*-välilehti (4a).

Osion neljä *Toiminta*-välilehdelle (kuva 5) on kerätty kaikki Euroopan unionin toiminta-alueet, joita on yhteensä 33 kappaletta ja näin ollen linkkejä on osiossa yhtä monta. Toiminta-alueet ovat kukin oma aihealueensa, johon liittyen säädetään lakeja tai käynnistetään ohjelmia, kuten energia tai maatalous. Välilehden otsikko *Euroopan unionin toiminta aiheittain* toimii myös linkkinä, joka johtaa sivulle, jossa on yleisesittely *Euroopan unionin toiminta* -sivuista.

Osion omakieliset linkit johtavat omakieliselle kohdesivulle, joka toimii portaalina toiminta-alueeseen liittyvään tietoon. Kohdesivun linkit on jaettu jokaisessa toiminta-alueessa viiden otsikon alle, jotka ovat *Keskeisiä linkkejä*, *Asiakirjoja*, *Tarvitsetko vielä lisätietoja?*, *Tiivistelmät lainsäädännöstä* sekä *Oikeudellisia tekstejä*. Kielivalinta-

painikkeista näkee suoraan, mikä tästä tarkemmasta tiedosta ei ole saatavilla kaikilla kielillä. Kohdesivustolta löytyy lisäksi linkki omakieliseen *Yleiskatsaus*-sivuun, joka esittelee jokaisen toiminta-alueen tarkemmin. Kaikissa kahdeksassa tarkastellussa kieliversiossa kaikki osion linkit olivat omakielisiä. Kaikissa kieliversioissa myös linkkien kohdesivut olivat omakielisiä.

Kuva 6. *Toimielimet*-välilehti (4b).

Toimielimet-välilehden linkit (kuva 6) johtavat unionin eri toimielimien sivuille ja se linkit on jaoteltu edelleen viiden otsikon alle, jotka ovat *Toimielimet*, *Rahoitusalan elimet*, *Neuvoa-antavat toimielimet*, *Toimielinten yhteiset elimet* ja *Euroopan unionin keskushallinnon ulkopuoliset elimet (erillisvirastot)*. Nämä omakieliset linkit johtavat toimielinten omille sivustoille ja kohdesivuston kieli vaihteli instituution käyttämien kielten mukaan. Esimerkiksi viiden ensimmäisen (kuva 6) toimielimen sivusto löytyi kaikilla virallisilla kielillä, siten että vähintään sivuston perusrakenne on omakielinen. Sivustoilla olevat uutiset ja ajankohtaisuudet ovat puolestaan oletusarvoisesti englanniksi ja esimerkiksi rahoitusalan elinten sivustot ovat kokonaan ainoastaan englanniksi. Rahoitusalan elinten kohdesivut eivät kuitenkaan kuulu enää EUROPA-portaalin, vaan linkit johtavat niiden omille sivustoille.

Yhteensä osion 21 linkistä 13 kappaletta (62 %) johti omakieliselle sivulle ja 8 vieras-kieliselle sivulle bulgarian-, espanjan-, tanskan-, suomen- ja vironkielisillä sivuilla. Ranskaksi, saksaksi ja tšekiksi tarjottiin enemmän informaatiota, kuin muilla tarkastelun kohteena olleilla virallisilla kielillä. Ranskaksi omakielisenä oli saatavilla 19 linkkiä 21 linkistä (90 %) ja saksaksi 16 kahdestakymmenestäyhdestä (76 %). Tämä sisälsi sivut, joiden runko oli omakielinen, mutta jolla olevat uutiset olivat englanniksi. Ranskankielisellä sivulla uutisetkin olivat ranskaksi yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, joka oli Euroopan investointipankki. Tšekin kielellä oli saatavilla 14 omakielistä sivua. Tämä johtuu siitä, että Tšekki oli tarkastelujakson aikana unionin puheenjohtajavaltio ja puheenjohtajakaudesta tiedottava sivusto tarjottiin englanniksi, ranskaksi ja tšekiksi.

Kävi myös ilmi, että bulgarian, iirin ja romanian kielillä puolestaan tarjottiin muita vähemmän tietoa, sillä Euroopan unionin keskushallinnon ulkopuoliset elimet -otsikon alle olevien kolmen linkin kohdesivut löytyivät ainoastaan 20 virallisella kielellä.

Kuva 7. Asiakirjat-välilehti (4c).

Kolmannelta välilehdeltä *Asiakirjat* (kuva 7) löytyvät linkit EU-asiakirjojen online-kirjastoon. Kolmen eri otsikon alle on jaoteltu erikseen *Eurooppa-oikeus*, *Toimielinten yhteiset asiakirjat* sekä *Toimielinten omat asiakirjat*. *Eurooppa-oikeus* -otsikon alla olevista viidestä linkistä neljä johtaa omakieliselle sivustolle. *OEIL Lainsäädäntö* -linkin kohdesivu on saatavilla ainoastaan englanniksi ja ranskaksi. *Toimielinten yhteiset asia-*

kirjat -otsikon alle luokitellut linkit johtavat samankieliselle sivustolle (omakieliselle), mutta jälleen kerran kohdesivuston linkkejä seuraamalla päädytään edelleen muunkieliseen materiaaliin. Kohdesivuston ensimmäinen taso on siis kaikissa kieliversioissa omakielinen, mutta eivät enää seuraavat tasot. Euroopan unionin historiallinen arkisto on osion ainoa suoraan englanninkieliselle sivustolle aukeava linkki muissa paitsi ranskan kieliversiossa. Ranskan kieliversiossa linkin kohdesivu aukeaa ranskaksi. Kohdesivu on EUROPA-portaalin ulkopuolinen sivu, josta vastaa *European University Institute*. *Toimielinten omat asiakirjat* on koottu yhdelle sivustolle, jonka eri sivuille otsikon alla olevat 13 linkkiä johtavat. Kohdesivusto tarjotaan kaikilla 23 kielellä, mutta sivustolle linkitettyt dokumentit eli varsinaiset asiakirjat ovat tarjolla lähes poikkeuksetta vain englanniksi ja ranskaksi. Tämän *Asiakirjat*-osion 25 linkin kohdesivuista 23 oli saatavilla omakielisenä espanjan, tanskan, saksan ja suomen kieliversioissa. Ranskan kieliversiossa kaikki linkit johtivat omakieliselle kohdesivulle. Bulgarian ja viron kieliversiossa omakielisenä oli saatavilla 21 linkin kohdesivu, sillä Tiivistelmät lainsäädännöstä ja Sanasto olivat saatavilla ainoastaan yhdellätoista virallisella kielellä. Nämä kielet olivat kielet, jotka olivat virallisia ennen vuoden 2004 laajentumista (ks. luku 4.1).

Kuva 8. *Palvelut*-välilehti (4d).

Neljännelle välilehdelle *Palvelut* on kerätty portaalin eri palveluihin johtavat linkit, joita on yhteensä 19 kappaletta (kuva 8). Näistä 13 kappaletta eli johtaa omakieliselle sivulle espanjan, tanskan ja suomen kieliversioissa. Kaksi listan linkkien kohdesivuista tarjotaan ainoastaan 11 virallisella kielellä, joten viron kielellä olevia kohdesivuja oli ainoastaan 11 kappaletta. Bulgariankielisiä kohdesivuja oli ainoastaan 9. Saksaksi puolestaan

oli saatavilla 16 kohdesivua. Loppujen linkkien (6 kappaletta) kohdesivut olivat saatavilla ainoastaan englanniksi, ranskaksi, mikä tarkoittaa sitä, että kaikki 19 linkin kohdesivua oli saatavilla englanniksi ja ranskaksi (100 %). Saksaksi oli saatavilla 84 % kohdesivuista, espanjaksi, tanskaksi ja suomeksi oli saatavilla 68 % kohdesivuista, viron kielellä 58 % ja bulgariaksi 46 %.

Taulukko 3. Yhteenveto pysyvän tiedon kohdesivujen kielivalikoimasta.

	Omakieliset kohdesivut (kpl)	
Perustietoa kansalaisille (1)	N=12	
da, de, el, en, es, fr, fi, it, nl, pt ja sv	12	
bg, cs, et, hu, lt, lv, mt, pl, ro, sk ja sl	11	
ga	4	
Toiminta (4a)	N=33	
Kaikki muut kielet	33	
ga	0	
Toimielimet (4b)	N=21	
en	21	
fr	19	
de	16	
cs, da, el, es, et, fi, hu, it, lt, lv, mt, nl, pl, pt sk, sl ja sv	13	
bg, ro	9	
ga	5	
Asiakirjat (4c)	N=25	
en ja fr	25	
da, de, el, es, fi, it, nl, pt ja sv	23	
bg, cs, et, hu, lt, lv, mt, pl, ro, sk ja sl	21	
ga	18	
Palvelut (4d)	N=19	
en ja fr	19	
de	16	
da, el, en, es, fi, it, nl, pt ja sv	13	
cs, et, hu, lt, lv, mt, pl, sk ja sl	11	
bg ja ro	9	
ga	7	
Yhteensä	N=110	%
en	110	100
fr	108	98
de	100	91
da, el, es, fi, it, nl, pt ja sv	94	85
cs, et, hu, lt, lv, mt, pl, sk ja sl	89	81
bg ja ro	83	75
ga	34	31
Kaikki viralliset kielet	34	31

Näiden kahden osion 1 ja 4 pysyvään tietoon johtavat linkit ja linkkien kohdesivut (taulukko 3) olivat pääosin omakielisiä. Osioden linkit olivat omakielisiä lukuun ottamatta *EU Bookshop* ja *Europe by Satellite* -palveluihin johtavia linkkejä, joten näitä lukuun ottamatta linkkien tekstin perusteella saattoi päätellä, mitä niiden kohdesivut sisälsivät.

Unionista ja sen palveluista on suhteellisen helppo löytää tietoa omalla äidinkielellään (taulukko 3), sillä 75 prosenttia pysyvästä tiedosta tarjotaan 22 virallisella kielellä. Kaikilla 23 virallisella kielellä, iiri mukaan lukien, tarjotaan kuitenkin vain 31 prosenttia informaatiosta. Iirillä oli siis virallisista kielistä vähiten näkyvyyttä portaalissa. Kielet eivät kuitenkaan olleet samanarvoisessa asemassa keskenään, sillä toiset olivat toisia paremmin esillä. Kieliä saattoi ryhmitellä niiden saatavuuden mukaan. Useimmin tieto oli saatavilla englanniksi ja ranskaksi. Saksaksi oli tarjolla kolmanneksi eniten tietoa. Sen jälkeen tieto oli parhaiten saatavilla niillä kielillä, jotka olivat virallisia ennen vuosien 2004 ja 2007 laajentumisia. Vuonna 2007 virallisiksi tulleet kielet olivat puolestaan huonommassa asemassa, kuin ne kielet, jotka tulivat virallisiksi 2004. Omakielisen sivun puuttuminen saattoi puolestaan johtua siitä, että linkin kohdesivu oli esimerkiksi Euroopan keskuspankin sivusto ja Euroopan keskuspankki ei ole monikielinen organisaatio, vaan se käyttää ainoastaan englannin kieltä.

Tiedon muuttuessa yksityiskohtaisemmaksi tai erikoistiedoksi, kielivalikoima vähenee huomattavasti, eikä kaikkea ole saatavilla kaikilla kielillä ja varsinkin kohdesivustoilla olevat uutisluontoiset aiheet ovat usein vain englanniksi tai englanniksi, ranskaksi ja saksaksi. Näyttäisi myös siltä, että ne kielet, jotka olivat virallisia kieliä portaalien perustamisen aikaan, ovat paremmin saatavilla kuin ne kielet, joista on tullut virallisia kieliä vasta sen jälkeen.

6.5 Ajankohtaisen tiedon esittäminen portaalien etusivuilla

Etusivun ajankohtaista tietoa tarjoavat osat ovat sivun yläreunassa olevat *Ajankohtaista*-osio (6.5.1), sivun keskellä oleva *EU Päivästä päivään* (6.5.2) sekä sivun viides elementti, oikeassa reunassa oleva *Pikalinkit*-lista (6.5.3). Havaintojaksoni aikana *Ajankoh-*

taista-osio ja *EU Päivästä päivään* päivittyivät lähes päivittäin. *Pikalinkit*-osio puolestaan noin kerran kuukaudessa. *Uutta sivustolla* -osioon päivitettiin uusia linkkejä jokaisena arkipäivänä. Tutkin sivustolta sitä, millä kielellä siellä olevat linkit ovat ja minkä kieliselle sivulle ne johtavat. Sen jälkeen teen havaintoja siitä, ovatko kohdesivustot suoraan EUROPA-portaalin alla vai johtavatko ne portaalin jollekin muulle sivustolle.

6.5.1 Ajankohtaista-osion linkit ja niiden kohdesivut

Ajankohtaista-osio sijaitsee portaalin keskellä yläreunassa. Osiossa on aina kolme linkkiä, jotka päivittyvät noin kerran viikossa (kuva 9). Neljä viikkoa kestävä tarkastelujakson (23.2.–22.3) aikana osio päivittyi 5 kertaa ja tarkasteltavia linkkejä oli yhteensä 13 kappaletta. Yleensä kaikki linkit päivittyivät kerralla, mutta yhden kerran ainoastaan yksi osion linkeistä vaihtui muiden pysyessä samana.

Kuva 9. *Ajankohtaista*.

Pääsääntö oli se, että jos linkin kohdesivu ei ollut saatavilla kieliversioiden kielellä, linkin kieli oli englanti. Kun linkin kohdesivu oli saatavilla myös esimerkiksi espanjaksi, oli linkin teksti espanjan kieliversiossa espanjan kielellä eli omakielinen. Kuitenkin kahden linkin kohdalla oli niin, että englanninkielisen linkin takana oleva kohdesivu oli saatavilla kaikilla virallisilla kielillä (ei koske saksaa ja ranskaa, joissa linkit omakielisiä). Jos taas kohdesivua ei ollut saatavilla kieliversioiden kielellä, oli linkin kieli englanti. Yksi tarkastelujakson linkeistä, sekä sen kohdesivu, oli saatavilla ainoastaan 11 virallisella kielellä, jotka olivat ne kielet, jotka olivat virallisia ennen vuoden 2004 laajentumista. Tässä osiossa viron ja bulgarian kielillä oli saatavilla vain 5 kohdesivua. Samassa asemassa olivat viron kanssa yhtä aikaa tai sen jälkeen unioniin liittyneet maat. Kaikki

kohdesivut olivat saatavilla englanniksi, ja englannin jälkeen kohdesivuja oli saatavilla toiseksi useimmin ranskan kielellä.

Taulukossa 4 on esitelty jokaisen kuuden tarkastelussa olleen maan omakielisten linkkien ja omakielisten kohdesivujen määrä. Yksi kohdesivuista (*Sukupuolten palkkaero*) oli ensin saatavilla ainoastaan englanniksi, espanjaksi, tanskaksi, ranskaksi, saksaksi ja puolaksi. Kuitenkin jo seuraavana päivänä kohdesivu oli saatavilla kaikilla virallisilla kielillä, joten olenkin laskenut kohdesivun olevan saatavilla omakielisenä kaikilla virallisilla kielillä.

Taulukko 4. Ajankohtaista-osion omakielisyys.

Kieli	Omakieliset linkit (N=13)	Omakieliset kohdesivut (N= 13)
Englanti	13	13
Ranska	9	9
Saksa	8	8
Espanja	3	6
Tanska	3	6
Suomi	3	6
Viro	2	5
Bulgaria	2	5

Taulukon 4 perusteella voidaan todeta, että omakielisiä linkkejä oli, englannin ja ranskan kieliversioita lukuun ottamatta, vähemmän kuin omakielisiä kohdesivuja. Näin olle omakieliset kohdesivut löytyivät kielivalintapainikkeen takaa.

6.5.2 EU Päivästä päivään -osion linkit ja niiden kohdesivut

EU päivästä päivään -osio (kuva 10) sijaitsee portaalin keskellä heti *Ajankohtaista*-osion alapuolella. Nimensä mukaisesti *EU Päivästä päivään* päivittyi joka arkipäivä. Viikonloppuisin sitä ei päivitetty. Osiossa on neljä vaihtuvaa linkkiä, jotka useimmiten johtivat EUROPA-portaalin *Press Room*:iin. *Press Room*:iin johtaa myös osion ainut pysyvä linkki *Uutisia*. Neljän viikon tarkastelujakson aikana osio päivitettiin 20 kertaa.

kieli näkyikin muita kieliä enemmän portaalissa, sillä monet tiedotteista liittyivät jollain tavalla puheenjohtajavaltioon. Kohdesivuista 46,3 prosenttia oli saatavilla tšekiksi.

6.5.3 *Uutta sivustolla* -osion linkit ja niiden kohdesivut

Seuraavaksi otan tarkempaan käsittelyyn jokaisen etusivun yläpalkissa olevan *Uutta sivustolla* -linkin kohdesivuston eli *Uutta sivustolla* -osion (kuva 11). Kaikkien kieliversioiden etusivuilta päädytään *Uutta sivustolla* -linkin kautta samalle englanninkieliselle kohdesivustolle *What's new on Europa (Uutta sivustolla-osio)*, joka sisältää koosteen uusimmasta portaaliin laitetusta informaatiosta.

The "What was new" pages, which are archive pages, are not updated and therefore you may come across some links which no longer work. If you cannot find the information you are looking for, then please contact the [Europe Direct Web Assistance service](#)

30 January 2009

- European Parliament :
 - The Week Ahead 2-8 February 2009 [en](#) [es](#) [fr](#) [de](#) [it](#) [pt](#) [sv](#) [pl](#) [cs](#) [sk](#) [sl](#) [ro](#) [hu](#) [bg](#) [hr](#) [et](#) [lv](#) [lt](#) [uk](#) [ru](#) [el](#) [tr](#) [cy](#) [ga](#) [mt](#) [en](#)
- European Council :
 - Referendum in Bolivia [en](#) [102 KB]
- European Commission :
 - Competition : Consumers: EU to ban dimethylfumarate (DMF) in consumer products, such as sofas and shoes [en](#)
 - Economic and Financial Affairs : Economic sentiment weakens further in both the EU and the euro area
 - Enterprise and Industry : Cutting administrative burden under full steam
 - Enterprise and Industry : Radical simplification of EU law continued in 2008
 - Enterprise and Industry : Commission adopts Lisbon Strategy recommendations to build a lasting recovery [en](#) [fr](#)
 - EU in the world Enlargement : EU assistance to Serbian health care system [en](#) [es](#) [fr](#) [de](#) [it](#) [pt](#) [sv](#) [pl](#) [cs](#) [sk](#) [sl](#) [ro](#) [hu](#) [bg](#) [hr](#) [et](#) [lv](#) [lt](#) [uk](#) [ru](#) [el](#) [tr](#) [cy](#) [ga](#) [mt](#) [en](#)
 - EU in the World Humanitarian Aid : Louis Michel condemns the escalating humanitarian catastrophe in Sri Lanka and calls for life to be respected
 - Research : HEALTH: High climbers record lowest blood-oxygen levels ever
 - Statistics : Construction output down by 1.1% in the euro area [en](#) [122 KB]
- European Economic and Social Committee :
 - The global financial crisis and industrial change in the main European manufacturing and services sectors [en](#)
- European Ombudsman :
 - Ombudsman criticises Commission for inadequate register of documents [en](#) [fr](#)

Kuva 11. *Uutta sivustolla*.

Osio sisältää viimeisimmät lisäykset EUROPA-sivustolle sekä toimielinten sivuille. Sivulle kerättyjä tärkeimpiä tiedonantoja on mahdollista selata taaksepäin aina vuoteen 2000 asti ja ne ovat järjestetty vuosittain, vuositasolla kuukausittain ja kuukausitasolla vielä päivittäin. Lisäksi linkit on järjestetty eri instituutioiden mukaan. Aineisto koostui tammikuun 2009 linkeistä, joita oli yhteensä 280 kappaletta. Lähes joka päivältä löytyi

parlamentin, neuvoston ja komission uutisia. Muihin erillisvirastoihin tai instituutioihin liittyvää asiaa oli satunnaisemmin. Ajankohtaista tietoa EU:ssa tapahtuvista asioista oli koottu *Uutta sivustolla* -osioon tammikuussa 2009 yhteensä 20 päivältä, sillä viikonloppuisin sivustoa ei päivitetty. Aineistona olevat tammikuun tiedotteet olivat helmikuussa muuttuneet muotoon *What was new on Europa?*.

Tutkin ensin sitä, mitä kielivaihtoehtoja kohdesivuilla ilmoitettiin olevan. Koska huomasin, että tässä osiossa kaikkien linkkien kohdesivustot eivät olleetkaan saatavilla niillä kielillä, joiden niiden oli ilmoitettu kielivalintapainikkeiden mukaan olevan saatavilla, olen kerännyt taulukkoon 6 sivustolla indikoidut kielivalintamahdollisuudet sekä taulukkoon 7 kohdesivujen todelliset kielivaihtoehdot. Olen tehnyt tämän havainnollistaakseni sitä, että osion kielivalikoima saattoi ensi silmäyksellä näyttää todellisuutta laajemmalta. Lopuksi tutkin sitä, miten tietoa oli saatavilla kahdeksalla tarkasteluni kohteena olleella kielellä. Tässä osiossa kaikki linkit olivat englannin kielellä, ja kohdesivun vaihtoehtoiset kielet oli esitetty kielivalintapainikkeen muodossa. Tutkimuksen tässä osiossa 22 virallista kieltä on maksimi, sillä mitään linkeistä ei ollut saatavilla iirin kielellä.

Taulukko 6. *Uutta sivustolla* -osion indikoitu kielivalikoima toimieliinkohtaisesti.

	Linkkejä yhteensä	Linkkien indikoitu kielivalikoima (linkkejä kpl)						
		22 kieltä	6 kieltä	5 kieltä	4 kieltä	3 kieltä	2 kieltä	1 kieli
Euroopan komissio	166	25	7	3	2	20	13	96
Euroopan neuvosto	30	4	0	0	0	0	0	26
Euroopan parlamentti	44	44	0	0	0	0	0	0
Muut toimielimet	40	1	0	0	3	2	6	28
Linkkejä yhteensä	280	74	7	3	5	22	19	150
Linkkejä % (N=280)	100 %	26 %	2 %	1 %	2 %	8 %	7 %	54 %

Taulukon 6 perusteella, voidaan todeta, että *Uutta sivustolla* -osiossa esimerkiksi Euroopan komission alle luokiteltujen linkkien kohdesivuista (166 kpl) yli puolet (96 kpl) on tarjolla ainoastaan yhdellä kielellä. Käytetyt kielet olivat joko englanti tai ranska. Sen sijaan kaikkien parlamentin alle luokiteltujen linkkien kohdesivut (44 kpl) ovat saa-

tavilla 22 virallisella kielellä. Muut toimitukset ja Euroopan unionin neuvosto viestivät suurelta osin asioistaan ainoastaan yhdellä kielellä. Kaiken kaikkiaan yli puolet (54 %) osion linkkien kohdesivuista oli saatavilla ainoastaan yhdellä kielellä. Ainoastaan reilu neljäsosa (26 %) oli saatavilla 22 virallisella kielellä. Iirinkielisiä kohdesivustoja ei ollut.

Jos dokumentti tai tiedonanto oli julkaistu vain yhdellä kielellä, oli se todennäköisesti englanti. Ainoastaan kolme tammikuun sadastaviidestäkymmenestä yhdellä kielellä saatavilla olevista kohdesivuista oli englannin asemesta ranskaksi. Tällöin myös linkin teksti oli ranskaksi. Tosin myöhemmässä tarkastelussa osoittautui, että ainoastaan yhden linkin kohdesivusto oli todellisuudessa pelkästään ranskaksi. Kahdessa muussa tapauksessa kohdesivustolta löytyi myös muita kielivaihtoehtoja.

Taulukosta 7 näkyy, miten sivulla indikoitu kielivaihtoehtovalikoima ei kuitenkaan täysin vastannut todellisia kielivalintamahdollisuuksia. Todelliset kielivalintamahdollisuudet selvisivät vasta linkin kohdesivulta. Taulukossa 6 esitetty kielivaihtoehtovalikoima siis näytti osittain paremmalta kuin se todellisuudessa onkaan. Ensi silmäyksellä siis vaikuttaisi, että kaikki Euroopan parlamentin ajankohtaiset tiedotteet on käännetty kaikille kielille. Näin ei kuitenkaan ole, sillä 27,3 % kohdesivuista ei ollut saatavilla kaikilla niillä kielillä, jotka kielivalintapainikkeiden mukaan olisivat pitäneet olla saataville. Muutamassa tapauksessa kohdesivuston teksti oli linkin kielivalintapainikkeiden mukaan käännetty kaikille kielille, mutta jostain syystä muutamalta kohdesivulta puuttui suomenkielinen (4 kpl), saksankielinen (1 kpl) tai slovakinkielinen (3 kpl) käännös. Täähän ei löytynyt mitään selvää syytä tekstien aiheista, joten kysymyksessä on todennäköisesti jokin tekninen vika tai muu kielen asemaan liittymätön syy.

Yhteensä 13,2 prosentissa linkeistä niiden kohdesivun kielivaihtoehtovalikoima oli merkitty virheellisesti. Täydellisen monikielisyys puuttumiseen oli yleensä kaksi syytä. Suurimmassa osassa syynä oli kohdesivuston uutismainen sisältö, jolloin sivun perusrakenne oli saatavilla millä tahansa virallisella kielellä, mutta teksti, johon linkissä viitattiin, oli jokaisessa kieliversiossa saatavilla ainoastaan englanniksi tai ranskaksi. Erityisesti jos linkki johti Euroopan parlamentin lehdistöhuoneeseen, sivun runko oli

muuten kieliversioiden kielellä, mutta linkissä viitattu teksti oli käännetty ainoastaan englanniksi ja ranskaksi. Näin ollen linkin kohdesivuston teksti ei todellisuudessa ollut saatavilla niillä kielillä, joilla se oli indikoitu olevan saatavilla.

Taulukko 7. Poikkeamat indikoiduista kielivalintamahdollisuuksista.

	Linkkejä	Enemmän kielivaihtoehtoja kuin indikoitu		Vähemmän kielivaihtoehtoja kuin indikoitu		Virheellisesti merkittyjä kielivaihtoehtoja yhteensä	
	kpl	kpl	%	kpl	%	kpl	%
Euroopan komissio	166	0	0	15	9,0	15	9,0
Euroopan neuvosto	30	7	23,3	1	3,3	8	26,7
Euroopan parlamentti	44	0	0	12	27,3	12	27,3
Muut toimielimet	40	0	0	2	5,0	2	5,0
Yhteensä	280	7	2,5	30	10,7	37	13,2

Taulukon 7 perusteella voidaan todeta, että muutamassa tapauksessa kielivalintavaihtoehtoja oli myös indikoitua enemmän. Sivustolla olevan linkin perään oli unohdettu merkitä, että se on saatavilla myös muulla/muilla kielillä kuin linkin kieli. Joissain tapauksissa useita kielivaihtoehtoja oli indikoitu virheellisesti siten, että jokin olemassa olevista vaihtoehdoista oli unohtunut ilmoittaa kielivalintapainikkeella. Tästä voisi siis todeta, että osa puuttuvista tai virheellisesti merkityistä kielivaihtoehdoista johtui ainoastaan virheellisistä merkinnöistä tai tietoteknisistä ongelmista.

Linkkejä *Uutta sivustolla* -osiossa oli yhteensä 280. *Uutta sivustolla* -osion linkeistä yli puolet (166 kpl) on Euroopan komission tiedonantoja. Loput linkeistä jakautuivat suhteellisen tasaisesti parlamentille, Euroopan neuvostolle ja muiden toimielinten alle. Muut toimielimet on taulukossa yhdistetty yhdeksi ryhmäksi, sillä sivustolla näkyneiden toimielinten kirjo oli suuri ja useimmat esiintyivät kuukauden aikana vain muutaman kerran. Taulukossa 7 *Muut toimielimet* -kohtaan on yhdistetty satunnaisemmin tiedotteita julkaisseet toimielimet tai erillisvirastot, kuten Alueiden komitea, johon liittyviä linkkejä julkaistiin sivustolla tammikuun aikana 12 kappaletta. Seuraavaksi useimmin esiintyivät Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitos (6 kappaletta linkkejä) ja Eu-

roopan talous ja sosiaalikomitea sekä Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen (molemmilta 3 kappaletta linkkejä). Muut toimieliimet tai virastot olivat julkaisseet yhden tai kaksi osioon linkitettyä tiedotetta tammikuun aikana.

Linkkejä seurattessani havaitsin, että Euroopan parlamentin alle jaotellut linkit johtivat parlamentin sivustolla¹⁶ oleviin lehdistötiedotteisiin, artikkeleihin tai teemasivustoihin. Euroopan neuvoston linkit johtivat neuvoston omille sivuille¹⁷ tai lehdistötiedotteisiin. Euroopan komission linkit johtivat komission eri politiikoiden alasivustoille¹⁸ (esim. ympäristö) tai EUROPA-portaalin *Press Room*:iin¹⁹. Komission 166 otsikkolinkistä 76 kappaletta (45,8 %) johti EUROPA-portaalin *Press Room*:iin. Vaikka esimerkiksi EUROPA-portaalin *Press Room* sisältää lehdistötiedotteita ja on siten suunnattu ensisijaisesti joukkoviestintien edustajille, tarkastelen myös sinne johtavien linkkien kielikäyttäjää unionin kielivalintojen hahmottamiseksi. Perusteluna lehdistötiedotteiden kielen havainnoinnille voi pitää sitä, että jo portaalin etusivulta lähtien sivuston käyttäjää ohjataan hakemaan lisätietoa lehdistötiedotteista tarjoamalla ajankohtaiset asiat linkkeinä *Press Room*:iin. Se siis vaikuttaisi olevan tärkeä ajankohtaisen tietojen varasto, jonka avulla kuka tahansa voi selvittää viimeisimmät Euroopan unioniin liittyvät puheenaiheet.

Taulukko 8. *Uutta sivustolla* -osion kohdesivujen kielivaihtoehdot.

Käytetyt kielet	Uutta sivustolla (N=280)	
	kpl	%
Kaikki 22 kieltä ²⁰	55	19,6
Englanti	275	98,2
Ranska	125	44,6
Saksa	101	36,1
Espanja	61	21,8
Tanska	56	20,0
Bulgaria, suomi ja viro.	55	19,6

¹⁶ <http://www.europarl.europa.eu/>

¹⁷ <http://www.consilium.europa.eu/>

¹⁸ <http://ec.europa.eu/>

¹⁹ http://europa.eu/press_room/index.htm

²⁰ Tiedotteet saatavilla iirin kielellä hyvin harvoin.

Uutta sivustolla -osion kohdesivuista vain noin viidesosa (19,6 %) oli saatavilla 22 vierallisella kielellä (taulukko 8). Englannin kielellä oli saatavilla lähes kaikki informaatio lukuun ottamatta muutamaa pelkästään ranskankielistä tiedotetta. Ranskaksikin oli saatavilla ainoastaan alle puolet osion kohdesivuista. Muilla kielillä informaatiota tarjottiin vielä huomattavasti vähemmän. Tässä osiossa korostuikin vahvimmin englannin asema muihin kieliin nähden, sillä kaikki linkit ja lähes kaikki kohdesivut olivat saatavilla englanniksi. Muiden kielivaihtoehtojen saatavuus oli huomattavasti heikompi.

6.5.4 *Pikalinkit*-osion linkit ja niiden kohdesivut

Pikalinkit-osio (kuva 13) sijaitsee aivan sivun oikeassa reunassa ja se sisälsi tarkastelujakson aikana seitsemästä yhdeksään allekkain olevaa kuvaketta eli banneria. Banneri on verkkosivuilla oleva mainoskuva, joka toimii linkkinä erilliselle kohdesivulle (Tietotekniikan termitalkoot 2007).

Kuva 12. *Pikalinkit.*

Pikalinkkien otsikoista näkyy (kuva 12 ja taulukko 9), että portaalin kielikäytäntö ei ole erityisen yhtenäinen. Linkit ovat omakielisiä, vieraskielisiä tai niissä on sekä omaa että vierasta kieltä. Kampanjoiden nimet, kuten esimerkiksi *Climate Action*, ovat usein englanninkielisiä ja niitä selittävä teksti omakielinen. Taulukon 9 perusteella voidaan todeta, että linkkien kohdesivut puolestaan ovat vaihtelevasti oma- tai vieraskielisiä (ks. myös liite 2).

Taulukko 9. *Pikalinkit*-osion tarkastelu.

Bannerin teksti	Bannerin kieli	Kohdesivu/ toimielin	Kohdesivun kieli
Eurooppa-vaalit Sinä valitset!	Kaikki paitsi iiri	Euroopan parlamentti: Vaalit 2009 -sivu	Kaikki paitsi iiri
EUR-Lex Käyttäjäkysely	Kaikki kielet	EUROPA-portaali: Kyselylomake	Kaikki kielet
EU career smart choice	Vain englanti	EUROPA-portaali: Euroopan yhteisöjen henkilövalintatoi- misto http://europa.eu/epso/	Kaikki kielet ja li- säksi valittava työ- kieli (de, en tai fr)
EU2009.CZ Tšekki EU:n puheenjoh- tajana	Kaikki kielet	Tšekki Euroopan unionin pu- heenjohtajana: http://www.eu2009.cz	3 kieltä (cs, en ja fr)
Rahoitus- ja talouskriisi	Kaikki kielet	Euroopan komissio: Komission presidentin sivu	4 kieltä (de, en, fr, pt)
Creativity and Innovation European Year 2009	Englanti, ranska tai saksa	Oma sivu portaalissa: http://create2009.europa.eu/	Vain englanti
Debate Europe	Vain englanti	EUROPA-portaali: http://europa.eu/debateeurope	Kaikki viralliset kielet sekä katalaani
Climate action Energiaa muuttuvaan maailmaan	Oma kieli ja englanti	Euroopan komissio: Climate action -sivu	6 kieltä (de, en, es, fr, it ja pl)
Kasvua ja työtä	Kaikki kielet	Euroopan komissio: Kasvua ja työtä -sivu	5 kieltä (de, en, es, fr ja it)
Lissabonin sopimus	Kaikki kielet	EUROPA -portaali: Lissabonin sopimus -sivu	Kaikki kielet
Euroopan kevät 2009	Kaikki kielet	Oma sivu: www.springday2009.net	Kaikki kielet

Tarkastelujakson aikana esillä olleista 11 bannerista seitsemän oli osittain tai kokonaan omakielisiä. Loput bannerien teksteistä olivat ainoastaan englanniksi, ranskaksi tai sak-

saksi. Bannerien 11 kohdesivuista puolestaan kuusi tarjottiin kaikilla 23 virallisella kielellä. Muissa bannereissa kohdesivun kielivalikoima oli rajoitetumpi tai kohdesivu oli pelkästään englanniksi. *Pikalinkit*-osiossa kaikkien 11 linkin kohdesivua oli saatavilla englanniksi. Kohdesivuista 10 oli saatavilla ranskaksi, 9 saksaksi, 8 espanjaksi ja italiaksi, 7 tšekiksi, portugaliksi ja puolaksi. Lopuilla virallisilla kielillä oli saatavilla 6 kohdesivua. Luonteeltaan linkkien kohdesivut olivat joko toimielinten omia sivuja, toimielinten yhteisiä sivuja tai EUROPA-portaalin alaisuudessa olevia sivuja. Taulukkoon 9 on koottu kaikki tarkastelujakson pikalinkit. Lisäksi siinä esitellään bannerin kieli, kohdesivua ylläpitävä taho ja kohdesivun kieli.

Esimerkiksi *Climate Action* -bannerin kohdesivu oli saatavilla vain kuudella kielellä, jotka olivat englannin, ranskan ja saksan lisäksi espanja, italia ja puola. Kontekstista ei käy ilmi, mistä syystä juuri nämä kielet on valittu. Euroopan komission sivuille johtava *Rahoitus- ja talouskriisi* -bannerin kohdesivu oli saatavilla englannin, ranskan ja saksan lisäksi portugaliksi oletettavasti siksi, että osiosta vastaava komissaari oli portugalilainen ja luultavasti kirjoittanut tekstin alun perin portugaliksi.

EU Career – Smart Choice -bannerin kohdesivu (Euroopan yhteisöjen henkilöstövalintatoimisto EPSO) löytyy kaikilla kielillä. Banneria klikatessa saa ensin valita haluamansa kielen 23 virallisesta, jonka jälkeen on vielä valittava haluamansa työkieli eli joko englanti, ranska tai saksa. Sivusto on uuden ohjeistuksen eli IPG:n mukainen, koska sieltä löytyy *language statement*: "tämä sivu on saatavilla 23 kielellä". Osa sivuston sisällöstä on saatavilla ainoastaan kolmella työkielellä.

Taulukossa 9 esitetty kohdesivujen kielivalikoima ei ole täysin pysyvä. Esimerkiksi *Creativity and innovation* -bannerin kohdesivulla kerrotaan englanniksi, että sivusto on tarkoitus kääntää lähiaikoina myös espanjaksi, italiaksi, puolaksi, ranskaksi, ruotsiksi, saksaksi ja tšekiksi. Perusteluja juuri näiden kielten valitsemiselle ei sivulta löydy, ja niitä on myös vaikea päätellä. *Eurooppa-vaalit* -bannerin kohdesivu oli kaikilla virallisilla kielillä iiriä lukuun ottamatta. Tämän sivun muutoin hyvä kielivalikoima johtuu varmastikin siitä, että kevään 2009 Eurooppa-vaalien toivottiin herättävän paljon kiinnostusta.

6.6 Virallisten kielten hierarkia portaalissa

Tässä luvussa olen vertaillut aiemmista luvuista poiketen kaikkia virallisia kieliä keskenään, sillä siten pystyn tarkastelemaan eri kielten välisiä suhteita ja havainnoimaan mahdollisia poikkeuksia. Tarkastelussani olen huomionut edellisissä luvuissa tutkimani portaalin osat 22 kieliversiossa. Taulukkoon 10 olen koonnut tämän tarkastelun tulokset. Tutkimukseni mukaan englanti on sivuston käytetyin kieli, sillä lähes kaikki tieto löytyy englanniksi. Muutamana poikkeuksena joitakin tekstejä oli julkaistu ainoastaan ranskaksi. Ranskan kieli oli englannin lisäksi näkyvästi esillä unionin ulkoisessa tiedotuksessa. Sen sijaan kolmas unionin portaalissa usein esiintyvä kieli saksa oli näitä pienemmässä roolissa. Saksa on Euroopan unionin suurin kieli, mutta tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että saksan kielellä löytyisi automaattisesti paljon tietoa. Monessa sivuston osiossa saksa jää samaan asemaan kuin sitä paljon pienemmätkin viralliset kielet. Ranskan asemaan vaikuttaa varmasti kielen rooli unionin historiassa, sillä unionin alkuaikoina ranska oli unionin käytetyin työkieli (Johansson ja Wiberg 2005: 36). Englanti sen sijaan on vallannut vähitellen alaa ranskalta niin dokumenttien luonnostelukielenä kuin julkaisujenkin kielenä. Englannin käyttö johtuu suurelta osin sen maailmanlaajuisesta roolista globaalina lingua francana. Pääsääntöisesti kuitenkin puhujamäärältään suurimmat kielet olivat portaalilla pienempiä kieliä näkyvämpiä.

Taulukossa 10 on esitetty ensin se, kuinka monta prosenttia linkkien kohdesivuista on saatavilla kaikilla kielillä. Sen jälkeen taulukossa on lueteltu ne kielet, joilla oli saatavilla muita enemmän informaatiota. Kaikista 384 linkistä vain 75 linkin kohdesivu on kaikilla 22 virallisella kielellä eli kaikilla kielillä on saatavissa ainoastaan 20,1 prosenttia. *Uutta sivustolla* -osion linkeistä 19,6 prosenttia oli saatavilla kaikilla kielillä. Samassa taulukossa ovat myös eri kielten osuudet osioista *EU Päivästä päivään*, *Ajankohtaista* ja *Pikalinkit*. *Ajankohtaista* -linkeistä kaikilla 22 kielellä oli saatavissa runsaalla kolmanneksella (35,7 %) ja *EU Päivästä päivään* -linkkien kohdesivuista 18 prosenttia. Pikalinkkeistä 22 kielellä oli saatavilla reilu puolet kohdesivuista. *Uutta sivustolla* -osion kohdesivuista 98,2 prosenttia oli saatavilla englanniksi, 44,6 prosenttia saatavilla ranskaksi ja 36,1 prosenttia saksaksi. Unionin suurimmat äidinkielet englanti, saksa ja ranska esiintyivät muita kieliä huomattavasti useammin.

Taulukko 10. Ajankohtaisten linkkien kohdesivustojen kielivalikoima.

	Uutta sivustolla (N=280)		Ajankohtaista (N=13)		EU päivästä päivään (N=80)		Pikalinkit (N=11)		Yhteensä (N=384)	
	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%
Kaikki 22 kieltä ²¹	55	19,6	5	35,7	15	18,0	6	54,5	81	21,1
Englanti	275	98,2	13	100	80	100	11	100	379	98,7
Ranska	125	44,6	9	64,3	68	85,0	10	90,9	212	55,2
Saksa	101	36,1	8	57,1	46	57,5	9	81,8	164	42,7
Tšekki	55	19,6	6	42,9	37	46,3	7	63,6	105	27,3
Italia	64	22,9	5	35,7	24	30,0	8	72,7	101	26,3
Espanja	61	21,8	6	42,9	24	30,0	8	72,7	99	25,8
Puola	61	21,8	6	42,9	16	20,0	7	63,6	90	23,4
Ruotsi	57	20,4	6	42,9	16	20,0	6	54,5	85	22,1
Hollanti	56	20,0	6	42,9	17	21,3	6	54,5	85	22,1
Kreikka	56	20,0	6	42,9	17	21,3	6	54,5	85	22,1
Tanska	56	20,0	6	42,9	17	21,3	6	54,5	85	22,1
Portugali	55	19,6	6	42,9	18	22,5	7	63,6	85	22,1
Suomi	55	19,6	6	42,9	16	20,0	6	54,5	83	21,6
Liettua	55	19,6	5	35,7	16	20,0	6	54,5	82	21,4
Slovakki	56	20,0	5	35,7	15	18,0	6	54,5	82	21,4
Sloveeni	55	19,6	5	35,7	16	20,0	6	54,5	82	21,4
Muut viralliset kielet ²²	55	19,6	5	35,7	15	18,0	6	54,5	81	21,1

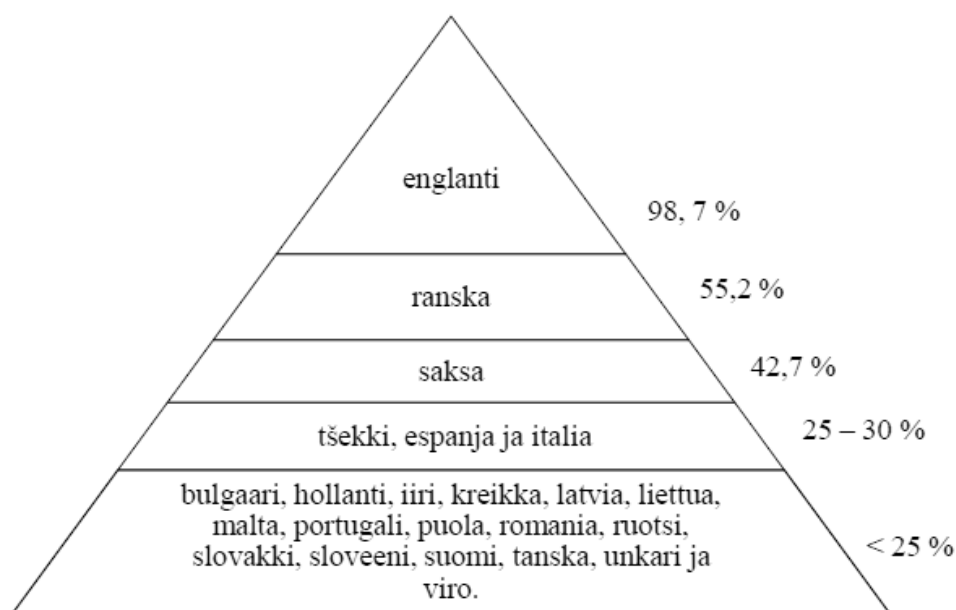
Taulukosta 10 näkyy, että portaalissa oleva tieto oli parhaiten saatavilla englannin kielellä kaikissa tutkimuksessa käsitellyissä portaalien osioissa. Yhteensä englanniksi oli saatavilla 98,7 prosenttia portaalien etusivun linkkien kohdesivuista. Ranskaksi ja saksaksi tietoa oli saatavilla enemmän kuin muilla kielillä, mutta siitä huolimatta niiden ero englanninkielisen tiedon saatavuuteen oli suuri. Myös espanja, italia, ja tšekki näkyivät portaalissa muita kieliä useammin, sillä 25–28 % tiedosta oli saatavilla näillä kielillä. Sen sijaan liettuan, sloveenin ja slovakian kielten ei kuitenkaan esimerkiksi voida ajatella analyysin perusteella saavan erikoiskohtelua. Syynä niiden hieman parempaan saatavuuteen oli se, että tämän tarkastelujakson aikana ainoastaan sattui olemaan esillä joku niitä kieliä puhuvia ihmisiä koskeva uutinen, joka sitten käännettiin ainoastaan sille kie-

²¹ Tiedotteet saatavilla iirin kielellä hyvin harvoin.

²² bulgaria, latvia, malta, romania, unkari ja viro. Huom. ei iiriä.

lelle. Slovakiksi käännetty lehdistötiedote esimerkiksi käsitteli Slovakian liittymistä Euroon.

Myös hollanti, kreikka, puola, portugali, ruotsi ja tanska olivat esillä hieman keskivertoa useammin, mutta koska kohdesivujen kappalemääräinen ero on enää 1–4 linkkiä, voidaan ajatella, ettei näilläkään kielillä ole erikoisasemaa. Tässä tapauksessa ajanjaksolla on sattunut olemaan joku näitä maita koskeva asia. Ja kuten aikaisemmin todettu, jossain tapauksessa myös asioista vastaavan komissaarin äidinkieli pääsi esiin. Näin esimerkiksi kreikankielinen kohdesivu oli saatavilla *Uutta sivustolla* -osiossa poikkeuksellisesti englannin, ranskan ja saksan lisäksi.

Kuvio 4. Virallisten kielten hierarkia portaalissa.

Jäsenyyden kestosta ei muodostunut yksittäistä ratkaisevaa tekijää kielten saamaan asemaan, sillä esimerkiksi Ranska ja hollanti ovat olleet molemmat perustamassa jo Euroopan unionia edeltäviä organisaatioita, mutta kielet eivät ole ollenkaan samanarvoisessa asemassa portaalissa (kuvio 4). Sen sijaan kuitenkin joissakin osioissa kielivalikoima oli rajoitettu yhteentoista viralliseen kieleen, jotka olivat ne viralliset kielet, jotka

olivat virallisia ennen vuoden 2004 laajentumista. Kaiken kaikkiaan kuitenkin puhujamäärältään pienimmät tai 2000-luvulla unionin liittyneiden jäsenvaltioiden kielet näyttävät olevan muita heikommassa asemassa.

Omakielisen tiedon osuus, niin että kohdesivu oli saatavilla kaikilla virallisilla kielillä, on kaikissa nopeasti päivittyvissä osioissa suhteellisen pieni ja englannin kielellä on kiistatta helpoin saada tietoa. Tähän ei varmastikaan ole syynä englannin asema pelkästään Euroopassa, vaan myös sen asema maailmanlaajuisesti. Toisaalta myös espanja on maailmanlaajuisesti suuri kieli, mutta englannin kieli talouden ja politiikan kielenä varmasti kohentaa englannin asemaa muihin verrattuna.

Kyse ei siis välttämättä ole edes siitä, että englantia osataan laajalti, vaan myös siitä, että sitä käytetään tärkeillä osa-alueilla, kuten globaalissa taloudessa. Phillipson (2003: 143) huomauttaakin, että virallisen kielipolitiikan puuttuessa kansainvälisessä taloudessa vahvat kielet valtaavat hallitsevan aseman. Vaikka saksa on unionissa eniten puhuttu äidinkieli, jäi se silti esiintymisyleisyydessään vasta kolmanneksi ja sillä tarjottiin ainoastaan 42,7 % portaalin ajankohtaistiedosta. Espanjaa puolestaan käytetään paljon Euroopan ulkopuolellakin, mutta sillä ei ollut erityisen suurta osuutta portaalin kielivaihtoehtoisissa. Phillipson (2007: 5) onkin todennut, että espanjan tulisi olla näkyvämmässä roolissa unionin viestinnässä sen kansainvälisen aseman ja maailmanlaajuisen puhujamäärän vuoksi. Tšekin kielellä sai hyvin ajankohtaista tietoa, sillä Tšekki oli unionin puheenjohtajavaltio keväällä 2009. Tällä siis näyttäisi olevan positiivisia vaikutuksia kielen näkyvyyteen.

6.7 Informaation luonteen ja julkaisijan vaikutus portaalin kielivaihtoehtoihin

Seuraavaksi vertasin tuloksiani *Information Provider's Guide* -oppaassa eli IPG:ssä (2008) tehtyyn kolmijakoon yleiseen tietoon, erikoistietoon ja uutisiin tai uutisiin liittyvään informaatioon (ks. luku 5.7). Myös tässä luvussa on huomioitu kaikki viralliset kielet. Aineistoni pysyvä tieto voidaan luokitella yleiseksi tiedoksi ja ajankohtainen tieto erikoistietoon ja uutismaiseen tietoon. Tutkimukseni mukaan jako leimaa EUROPA-

portaalissa olevaa kielivalikoimaa, sillä esimerkiksi pysyvä tieto oli suurelta osin omakielistä. Kuten luvussa 6.4 totesin, pysyvä tieto tarjottiin portaalissa suhteellisen hyvin kaikilla kielillä. Aivan perusasioihin liittyvä tieto oli saatavilla kaikilla virallisilla kielillä. Kuitenkin näiltä sivuilta eteenpäin johtavat sivut olivat usein vain muutamilla kielillä. Tästä esimerkkinä unionin toimielimiä tarkemmin esittelevä sivu, joka oli omakielinen, mutta sivuston linkkejä valitessa joutui kuitenkin jo valitsemaan, millä kielellä lisätietoa halusi. Ajankohtainen informaatio puolestaan tarjottiin vaihtelevasti eri kielillä. Perusteluita juuri niiden kielten valinnalle oli kuitenkin vaikea löytää aineiston perusteella.

Taulukko 11. Kielivaihtoehtojen jaottelu sivun sisällön mukaisesti.

Luokka	Kielet portaalissa	Esimerkki	IPG 2008
1	Tieto on saatavilla ainoastaan englanniksi tai ainoastaan ranskaksi.	Englanniksi: Neuvoston lehdistötiedotteet, erillisvirastojen tiedotteet. <i>Creativity and Innovation European Year 2009</i> Ranskaksi: Euroopan talous- ja sosiaalikomitean tiedote,	Uutiset ja uutisiin liittyvä informaatio tarjotaan suppeammalla kielivalikoimalla.
2	Tieto on saatavilla englanniksi, ranskaksi ja saksaksi/tšekiksi	Yleiset lehdistötiedotteet tai ulkosuhteisiin liittyvät asiat. Esimerkiksi Tšekin puheenjohtajakauden liittyvät ajankohtaisuudet eli EU2009.cz-sivusto.	
3	Tieto on saatavilla muutamalla muulla kielellä englannin, ranskan ja saksan lisäksi.	Lehdistötiedotteet johonkin tiettyyn aiheeseen tai maantieteelliseen alueeseen liittyen, puheet, kampanjat.	Erikoistunut informaatio saatavilla vähintään kahdella kohderyhmän yleisimmin käyttämällä kielillä.
4	Teksti on saatavilla melkein kaikilla virallisilla kielillä (poikkeuksia)	Perustieto Euroopan unionista ja sen toiminnasta. Euroopan parlamentin tiedotteet. Kaikkia maita koskevat lehdistötiedotteet. Lainsäädännölliset dokumentit.	Yleinen informaatio tarjotaan kaikilla virallisilla kielillä

Analyysin perusteella voidaan sivujen linkkien kohdesivujen kielivaihtoehdot jakaa neljään luokkaan (taulukko 11). Lähes puolet etusivuilla olevista linkeistä johti EUROOPA-portaalin lehdistötiedotteisiin, mitkä kuitenkin olivat vain pieni otos koko *Press*

Room:issa olevista lehdistötiedotteista. Näin ollen on syytä olettaa, että etusivulle on linkitetty ainoastaan tärkeimmät ja kiinnostavimmat aiheet. Tiedotteita tarjottiin pääsääntöisesti englanniksi, ranskaksi ja saksaksi. Tiedotteita tarjottiin kuitenkin myös muilla kielillä, ilman että aina oli selvää, miksi kyseiset kielet oli valittu. Toisinaan kielten valintaa saattoi perustella tiedotteen kohdemailla. Esimerkiksi Itä-Euroopan maista kertova tiedote tarjottiin englanniksi, saksaksi ja ranskaksi, mutta myös Itä-Euroopassa sijaitsevien jäsenmaiden kielillä.

Viidesosa linkeistä johti puheenjohtajavaltio Tšekin sivuille. Loppujen linkkien kohdesivuina ovat muut EUROPA:n sivut, komission, parlamentin tai neuvoston sivut. Eri toimielinten käännösten suhdetta tarkastellessa voi olettaa kohdekielen vaikuttavan toimielinten käännösten kieliin. Parlamentti on unionin toimielimistä monikielisin sisäisessä viestinnässä (Jyränki 2005: 62.), ja siten se on monikielinen myös ulkoisessa viestinnässä (taulukko 12). Euroopan neuvostossa ja komissiossa on puolestaan käytössä vähemmän työkieliä, mikä heijastuu myös niiden ulkoiseen viestintään.

IPG:ssä (2008) todettiin, että ajanpuutteen vuoksi uutiset voidaan tarjota kaikkia virallisia kieliä suppeammalla kielivalikoimalla, ja näin myös tutkimukseni mukaan tehdään hyvin usein. Lisäksi IPG:ssä todetaan, että dokumentit eivät sido jäsenvaltioita lainopillisesti, ne voidaan julkaista vain muutamalla kielellä, jotka ovat yleensä englanti, ranska tai saksa. Havainnointini perusteella suurin osa portaalissa olevasta tiedosta on kuitenkin jotain muuta kuin lakitekstejä, sillä lakitekstit on kerätty erilliseen *Eur-Lex* -tietokantaan. Analyysini tuloksien perusteella nämä edellä mainitut kielet ovatkin kolme käytetyintä kieltä.

Osa uudemmissa sivustoista oli selkeästi IPG:n (2008) mukainen siten, että sivulla ilmoitettiin aina selvästi millä kielillä se oli saatavilla ja kerrottiin sivun tarkoituksesta ja kohderyhmästä. Tämäkään ei toisaalta aina perustele sivun kielivalikoimaa, sillä esimerkiksi EU2009.cz-sivusto on saatavilla ainoastaan englanniksi, ranskaksi ja tšekiksi siitäkin huolimatta, että sivustolla määritellään sen kohderyhmäksi kaikki asiasta kiinnostuneet yleisöt. Suuri osa sivustoista ei kuitenkaan vielä täytä IPG:n vaatimuksia siitä, miten kohderyhmä tai kielivalikoima tulisi ilmoittaa kaikilla sivuilla.

Tätä muutaman kielen valintaa perustellaan sillä, että ajankohtaista tietoa ei ehditä tuottaa ja päivittää muuta kuin muutamalla kohderyhmän eniten käyttämällä kielellä (IPG 2008). Suurinta osaa ajankohtaisesta tiedosta ei siis edes yritetä kääntää kaikille kielille. Portaalissa ongelmaksi muodostui kuitenkin se, että siellä olevasta tiedosta on vaikea selvittää, mikä on tarkoitettu kohderyhmä, sillä sitä ei kerrota käyttäjille.

6.8 Yhteenveto tuloksista

Tarkastelin portaalin kielivalikoimaa sekä pysyvän että ajankohtaisen tiedon esittämisen näkökulmasta. Pysyvä tieto oli suhteellisen hyvin saatavilla kaikilla muilla virallisilla kielillä, paitsi iirin kielellä. Portaalin etusivun kautta pääsee helposti vain pysyvään tietoon, jos tietoa haluaa saada omalla kielellään. Ajankohtainen tieto jää helposti kieli-muurin taakse, sillä vain pieni osa siitä tarjottiin kaikilla virallisilla kielillä. Ajankohtaisuuksien kielivaihtoehtoihin heijastui selvästi se, että ajankohtaiset asiat olivat usein linkkejä suoraan eri sivujen uutisosioon tai portaalin *Press Room*:iin, joka sisälsi lehdistötiedotteita. *Press Room*:in pääsääntöiset kielet olivat englanti, ranska ja saksa. Tarpeen tai kohderyhmän mukaan tiedotteita julkaistiin myös muilla kielillä.

Kuvaan 12 on merkitty se, miten suuri osa kunkin osion informaatiosta oli saatavilla 22 virallisella kielellä. Iirin kieltä ei tässä yhteydessä ole huomioitu sen muista poikkeavan aseman vuoksi. Parhaiten omakielistä informaatiota sisälsivät siis osiot 1 ja 4, jotka sisälsivät perustietoa Euroopan unionista. Nämä osiot olin luokitellut pysyväksi tiedoksi. Kaiken kaikkiaan portaalin 384 tutkitusta kohdesivusta 215 (56 %) oli saatavilla 22 virallisella kielellä.

Osiot 2, 3 ja 8 sen sijaan sisälsivät useammin päivittyvää ja siten ajankohtaisempaa tietoa unionin asioihin liittyen. Näissä osioissa parhaimmillaankin vain 55 prosenttia informaatiosta tarjottiin 22 virallisella kielellä. Osion 5 *Uutta sivustolla* -linkin takaa löytyvän sivuston kohdesivuista puolestaan viidesosa (20 %) tarjottiin 22 virallisella kielellä. Muita osion 5 linkkejä tai osioita 6 ja 7 en tässä tutkimuksessa analysoinut.

The screenshot shows the Finnish version of the European Union website. Annotations with circled numbers 1 through 8 point to various elements: 1 (logo), 2 (navigation), 3 (main content), 4 (sub-navigation), 5 (top navigation), 6 (language dropdown), 7 (search bar), and 8 (sidebar). Percentages are overlaid on the page: 36% near the top news, 18% near the 'EU PÄIVÄSTÄ PÄIVÄÄN' section, 92% near the 'VUOROPUHELU EU:N KANSSA' section, 73% near the 'EU ASIAKIRJOJEN ONLINE KIRJASTO' section, and 55% near the sidebar.

Kuva 13. Portaalin etusivujen osioiden omakielisyysaste.

Yleisesti ottaen englanti oli portaalin ehdottomasti käytetyin kieli. Sen lisäksi, että kaikki tieto löytyi englanniksi, portaalissa oli myös paljon tietoa, jota ei ollut käännetty muille kielille. Ranska oli englannin jälkeen toiseksi käytetyin kieli ja saksa kolmanneksi käytetyin. Euroopan unionin puheenjohtajamaana toimivan Tšekin kieli oli myös vahvasti esillä. Iirin kieli on erityisasemassa muihin kielisiin verrattuna, sillä vaikka se on virallinen kieli ja oikeudellisten tekstien kieli, sitä ei tulkata unionin elimissä. Sen asema EUROPA-portaalissa näytti olevan muita rajoittuneempi. Tässä yhteydessä on myös todettava, että omakielisellä haku-toiminnolla (analyysin ulkopuolelle rajattu osio 7) ja omakielisillä hakusanoilla löytää huonosti informaatiota portaalista, jos haettava materiaali on olemassa ainoastaan vieraskielisenä.

Huomattavaa oli myös se, että jos jotain tietoa ei ollut saatavilla käyttäjän omalla kielellä, vaihtoehdoksi tarjottiin poikkeuksetta englantia. Tällöin siis oletettiin, että käyttäjän

parhaiten osaama vieras kieli on englanti. Muutamassa tapauksessa linkin kohdesivu aukesi englanninkielisenä, mutta kielivalintavalikosta käyttökieleksi pystyi kuitenkin valitsemaan minkä tahansa virallisen kielen. Tieto oli siis saatavissa omalla kielellä, mutta jos kielivaihtoehtoja ei huomannut erikseen tarkistaa, saattoi luulla, ettei sisältö ole tarjolla muilla kielillä kuin englanniksi.

Portaalin kielivalintoja perustellaan EUROPA-sivustolla (EUROPA 2008a), sillä että esimerkiksi erikoistieto tarjotaan ainoastaan kohderyhmien parhaiten osaamalla kielellä. Tutkimuksen mukaan englanti on parhaiten osattu vieras kieli ja sen jälkeen tulevat ranska ja saksa (*Special Eurobarometer 243* 2006: 13). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki kansalaiset saisivat tietoa kielellä, jota he ymmärtävät, sillä 44 % Euroopan unionin kansalaisista ei puhu mitään vierasta kieltä (*Perustietoa Euroopasta ja euroopalaisista* 2007: 67).

Tehdessäni havaintoja siitä, minkä instituution alle linkin kohdesivu kuului, löysin yhteyden instituutioiden sisäisen viestinnän kielten ja ulkoisessa viestinnässä olevien kielivalintamahdollisuuksien välillä. Monikielisin toimielin Euroopan parlamentti julkaisi eniten tietoa kaikilla virallisilla kielillä. Euroopan komission ja Euroopan unionin neuvosto puolestaan julkaisivat tietoa joko 22 virallisella kielellä, 3–6 kielellä tai vain englanniksi. Muut toimielimet ja erillisvirastot julkaisivat tietoa 22 kielellä kaikista heikoimmin.

Tutkimuksen tuloksista näkyy, että kaikilla EU-kansalaisilla ei ollut pääsyä omakieliseen tietoon. Suurimpien kielten puhujille on tarjolla enemmän omakielistä tietoa kuin muille. Toisaalta suuret kieletkään eivät ole tasa-arvoisessa asemassa keskenään, sillä esimerkiksi saksan kielellä on enemmän puhujia kuin ranskan kielellä, mutta silti ranskaksi on saatavilla portaalissa enemmän tietoa. Käyttäjien äidinkieli ja kielitaito siis vaikuttaa siihen, millaiset mahdollisuudet heillä on löytää tietoa Euroopan unionista ja sen toiminnasta EUROPA-portaalista.

7 PÄÄTÄNTÖ

Tutkielmassani tarkastelin Euroopan unionin verkkotiedottamista. Tutkin sitä, miten Euroopan unioni toteuttaa monikielisyyttä EUROPA-portaalissa. Monikielisyyden toteutumista havainnoin tutkimalla portaalin eri kieliversioiden etusivuilta sitä, 1) millaisena kielitarjonta näyttäytyy käyttäjälle ja 2) millä eri kielillä portaalissa tarjotaan tietoa eri asioista. Tarkastelin kielitarjontaa ainoastaan virallisten kielten osalta. Tutkimuksessa painotin sitä vaikutelmaa, mikä käyttäjälle eli kansalaiselle syntyy unionin verkkotiedottamisen kielitarjonnasta.

Tutkimukseni aineistona oli EUROPA-portaalin eri kieliversioiden etusivujen linkit ja linkkien kohdesivut sekä *Uutta sivustolla* -linkin takaa löytyvä kooste jokaisen kuukauden ajankohtaisesta informaatiosta. Tutkimuksessa oli tarkastelun kohteena kahdeksan portaalin eri kieliversiota, jotka olivat bulgaria, englanti, espanja, ranska, saksa, suomi, tanska ja viro, mutta tein havaintoja myös muista kielistä. Tutkimuksessani analysoin portaalin etusivuilla olevaa pysyvää ja ajankohtaista informaatiota tarkastelemalla etusivuilla olevia linkkejä ja niiden kohdesivujen (molempia 1112 kpl) kieliä. Tieto oli luokiteltu pysyvään ja ajankohtaiseen sen päivittymistiheyden perusteella.

Tutkimukseni perusteella käyttäjän portaalista saama ensivaikutelma oli suhteellisen omakielinen, sillä etusivujen linkeistä vähintään 90,3 prosenttia tarjottiin käyttäjän valitseman kieliversio kielellä. Omakielisin oli englannin kieliversio (100 %), jossa kaikki etusivulla olleet linkit olivat englanniksi. Heikoimmin tutkimistani kielestä olivat edustettuina viro ja bulgaria, joiden kieliversioissa 90,3 % linkeistä oli kieliversion omalla kielellä. Muut tarkastellut kieliversiot sijoittuivat tälle välille. Samalla osoittautui myös todeksi oletukseni siitä, että käyttäjä kohtaa vieraskielistä tekstiä jo etusivulla. Näin oli siis kaikissa muissa kuin englanninkielisessä kieliversiossa.

Tutkimukseni perusteella voidaan todeta, että portaalista oli helpompi löytää pysyvää kuin ajankohtaista tietoa omalla kielellään. Pysyvää tiedosta 75 prosenttia tarjottiin kaikilla virallisilla kielillä, kun iirin kieltä ei huomioida. Iirin kielillä informaatiota oli saatavilla huomattavasti muita kieliä heikommin, mikä johtuu siitä, että vuoteen 2007

asti Irlanti on käyttänyt ainoana virallisena kielenään englantia. Ajankohtaisesta tiedosta puolestaan ainoastaan 20,1 prosenttia oli saatavilla kaikilla virallisilla kielillä. Kaiken kaikkiaan portaalin tutkituista kohdesivuista 56 % oli saatavilla 22 virallisella kielellä. Toisinaan tietoa ei ollut käännetty englannin lisäksi muille kielille, toisinaan tieto taas löytyi 1–5 kielellä englannin lisäksi. Tällöin informaatio oli saatavilla usein myös italiaksi ja espanjaksi. Kielillä oli siis tutkimukseni mukaan portaalissa selkeitä hierarkioita, aivan kuten unionin muussakin viestinnässä (ks. Phillipson 2007:4). Verkkotiedotus ei ole erityisen monikielistä, sillä englanniksi, ranskaksi ja saksaksi on saatavilla paljon enemmän tietoa kuin muilla kielillä. Tässä yhteydessä voidaan todeta myös tutkimuksen ulkopuolelle rajaamastani portaalin hakutoiminnosta se, että omakielisellä hakutoiminnolla ja omakielisillä hakusanoilla löytää huonosti informaatiota portaalista, jos haettava materiaali on olemassa ainoastaan vieraskielisenä.

Omakielisen kohdesivun puuttuessa vaihtoehdoksi tarjottiin poikkeuksetta englanninkielistä kieliversiota. Kielivalikoiman analyysi siis osoitti, etteivät kaikki viralliset kielet ole samanarvoisessa asemassa EU:n verkkotiedotuksessa, vaan kustannus- ja aikakäytönsyistä johtuen paljon informaatiota käännetään ainoastaan alueen eniten puhutuimmille kielille. Näin ollen Euroopan unioni ei siis verkkotiedotuksessaan palvele erikielisten EU-kansalaisten tarpeita omakielistä viestinnästä. Unionin puheenjohtajavaltiona toimiminen näyttäisi kuitenkin tarjoavan myös puhujamäärältään pienemmille kielille hetkellisesti enemmän näkyvyyttä, sillä tšekki oli virallisista kielistä eniten esillä edellä mainittujen kielten jälkeen siitä syystä, että Tšekki toimi unionin puheenjohtajavaltiona kevään 2009. Phillipson (2003: 183) onkin huomauttanut, että unionin toimien läpinäkyvyyden lisäämiseksi on oleellista, että jo lakien valmisteluvaiheessa julkaistavat dokumentit tarjotaan internetissä kaikilla virallisilla kielillä.

Tiedon saatavuuteen eri kielillä näyttää tutkimukseni perusteella vaikuttavan ensisijaisesti tiedon luonne eli jos tieto oli nopeasti vaihtuvaa tai uutisluontoista, sitä ei useinkaan käännetty kaikille kielille. Myös tietoa tuottavan instituution voidaan ajatella vaikuttavan tiedon kääntämiseen, sillä Euroopan parlamentin tuottama tieto oli useimmin saatavilla kaikilla virallisilla kielillä, kuin minkään muun instituution tarjoama tieto.

Ernst & Youngin (2008) tutkimuksen mukaan EUROPA-portaalin kielipeitto oli lähes 100 %, kun huomioitiin englantia, ranskaa, saksaa, espanjaa ja italiaa osaavat. Kaiken kaikkiaan 86 % kyselyyn vastanneista koki portaalin kielivaihtoehdot riittäviksi, vaikka esimerkiksi suomea oli ilmoittanut osaavansa 2 % ja viroa 1 % tutkimukseen osallistuneista. Tämä kertoisikin siitä, että tiedon löytäminen helpottuu, kun se on saatavilla ymmärrettävällä kielellä. Oman tutkimukseni mukaan kuitenkin portaalin kohdesivuista ainoastaan 56 % oli saatavilla kaikilla virallisilla kielillä iiriä lukuun ottamatta. Verrattaessa Ernst & Youngin tutkimuksen tuloksia omiin tuloksiini, voisi päätellä, että portaalia käyttävät pääosin vain ne, jotka kokevat löytävänsä sieltä helposti tietoa hyvin ymmärtämällään kielellä. Näin ollen kielitaito voi muodostua esteeksi tiedonsaannille.

Analyysini tulosten perusteella voidaan todeta, että Euroopan unioni antaa internetsivuillaan ymmärtää englannin tai ranskan kielen osaamisesta olevan enemmän hyötyä kuin esimerkiksi saksan taidoista, sillä portaalissa on paljon tekstejä, jotka ovat luettavissa ainoastaan toisella näillä kielillä. Johansson ja Wiberg (2005: 44) ovatkin todenneet, että Euroopan unionissa käyttökielten valinnalla osoitetaan epäsuorasti, mitkä kielet ovat tärkeitä ja näin ollen sillä on vaikutus myös kansalaisten asenteisiin eri kieliä kohtaan. Tästä hyvänä esimerkkinä on EUROPA-portaalin lehdistötiedote-sivusto, joka on ainoastaan englanniksi, ranskaksi ja saksaksi. Näin siis tulee selväksi, että vaikka muiden kielten osaamisesta on etua, pitää EU-kansalaisen hallita myös vähintään yksi näistä kielistä hyvin saadakseen ajankohtaista tietoa. Tämä vaikuttaa varmasti kielenopetuksen linjauksiin jäsenvaltioissa. Phillipsonin (2003: 15) mukaan kielipolitiikkaan vaikuttavatkin aina muun muassa asenteet kieliä kohtaan sekä uskomukset niiden valta-asemasta ja hyödyllisyydestä.

Spolsky (2004: 53) korostaa, että ylikansallisissa organisaatioissa on aina jännite käytännöllisyyteen pyrkimisen ja kielten symbolisen arvostuksen välillä. Valittavaan kielipolitiikkaan vaikuttaa unionin senhetkisen tilan lisäksi kielen asema eli korostetaanko kielen symbolista arvoa vai sen kommunikatiivista funktiota (ks. Sajavaara 2000: 74). Euroopan unionissa kielivalintoja perustellaan usein ajan ja käytössä olevien resurssien puutteella. Tällöin käytännöllisyys vaikuttaisi olevan kielten symbolista arvoa tärkeämpi. Vaikka 23 virallisen kielen valinnalla on korostettu juuri kielten symbolista tasa-

arvoisuutta. Phillipsonin (2003) mukaan kielipolitiikalla voitaisiinkin varmistaa, ettei kukaan joudu eriarvoiseen asemaan. Tärkeintä kuitenkin olisi, ettei kieliasioita jätetä *laissez-faire* -politiikan varaan, vaan kaikkien kieliryhmien tasa-arvoinen kohtelu varmistettaisiin virallisella kielipolitiikalla.

Tutkimukseni tulosten mukaan englantia puhuvat/osaavat unionin kansalaiset ovat ainoa ryhmä, jolle kaikki unionista EUROPA-portaalissa oleva tieto on saatavilla heidän ymmärtämällään kielellä. Christiansen (2006: 37) toteaaakin, että englantia äidinkielenään puhuvat hyötyvät nykyisestä kielitilanteesta. Näin ollen vaikka unionin alueella on paljon englantia, saksaa ja ranskaa taitavia ihmisiä, eivät he kaikki ole samassa asemassa niitä äidinkielenään puhuvien kanssa. Jo pelkästään erilaiset kampanjat englanninkielisine nimineen (*Debate Europe, Climate Action*) asettavat kielitaidottomille esteen lähentyä käsiteltäviä teemoja. *Valkoisessa kirjassa* (2006: 4) julistettu periaate ”Eri taustoja edustavilla kansalaisilla olisi oltava oikeus saada tasapuolista ja kattavaa tietoa EU:sta ja varmuus siitä, että EU:n toimielimet kuuntelevat heitä.” ei siis toteudu unionin verkkotiedotuksessa edes virallisten kielten osalta.

Jyrängin (2005: 71) mukaan muutaman kielen valitseminen unionin käyttökieleksi ei ole demokraattista, sillä eurooppalaisesta demokratiasta tulee siten kielitaitoisen eliitin demokratiaa ja osa kansalaisista jää kielimuurin takia koko unionin kattavan keskustelun ulkopuolelle. Osallistumista varten kansalaiset tarvitsevat myös tietoa ajankohtaisista asioista. Tällä hetkellä kansalaisten on vaikea saada tietoa esimerkiksi komission ajankohtaisesta toiminnasta, sillä siitä ainoastaan 15 % *Uutta sivustolla* -osion komissiota koskevasta informaatiosta tarjottiin 22 virallisella kielellä. Euroopan unioni ilmoittaa kielipolitiikakseen monikielisyuden (EUROPA 2008d), mutta toisesta dokumentista käy ilmi, että informaation tarjoaminen tasapuolisesti kaikilla kielillä on ajanpuutteen ja kustannustehokkuuden nimissä haasteellista (EUROPA 2008a). Tästä syystä käyttöön valitaan ainoastaan ne kielet, joita suurimman osan kohderyhmästä uskotaan osaavan. Suosituin ehdotus unionin monikielisyysyteen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi näyttäisikin tutkijoiden keskuudessa olevan yksilön kielitaidon kehittäminen (ks. Christiansen 2006).

Teknologian vaikutus kielellisiin valintoihin ei ole yksiselitteinen. Samalla kun internet on helpottanut kielellistä monimuotoisuutta, se on myös lisännyt joidenkin kielten hallitsevaa asemaa. (Tonkin ja Reagan 2003: 7.) Näin on tutkimukseni mukaan tapahtunut myös EUROPA-portaalissa, jossa muutama kieli on muita enemmän esillä. Tulevaisuudessa portaalissa voitaisiin tarjota nykyistä enemmän kaikille kielille käännettyä tietoa. Näin yhä useampi käyttäjä kokisi portaalin hyödylliseksi tietolähteeksi. EU:n on kansalaisia lähentyäkseen otettava näihin suoraan kontaktia, eikä ”yhteydenpito” voi tapahtua pelkästään jäsenvaltioiden välityksellä. Siksi onkin hyvä tarjota internetissä kaikki EU-kansalaiset yhdistävä tietopankki.

Tutkimukseni aineiston koko oli riittävä, sillä tietyt kielet nousivat muiden edelle jokaisessa osiossa. Siitä huolimatta vastaan tuli myös joitakin poikkeustapauksia. Olisin mielelläni ryhmitellyt kieliä luokkiin niiden esiintymisen yleisyyden perusteella, mutta poikkeukset ja eri osioissa saatavilla olevien kielten vaihtelu teki mahdottomaksi yksiselitteisen ja yleispätevän luokittelun. Linkkien laskemisen lisäksi olisi voinut tarkastella myös niitä aiheita, joita oli käännetty vain muutamalle kielelle. Tämä olisi saattanut tuoda lisätietoa erityisesti kolmen käytetyimmän kielen (englanti, ranska ja saksa) jälkeen tulevien kielten keskinäisistä suhteista. Pelkkiä linkkien ja kohdesivujen kieliä tarkkailemalla en saanut selitystä sille, mistä ajankohtaisista aiheista tiedotettiin kaikille kieliryhmille ja mistä aiheista pelkästään kolmella käytetyimmällä kielellä. Toisaalta uskon, että tätä selitystä on mahdotonta löytää pelkästään sivuja tarkastelemalla. Näin ollen joidenkin käännösten olemassaolo tai olemassaolon puute jäi omien pohdintojeni varaan.

Portaalin etusivuja tarkastelemalla sain kuvan siitä, millaisena sivusto näyttäytyy erityisesti sitä ensi kertaa käyttävälle. Pysyvän ja ajankohtaisen informaation linkkien ja niiden kohdesivujen kieliä tarkastelemalla ja laskemalla sain kuvan siitä, millä kielillä portaalista on mahdollista saada erityyppistä informaatiota. Näiden kysymysten avulla pääsin tavoitteeseeni, joka oli selvittää sitä, miten monikielisyys toteutuu verkkotiedottamisessa. Tutkimukseni vahvisti oletukset siitä, ettei portaalissa tapahtuva verkkoviestintä ole täysin monikielistä ja että eri viralliset kielet ovat keskenään eriarvoisessa asemassa

tiedotuksen kielinä. Erityisesti ajankohtaisista asioista on vaikea saada tietoa kaikilla virallisilla kielillä.

Jatkotutkimuksessa olisi otettava huomioon myös käyttäjien kokemukset vielä Ernst & Youngin (2008) tekemää tutkimusta perusteellisemmin. Tärkeätä olisi löytää ne ryhmät, jotka eivät vielä portaalilla käytä ja jotka kokevat kielen ongelmaksi sen käyttämisessä. Tutkimus tulisikin suorittaa muutoin kuin kyselylomakkeella portaalissa. Muutenkin portaalien käytettävyydessä olisi tutkimista, sillä nyt siellä pyritään tarjoamaan yhdessä osoitteessa tietoa niin tavallisille kansalaisille kuin eri alojen ammattilaisille.

LÄHTEET

- Anderson, Benedict (2007). *Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua (1983)*. Suomennos Joel Kuortti ja Jouko Nurmiainen. Tampere: Vastapaino.
- Ammon, Ulrich (1991). The status of German and other languages in the European Community. Teoksessa: *A Language Policy for the European Community. Prospects and Quandaries*, 241–254. Toim. Florian Coulmas. New York: Mouton de Gruyter.
- Ammon, Ulrich (2006). *Language conflicts in the European Union*. International Journal of Applied Linguistics 16: 3, 319–338.
- Aula, Pekka & Janne Matikainen & Mikko Villi (2006). Verkko yhteiskunnallisena tilana. Teoksessa: *Verkkoviestintäkirja*, 9–21. Toim. Pekka Aula, Janne Matikainen & Mikko Villi. Helsinki: Yliopistopaino.
- Avain EU-käsitteisiin* (2007). Toim. Tero Erkkilä ja Teija Tiilikainen. Helsinki: Eurooppa-tiedotus. 4. painos.
- Bourdieu, Pierre (1991). *Language and Symbolic Power*. Toim. John B. Thompson. Cambridge: Polity Press
- Carson, Lorna (2003). *Multilingualism in Europe: a case study*. Brussels: P.I.E.-Peter Lang. Multiple Europes No. 18.
- Chesterman (2005). Englanti globaalina ja eurooppalaisena lingua francana. Teoksessa: *Monikielinen Eurooppa: kielipolitiikkaa ja käytäntöä*, 115–128. Toim. Marjut Johannsson & Riitta Pyykkö. Helsinki: Gaudeamus.
- Christiansen, Pia Vanting (2006). *Language Policy in the European Union. European/English/Elite/Equal/Esperanto Union*. Language Problems and Language Planning 30: 1, 21–44.
- Clyne, Michael (1997). Multilingualism. Teoksessa: *The Handbook of Sociolinguistics*, 301–314. Toim. Florian Coulmas. Oxford: Blackwell.
- Clyne, Michael (2004). Towards an agenda for developing multilingual communication with community base. Teoksessa: *Multilingual communication*, 19–39. Toim. Juliane House & Jochen Rehbein. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company 2004.
- Communicating about Europe via the Internet* (2007). Engaging the Citizens. Komission tiedonanto SEC (2007) 1742. Lainattu 17.2.2009: http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/pdf/internet-strategy_en.pdf

- Cooper, Robert L. (1989). *Language planning and social change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coulmas, Florian (1991). European integration and the idea of the national language. Teoksessa: *A Language Policy for the European Community. Prospects and Quandaries*, 1–43. Toim. Florian Coulmas. New York: Mouton de Gruyter.
- Edwards, John (1985). *Language, Society and Identity*. Oxford: Blackwell.
- Edwards, John (1994). *Multilingualism*. London: Routledge.
- Ernst & Young (2008). *Evaluation of the EUROPA website. Final Report. European Commission. DG Communication*. Lainattu 30.1.2009: http://europa.eu/survey/feb08/results/europa_final_report_en.pdf
- Ethnologue (2005). *Ethnologue: Languages of the World. SIL International*. Lainattu 15.4.2008: http://www.ethnologue.com/ethno_docs/distribution.asp?by=area#1
- Euroopan komissio (2007). Translating for a multilingual community. European Commission. Publications office. Lainattu 20.2.2009: http://ec.europa.eu/dgs/translation/bookshelf/brochure_en.pdf
- Euroopan parlamentti (2007a). Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. heinäkuuta 2007 komission, parlamentin ja neuvoston käännösmenoja koskevasta tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksesta nro 9/2006. Lainattu 26.2.2009: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2007-0315&language=FI&ring=A6-2007-0215>
- Euroopan parlamentti (2007b). *Monta kieltä, yksi Euroopan parlamentti*. Lainattu 26.2.2009: http://www.europarl.europa.eu/news/public/focus_page/008-11817-295-10-43-901-20071017FCS11816-22-10-2007-2007/default_p001c001_fi.htm
- Euroopan talousyhteisön neuvosto (1958). Asetus N:o 1 Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevista järjestelyistä. Virallinen lehti nro 017, 06/10/1958 s. 0385–0386. Suomenk. erityispainos Alue 1 Nide 1 s. 0014. Lainattu 30.3.2009: <http://eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31958R0001:FI:HTML>
- Euroopan unionin perusoikeuskirja (2007). Konsolidoitu toisinto. Euroopan unionin virallinen lehti C 303/1 14.12.2007, 1–16. Lainattu 23.11.2008: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0001:0016:FI:PDF>

- Euroopan unionin neuvosto* (2008). Neuvoston päätelmät monikielisuudesta (2008/C 140/10) Euroopan unionin virallinen lehti C 140/14 6.6.2008, 14–15. Lainattu 13.5.2009: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:140:0014:0015:FI:PDF>
- Euroopan yhteisön perustamissopimus* (2002). Konsolidoitu toisinto. Virallinen lehti C 325. Lainattu 24.3.2009: http://eur-lex.europa.eu/fi/treaties/dat /12002E/pdf/12002E_FI.pdf
- EUROPA (2007). *Usein kysytyt kysymykset Euroopan unionin kielipolitiikasta*. Euroopan unioni. Lainattu 30.1.2009: <http://europa.eu/languages/fi/document /59>
- EUROPA (2008a). *Tietoa EUROPA-palvelimesta*. Lainattu: 12.11.2008: http://europa.eu/abouteuropa/faq/index_fi.htm
- EUROPA (2008b). *Euroopan unionin toimielimet ja muut elimet*. Lainattu 12.1.2009: http://europa.eu/institutions/index_fi.htm
- EUROPA (2008c). *Languages of Europe. Regional and Minority Languages*. Lainattu 11.5.2009: http://ec.europa.eu/education/languages/languages-of-europe/doc139_en.htm
- EUROPA (2008d). *EU:n kielipolitiikka*. Lainattu 13.5.2009: http://ec.europa.eu/education /languages/eu-language-policy/doc99_fi.htm
- EUROPA (2009a). *12 Oppituntia Euroopasta*. Lainattu 12.1.2009: http://europa.eu/abc/12lessons/lesson_3/index_fi.htm
- EUROPA (2009b). *Viralliset EU-kielet*. Euroopan komissio. Lainattu 13.5.2009: http://ec.europa.eu/education/languages/languages-of-europe/doc135_fi.htm
- EUROPA (2009c). *Euroopan unionin historia*. Lainattu 13.5.2009: http://europa.eu/abc/history/index_fi.htm
- Facta Tietopalvelu* (2009). Lainattu 12.1.2009: <http://www.facta.fi/?aid=3000473&search=true>
- Flash Eurobarometer 189b* (2006). EU Communication and the Citizens. Euroopan komissio. Lainattu 18.11.2008: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_189a_en.pdf
- Flash Eurobarometer 241* (2008). Information Society as seen by EU citizens. Euroopan komissio. Lainattu 4.2.2009: http://ec.europa.eu/public_opinion /flash/fl_241_en.pdf

- Haarman, Harald (1991). Language politics and the new European identity. Teoksessa: *A Language Policy for the European Community. Prospects and Quandaries*, 103–119. Toim. Florian Coulmas. New York: Mouton de Gruyter.
- Hakala, Salli (2000). Julkisen organisaation olosuhteet. Tietoa, valtaa ja yhteisyyttä. Teoksessa: *Kolmet kasvot – Näkökulmia organisaatioviestintään*, 79–108. Toim. Pekka Aula ja Salli Hakala. Helsinki: Loki-kirjat.
- Hirsjärvi, Sirkka & Pirkko Remes & Paula Sajavaara (2002). *Tutki ja Kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hjerppe, Riitta & Reino Hjerppe (1993). *Eurooppa yhdentyy*. Helsinki: Painatuskeskus Oy. 2. painos.
- Huhta, Marjatta (2005). Eurooppalainen kielipolitiikka ja kielitaitovarannon kehittyminen. Teoksessa: *Monikielinen Eurooppa: kielipolitiikkaa ja käytäntöä*, 98–114. Toim. Marjut Johansson & Riitta Pyykkö. Helsinki: Gaudeamus.
- Information Provider's Guide* (2008). European Commission. Lainattu: 13.2.2009: http://ec.europa.eu/ipg/index_en.htm
- IPG (2008). Ks. *Information Provider's Guide* 2008.
- Jenkins Jennifer (2007). *English as a Lingua Franca: Attitude and Identity*. Oxford: Oxford University Press.
- Johansson, Marjut & Riitta Pyykkö (2005). Johdanto: monikielisyys ja kielipolitiikka. Teoksessa: *Monikielinen Eurooppa: kielipolitiikkaa ja käytäntöä*, 9–26. Toim. Marjut Johansson & Riitta Pyykkö. Helsinki: Gaudeamus.
- Johansson, Marjut & Matti Wiberg (2005). Institutionaalinen monikielisyys Euroopan unionissa: monesta kohti yhtä? Teoksessa: *Monikielinen Eurooppa: kielipolitiikkaa ja käytäntöä*, 29–47. Toim. Marjut Johansson & Riitta Pyykkö. Helsinki: Gaudeamus.
- Joseph, John E. (2004). *Language and National identity: National, Ethnic, Religious*. New York: Palgrave Macmillan.
- Juaristi, Patxi & Timothy Reagan & Humphrey Tonkin (2008). Linguistic Diversity in European Union: An overview. Teoksessa: *Respecting Linguistic Diversity in the European Union*, 47–72. Toim. Xabier Arzoz. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Jyränki, Antero (2005). Euroopan unioni ja kielet – Oikeudellisia näkökohtia. Teoksessa: *Monikielinen Eurooppa: kielipolitiikkaa ja käytäntöä*, 59–73. Toim. Marjut Johansson & Riitta Pyykkö. Helsinki: Gaudeamus.

- Jääskinen, Niilo (2007). *Euroopan unioni – Oikeudelliset perusteet*. Helsinki: Talentum.
- Karlsson, Fred (1998). *Yleinen kielitiede*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Karppinen, Kari & Hannu Nieminen & Tuomo Mörä (2008). Johdanto. Teoksessa: *Onko Eurooppaa olemassa? Näkökulmia eurooppalaiseen julkisuuteen ja demokratiaan*, 7–12. Toim. Kari Karppinen, Hannu Nieminen ja Tuomo Mörä. Helsinki: Gaudeamus.
- Katsaus Euroopan unioniin* (2008). Euroopan unioni. Lainattu 8.3.2008: http://EUROPA.eu/abc/panorama/index_fi.htm
- Kirjallinen kysymys E-0615/02* (2002). Virallisten kielten syrjintä. Rosa Miguélez Ramosin (PSE) komissiolle 5. maaliskuuta 2002 esittämä kirjallinen kysymys, johon komission puolesta on vastannut Romano Prodi 26. huhtikuuta 2002. Virallinen lehti nro 309 E , 12/12/2002 s. 0033 – 0033. Lainattu 30.1.2009: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:92002E0615:FI:HTML>
- Kivikuru, Ullamaija (1998). Yhteistä hyvää etsimässä. Viestintäpolitiikka pelisääntöjen kehittäjänä ja vapauksien vartijana. Teoksessa: *Viestinnän jäljillä*, 231–252. Toim. Risto Kunelius & Ullamaija Kivikuru. Helsinki: WSOY.
- Kloss, Heinz (1969). *Research Possibilities on Group Bilingualism: A Report*. International Center for Research on Bilingualism, Quebec. Lainattu 14.5.2009: http://eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/33/f4/a1.pdf
- KOM 494 (2005). ”K-suunnitelma”: kansanvalta, kuunteleminen ja keskustelu. Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Lainattu 12.11.2008: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0494:FIN:FI:PDF>
- KOM 568 (2007). *Kumppanuuteen perustuva EU-viestintä*. Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Lainattu 12.11.2008: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/fi/com/2007/com2007_0568fi01.pdf
- KOM 596 (2005), *Uusi monikielisyyden puitestrategia*. Komission tiedonanto. Lopullinen. Euroopan yhteisöjen komissio. Lainattu 5.3.2008: <http://europa.eu/languages/servlets/Doc?id=1034>
- Koskinen, Kaisa (2000). *Institutional Illusions. Translating in the EU Commission*. The Translator 6: 1, 49–65.

- Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielipoliittinen ohjelma* (1998). Lainattu 13.5.2009: <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=2064>
- Labrie, Normand (1993). *La construction linguistique de la Communauté européenne*. Paris: Honoré Champion Editeur.
- Lafitte, Maryse (1994). Quelques hypothèses sur la place du français et de l'anglais dans le monde actuel... Teoksessa: *Sciences et langues en Europe*, 179–193. Toim. Roger Chartier & Pietro Corsi. Paris: European Commission.
- Lindstedt, Jouko (2005). Uusia kieliä vai lisää englantia? Itäisen Keski-Euroopan maat Euroopan unionissa. Teoksessa: *Monikielinen Eurooppa: kielipolitiikkaa ja käytäntöä*, 48–58. Toim. Marjut Johannsson & Riitta Pyykkö. Helsinki: Gaudeamus.
- Maalouf, Amin (toim.) (2008). *Hyödyllinen haaste. Kuinka kielten moninaisuus voi vahvistaa Eurooppaa*. Euroopan komission aloitteesta perustetun kulttuurien välisen vuoropuhelun asiantuntijaryhmän ehdotuksia. Bryssel: Euroopan komissio. Lainattu 8.3.2008: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/maalouf/report_fi.pdf
- Maastrichtin sopimus (2007). Tiivistelmät lainsäädännöstä. *Maastrichtin sopimus Euroopan unionista*. Lainattu 30.1.2009: http://europa.eu/scadplus/treaties/maastricht_fi.htm
- Moring, Tom (2005). Eurooppalainen vähemmistökielipolitiikka. Teoksessa: *Monikielinen Eurooppa: kielipolitiikkaa ja käytäntöä*, 74–97. Toim. Marjut Johannsson & Riitta Pyykkö. Helsinki: Gaudeamus.
- MOT Sanakirjasto* (2009). Kielikone Oy Lainattu 2.5.2009: <http://mot.kielikone.fi/mot/vaasayo/netmot.exe/>
- Moussis, Nicholas (1995). *Handbook of European Union. Institutions and policies*. 2. Edition. Rixensart: European Study Service.
- Nieminen, Hannu (2000). Julkisyhteisön viestintä. Kohti kansalaisnäkökulmaa. Teoksessa: *Kolmet kasvot – Näkökulmia organisaatioviestintään*, 109–130. Toim. Pekka Aula ja Salli Hakala. Helsinki: Loki-kirjat.
- Phillipson, Robert (2003). *English-only Europe. Challenging language policy*. London: Routledge.
- Phillipson, Robert (2007). *English in Europe: threat or promise?* Lainattu 20.6.2009: http://www.cbs.dk/forskning/institutter_centre/institutter/isv/menu/medarbejdere/menu/videnskabelige/videnskabelige/professor_emeritus/phillipson

- Phillipson, Robert (2008). *Lingua franca or lingua frankensteinia? English in European integration and globalisation*. *World Englishes* 27: 2, 250–267. Lainattu 20.6.2009: http://www.cbs.dk/forskning/institutter_centre/institutter/isv/menu/medarbejdere/menu/videnskabelige/videnskabelige/professor_emeritus/phillipson
- Perustietoa Euroopasta ja eurooppalaisista* (2007). Euroopan unioni. Lainattu 8.3.2009: http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/66/fi.pdf
- Pool, Jonathan (1996). *Optimal language regimes for the European union*. *International Journal of the Sociology of Language* 121, 159–179.
- Ricento, Thomas (2006). Johdanto. Teoksessa: *An introduction to language policy: theory and method*. Toim. Thomas Ricento. Oxford: Blackwell Publishing.
- Sajavaara, Paula (1980). Kielenohjailu. Teoksessa: *Soveltava kielitiede*, 55–77. Toim. Kari Sajavaara. Helsinki: Gaudeamus.
- Sajavaara, Paula (2000). Kielenohjailu. Teoksessa: *Kieli, diskurssi ja yhteisö*, 67–106. Toim. Sajavaara, Kari & Arja Piirainen-Marsh. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Schiffmann, Harold F. (1996). *Linguistic Culture and Language Policy*. London: Routledge.
- Shuibhne, Niam Nic (2004). *Does the Draft EU Constitution Contain a Language Policy*. Esitetty konferenssissa: II Mercator Symposium: Europe 2004: A new framework for all languages? Tarragona – Catalunya. Lainattu 8.4.2008: <http://www.ciemen.org/mercator/pdf/simp-shuibhne.pdf>
- Special Eurobarometer 243* (2006). Europeans and their Languages. European Commission. Lainattu 28.4.2008: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf
- Spolsky, Bernard (2004). *Language policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sunnari, Marianna (2004). Kääntäminen ja tulkkaus monikielisyyden mahdollistajana. Teoksessa: *Kieli, teksti ja kääntäminen*, 47–61. Toim. Jorma Tommola. Turku: Turun yliopisto.
- Tietotekniikan termitalkoot* (2007). Tietotekniikan termitalkoiden koordinoitiryhmä ja Sanastokeskus TSK ry. Lainattu 28.2.2009: <http://www.tsk.fi/tsk/termitalkoot/en/node/267>
- Tonkin, Humphrey & Timothy Reagan (2003). Language and the pursuit of the millennium. Teoksessa: *Language in the Twenty-First Century*, 1–7. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Valentini, Chiara (2008). *Promoting the European Union Comparative analysis of EU communication strategies in Finland and in Italy*. Lainattu 31.10.2008: <http://julkaisut.jyu.fi/?id=978-951-39-3211-4>. Jyväskylä Studies in Humanities 87.

Valkoinen kirja (2006). Ks. *Valkoinen kirja eurooppalaisesta viestintäpolitiikasta*.

Valkoinen kirja eurooppalaisesta viestintäpolitiikasta (2006). Komission tiedonanto. KOM 35, lopullinen. Euroopan yhteisöjen komissio. Lainattu: 28.2.2008: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0035:FIN:FI:PDF>

Valtionhallinnon viestintäsuositus (2002). Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2002/6. Valtioneuvoston kanslia ja Valtioneuvoston tiedotusyksikkö. Lainattu 30.1.2009: http://www.ulapland.fi/includes/file_download.asp?deptid=27448&fileid=14314&file=20081023104928.pdf&pdf=1

Van Els, Theo (2005). Multilingualism in the European Union. *International Journal of Applied Linguistics* 15: 3, 263–281.

Wallström, Margot (2008). *Why is communicating so important?* Lainattu 17.10.2008: http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/communicating/policy/index_en.htm

LIITE 1. Tietoa Euroopan unionin virallisista kielistä.

Kieli	Äidinkielenään puhuvien määrä (miljoonaa) ²³	Kielen lyhenne	Kieli viralliseksi EU-kieleksi/ vuosi ²⁴
saksa	84	de	1951
englanti	55	en	1973
ranska	55	fr	1951
italia	55	it	1951
espanja	40	es	1986
puola	39	pl	2004
hollanti	21	nl	1951
romania	19	ro	2007
unkari	12	hu	2004
kreikka	10,5	el	1981
tšekki	10,3	cs	2004
portugali	10	pt	1986
bulgaria	8,5	bg	2007
ruotsi	8	sv	1995
slovakki	5,5	sk	2004
tanska	5	da	1973
suomi	4,7	fi	1995
liettua	2,9	lt	2004
sloveeni	2	sl	2004
latvia	1,8	lv	2004
viro	1	et	2004
malta	0,37	mt	2004
iiri	0,35	ga	2007

²³ Lähde: Juarist, Reagan & Tonkin 2008: 58–59. Iiri ja malta: Ethnologue 2005.

²⁴ Lähde: EUROPA 2009c.

LIITE 2. Esimerkki Pikalinkkien kohdesivuista.

President of the European Commission
José Manuel Barroso

European Commission > Commissioners > President Barroso > In Focus

Home | The President | The team | Priorities | Press | Multimedia

Credit crunch – the EU at work

(28/10/2008)

A quick guide to the EU's response to the financial crisis

The crisis that started in the US over a year ago has sent shock waves around the globe. Inevitably, the crisis is also having an effect on households and business begun to increase for the first time in several years.

In the EU, the turmoil has prompted action on many levels – by national governments together to protect savings, maintain a flow of affordable credit for businesses and households.

Looking ahead

Amid fears of a global recession, the Commission is pressing for rapid adoption of measures to protect savings, maintain a flow of affordable credit for businesses and households. It is also asking the European Parliament and the 27 EU member countries to quickly reining in excessive risk-taking by banks and improving supervision of banks that operate in the EU.

The Commission is drawing up proposals for stricter regulation of credit rating agencies to address some of the risks that led to the current crisis.

The Commission is also looking at the issue of executive pay, amid concern that highly-paid bankers are not held accountable for their actions. A comprehensive plan to help the EU economy recover from the crisis is also being prepared. It is due out on 26 November and will include a commitment to drive European coordination, to work tirelessly to improve global cooperation and to apply EU law with the maximum effectiveness.

[Chronological overview](#)

[Press releases](#)

[Key documents](#)

[Video section](#)

[Useful links](#)

European Commission
Growth and Jobs

European Commission > Growth & jobs

European dimension | National dimension | Key statistics | European Councils | FAQ | Links

"Europeans have told us that they want results, not divisive ideological battles. The Lisbon Growth and Jobs Strategy is the way we can deliver those results."

Top News

New data on migrants, women and young people in the labour market

(19/11/2008)

Employment is a central aspect of the Lisbon Strategy and migrants, women and young people are an important part of the labour force. A new Commission report shows that workers from the countries that joined the EU in 2004 and 2007 have had a positive impact on the older Member States' economies. They have made a significant contribution to sustained economic growth, without significantly displacing local workers or driving down their wages. Another positive development is outlined in a new labour force survey, which shows a reduced gap in employment rates between men and women in the EU27 (the difference in rates narrowed from 17.1 percentage points in 2000 to 14.2 pp in 2007). It also states that the share of part-time positions occupied by women is four times higher than that for men. Meanwhile, science tops the table of interests, according to a new 'Eurobarometer'. But this does not seem to be enough to make the scientific career.

- [Free movement of workers is good for Europe's economy](#)
- [Employment in Europe 2008](#)
- [Labour Force Survey Reduced gap in employment rates between men and women in the EU27 - employment for women four times higher than for men](#)
- [European summit on the equality of men and women in working life](#)
- [Young Europeans are enthusiastic about science – but still reluctant to pursue scientific careers](#)

What do we want to achieve?

More Research Development & Innovation

A more dynamic business environment

Investing in people

Greening up the economy

The Lisbon Strategy also involves:

- Coherent macroeconomic policies